

Відповідальність за геноцид в міжнародному кримінальному праві

Радомська Д.І.

науковий керівник: Кубальський В.Н.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

Radomskadaryna@gmail.com

УДК 341.485

Анотація — робота присвячена розгляду сутності та особливостей геноциду як злочину проти безпеки людства за міжнародним кримінальним правом. Завдання роботи полягає у визначенні відповідальності держав за геноцид як злочин проти безпеки людства. Також в роботі розглянуті суспільні відносини та інтереси, пов'язані з реалізацією міжнародно-правових положень і відповідних норм міжнародного кримінального права.

Ключові слова — геноцид, міжнародний злочин, міжнародно-правова відповідальність, відповідальність держави за міжнародний злочин.

I. ВСТУП

Впродовж всієї історії розвитку людства у світі існували випадки масового знищення людей через національну, етнічну чи расову приналежність або спільні релігійні переконання, які забирали життя мільйонів безвинних жертв та мають назву «геноцид». Геноцид був визнаний міжнародним злочином вже в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 11 грудня 1946 року. Геноцид є міжнародним злочином який тягне за собою національну та міжнародну відповідальність окремих осіб і держав. 9 грудня 1948 року була прийнята й відкрита для підписання Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього (набула чинності 1951 року). У ній вказується, що під геноцидом розуміють дії, які вчиняються з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку: вбивство членів такої групи; заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам такої групи; навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, які розраховані на повне або часткове фізичне її знищення; заходи розраховані на запобігання народженню дітей у середовищі такої групи; насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу [1].

У міжнародному праві за вчинення геноциду настає міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Це зменшує ефективність міжнародного права у боротьбі й превенції вказаного злочину, адже міжнародний злочин геноциду неможливий без прямої участі, як мінімум, однієї держави. У випадку геноциду злочинна політика держави

реалізується її центральними та місцевими органами публічної влади та закріплюється на законодавчому рівні.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Однією з найактуальніших проблем нашого часу є злочини проти миру і безпеки людства, тобто міжнародні злочини, які представляють собою найбільшу небезпеку, це - агресія, військові злочини, злочини проти людяності, колоніалізм, геноцид, апартеїд, рабство, екоцид. В разі скоєння геноциду - індивід приречений на знищення не в силу його особистих характеристик, а через володіння вродженими фізичними та духовними властивостями, приналежності або зв'язку з певною групою осіб.

Геноцид характеризується вищим ступенем суспільної небезпеки і визнається міжнародним злочином. Боротьба з ним ведеться на основі двосторонніх і багатосторонніх міжнародних угод. Держави-учасники цих угод беруть на себе зобов'язання встановлення кримінально-правових заборон і покарань за вказані злочинні діяння в кримінальному законодавстві своїх країн.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Відповідальність за геноцид передбачено Конвенцією ООН 1948 року «Про запобігання злочину геноциду та покарання за нього», в якій сформульовано склад злочину та його форми. У Конвенції прямо не йдеться про відповідальність держав, а лише опосередковано, оскільки факт настання відповідальності держави за злочин геноциду підтверджується ст. 9 «Спори між державами учасницями з приводу тлумачення, застосування або виконання цієї Конвенції, в тому числі щодо відповідальності тієї чи іншої держави за вчинення геноциду або одного з наведених у ст. III діянь (змова, підбурювання, замах, співучасть у вчиненні геноциду), передаються на розгляд Міжнародного суду на вимогу будь-якої зі сторін у спорі» [1].

Відповідальність за міжнародним кримінальним правом, як і за міжнародним правом в цілому, несуть держави та міжнародні організації. Ця відповідальність є

не кримінально-правовою і не цивільно-правовою, а міжнародно-правовою.

Кримінально-правову відповідальність несуть фізичні особи. Вона може застосовуватись безпосередньо на основі норм міжнародного права. За злочини проти миру та безпеки людства фізичні особи можуть бути притягнуті до відповідальності міжнародним трибуналом, міжнародним судом або судом держави. Що стосується інших злочинів, які передбачені міжнародними конвенціями, то за їх вчинення фізичні особи несуть відповідальність згідно національного кримінального законодавства. На державу покладено обов'язок забезпечити реалізацію такої відповідальності. У випадку порушення цього обов'язку виникає міжнародно-правова відповідальність держави. Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього передбачає відповідальність як фізичних осіб, так і держав [2].

Згідно статті 4 Конвенції «Особи, які здійснюють геноцид або інші з перерахованих у статті 3 діянь, підлягають покаранню незалежно від того, чи є вони відповідальними за конституцією правителями, посадовими або приватними особами» [1].

Особливістю статті 4 є те, що вона визначає, що особи, які вчинили злочин геноциду підлягають покаранню незалежно від того чи є вони відповідальними за конституцією своєї держави вищими посадовими особами чи приватними особами. Принцип особистої кримінальної відповідальності застосовується однаково і без будь-яких винятків до всіх осіб у межах їх відповідальності на рівні державної влади чи військового командування, виходячи з конкретної участі таких осіб у вчиненні актів геноциду. Так, посадова особа, що планує чи розробляє політику геноциду, армійський командир чи офіцер, який наказує своєму підлеглому вчинити акт геноциду чи який свідомо не вживає заходів для запобігання або припинення такого акту, і підлеглий, який виконує наказ щодо вчинення акту геноциду, мають вважатися такими, що беруть участь у скоєнні злочину геноциду. Правосуддя вимагає, щоб усі такі особи несли відповідну кримінальну відповідальність. В статті 6 Конвенції, зокрема, вказується, що одним з варіантів здійснення правосуддя є притягнення до відповідальності судом держави, де було здійснено злочин. Це є суттєвим недоліком Конвенції.

Не враховано було й те, що відповідальними за злочин геноциду звичайно є посадові особи держави. Існуючий конвенційний механізм розрахований на переслідування винних осіб саме державами, на території яких мав місце злочин геноциду. Але саме уряди таких держав сприяють або прямо беруть участь у подібних злочинних діяннях. Навіть після скинення такого злочинного уряду, винні у геноциді найчастіше зазнають помилування або амністуются, тобто фактично не несуть ніякого покарання.

Конвенція обмежує принцип універсальної юрисдикції, за якою будь-яка держава може здійснювати юрисдикцію стосовно особи, що перебуває на його території і яка є, вірогідно, винною у скоєнні міжнародного злочину. Вона дає право переслідування тільки країнам, на території яких було скоєно злочинне діяння. В Конвенції також відсутня норма, яка б

зобов'язала держави-учасниці здійснювати екстрадицію винних у геноциді осіб. Проблема із забезпеченням виконання Конвенції ще більше ускладнюється, коли злочин геноциду має місце під час збройного конфлікту. Держава, що бере участь у такому конфлікті, навряд чи захоче видати осіб, які звинувачуються у скоєнні злочину геноциду іншій стороні, що має намір переслідувати їх. Майже у всіх випадках вчинення тяжких злочинів, пов'язаних із геноцидом, для його ефективного припинення не слід розраховувати на суди держави, на території якої цей злочин було вчинено, оскільки у такому випадку може бути винним сам уряд [3, с.102-104].

Геноцид є міжнародним злочином, який практично не може мати місце без сприяння або прямої участі владних державних структур та посадових осіб держави. Цей злочин майже завжди чиниться із прямої або непрямой участі держави. Пряма участь держави характеризується тим, що злочинні діяння здійснюються державою в особі її органів, представників, агентів тощо, а непряма її участь – тим, що держава допускає в межах своєї юрисдикції акти геноциду з боку фізичних осіб, які формально не відносяться до складу посадових осіб держави [4].

Встановлення факту скоєння злочину державою може здійснюватися Радою Безпеки ООН, якщо такого роду діяння супроводжуються порушенням миру чи становили загрозу миру в розумінні статті 39 Статуту ООН. Геноцид, як один з найтяжчих міжнародних злочинів безумовно складає істотну загрозу миру та безпеці людства.

IV. ВИСНОВКИ

Геноцид є найтяжчим міжнародним злочином, вчинення якого є підставою для міжнародно-правової відповідальності держав та кримінальної відповідальності індивідів. Запровадження державами ефективних механізмів притягнення до відповідальності за геноцид, серед яких можна назвати національні суди, триває, однак відбувається дуже повільно. При притягненні держави-правопорушниці до відповідальності мають бути дотримані наступні елементи: визнання злочину, припинення та запевнення в його не повторенні, поновлення порушених прав як в матеріальному, так і в моральному плані, покарані винні особи та реорганізовані інститути. Отже, для боротьби та попередження злочину геноциду необхідна співпраця всіх держав світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него, 9 декабря 1948 года. A/RES/260 A (III) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_155
- [2] Бекяшев К. А. Международное публичное право. – М. : Проспект, 2010. – 608 с.
- [3] Решетов Ю. А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности. – М. : Международные отношения, 1983. – 224 с.
- [4] Лукашук И. И. Право международной ответственности. – М., 2000. – 278 с.

Практика Міжнародного Суду ООН у сфері регулювання міжнародних територіальних спорів

Сінг А.Ж.

науковий керівник: Важна К.А.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

anyas2695gmail.com

Анотація — робота присвячена вивченню практики Міжнародного Суду ООН у сфері розгляду територіальних спорів. Зокрема, проаналізовано розгляд справ «Бельгія проти Нідерландів», «Індонезія проти Малайзії», «Румунія проти України».

Ключові слова — Міжнародний Суд ООН, міжнародні територіальні спори, територія, міжнародне право, держава.

I. ВСТУП

Важливим і цікавим з правової точки зору є врегулювання у судовому порядку міжнародних територіальних суперечок. Мирне, швидке і ефективно розв'язання міжнародних територіальних суперечок є важливим для підтримання міжнародного миру й безпеки, адже саме такі спори часто переростають у міжнародні збройні конфлікти.

Із прийняттям Статуту ООН в 1945 р. було встановлено загальний принцип, відповідно до якого держави-учасниці не можуть застосовувати силу або погрозу силою як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності, так і іншим чином, несумісним з цілями ООН. Також було закріплено зобов'язання вирішувати свої міжнародні спори лише мирними засобами. Ці принципи стали основоположними принципами для сучасного міжнародного права та набули характеру норм *ius cogens*.

Судові органи відіграють важливу роль у контексті мирного врегулювання міжнародних суперечок, оскільки саме вони, сприяючи мирному врегулюванню міжнародних територіальних спорів, є тим механізмом, що забезпечує ефективність вирішення спору.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Суперечки, які виникають між державами щодо встановлення приналежності території, часто породжують міжнародні конфлікти. Тому мирне вирішення даних спорів має особливе значення для забезпечення і підтримання міжнародного миру й безпеки.

Надзвичайно актуальним у даному контексті є вивчення практики Міжнародного Суду ООН як

єдиного міжнародного судового органу універсального характеру, у сфері розгляду територіальних суперечок між державами.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Відповідно до Статуту ООН однією з основних цілей Організації Об'єднаних Націй є підтримання міжнародного миру та безпеки. Згідно із ст. 1 Статуту ООН держави-учасниці повинні «підтримувати міжнародний мир і безпеку, приймати ефективні колективні заходи для запобігання та усунення загрози миру і придушення актів агресії». Статутом ООН передбачено низку процедур, які покликані сприяти вирішенню міжнародних спорів. [1]

Розв'язання міжнародних спорів за допомогою юридичних механізмів покладено на Міжнародний Суд ООН. Зокрема, ст. 36 Статуту ООН встановлює, що вирішення правових спорів повинно здійснюватись через звернення до Міжнародного Суду. [1]

Юрисдикція Суду ООН включає: розгляд спорів між державами; надання консультативних висновків з будь-яких питань права на запити основних органів ООН, а також спеціалізованих установ ООН, які мають право подавати запити з питань права.

Рішення Суду приймаються на основі чинного міжнародного права. Ці рішення є остаточними і оскарженню не підлягають. Згідно ст. 59 Статуту Міжнародного Суду ООН рішення Суду обов'язкові лише для сторін у справі і лише в даній справі. [2]

Міжнародний Суд ООН покликаний розглядати різні види міжнародних спорів, але окремої уваги все ж заслуговують міжнародні територіальні спори, які мають особливе значення для підтримання міжнародного миру та безпеки в усьому світі.

Лише з 1947 по 1955 рр. до Міжнародного Суду ООН надійшло близько 40 справ, які так чи інакше стосувались приналежності частини території до тієї чи іншої держави.

Однією із перших справ, яка була передана до розгляду Міжнародного Суду ООН на договірній основі і стосувалась територіального спору, була справа про суверенітет над певними прикордонними ділянками між Бельгією та Нідерландами. Суд в своєму рішенні посилався на положення Конвенції про

кордони 1843 р. В свою чергу між сторонами було укладено угоду про визначення статусу спірних ділянок. Кордон мав деякі специфічні риси, оскільки в даному районі давно існував ряд анклавів, сформованих бельгійською громадою Берле-Дука та Нідерландською комуною Барле-Нассау. Між 1836 і 1841 рр. була складена так звана «Комунна хвилина», відповідно до якої ці ділянки належать Берле-Нассау (Нідерланди), тоді як описовий протокол і карта, додані до Прикордонної конвенції 1843 р., приписали ці ділянки Берле-Дук (Бельгія). [4] Нідерланди стверджували, що Прикордонна конвенція визнала існування статусу «кво», а положення, згідно з яким обидві ділянки були віднесені до Бельгії, були помилковими. Суд у своєму рішенні, винесеному 1959 р., встановив, що суверенітет над двома спірними ділянками належить Бельгії.

Не менш цікавою є справа між Індонезією та Малайзією щодо суверенітету над островами Лігітан та Сіпадан, яку було передано Суду у 1998 р. Сторони просили Суд «визначити на основі договорів, угод і будь-яких інших доказів, приналежність суверенітету над островами Лігітан і Сіпадан Республіці Індонезії та Малайзії». [5]

Основний аргумент Індонезії в цій суперечці ґрунтувався на положеннях Конвенції 1891 р. між Великобританією і Голландією, яка стосувалась визначення їх меж в Борнео. Малайзія, зі свого боку, стверджувала, що Конвенція 1891 р. чітко показує, що Великобританія і Голландія всього лиш мали намір закріпити цією Конвенцією кордон між їх володіннями на острові Борнео і Себатік. [6]

Визначивши, що жодна зі сторін не має права власності на Лігітан і Сіпадан, Суд перейшов до розгляду питання щодо здійснення ефективних дій (ефективного контролю) з управління територією.

Щодо ефективних дій Індонезії, а саме патрулювання околиць островів голландськими і індонезійськими військово-морськими судами, використання окружних вод островів індонезійськими рибачками, то Суд прийшов до висновку, що жодна з них немала правового або регулятивного характеру.

Діяльність Малайзії на островах, зокрема, створення в 1933 р. на Сіпадані заповідника для птахів, встановлення на островах маяків, Суд визнав свідченням встановлення суверенітету. [5]

Таким чином, Міжнародний Суд ООН дійшов висновку, що суверенітетом над островами Лігітан і Сіпадан володіє саме Малайзія на підставі концепції ефективного контролю з управління територією.

Цікавою з міжнародно-правової точки зору є справа «Румунія проти України», яка почала розглядатись в Міжнародному Суді ООН у 2004 р. Позов до Суду був поданий Румунією, яка просила Суд встановити єдиний морський кордон між двома державами в Чорному морі, та встановити межі континентального шельфу і виняткових економічних зон між Україною та Румунією. [3] Встановлення таких меж мало вагоме значення також з економічної тачки зору, адже влітку

2001 р. плавуча бурова станція «Сіваш», яка належить «Чорноморнафтогазу», провела геологічну розвідку і виявила, що континентальний шельф навколо острова Зміїний є потенційно багатий на вуглеводневі ресурси.

Вагому роль у цій суперечці відіграло питання щодо правового статусу острова Зміїний. Румунська сторона стверджувала, що острів Зміїний – не острів, а скеля, що не може мати свого територіального моря та континентального шельфу. Український уряд, зі свого боку, наполягав, що острів Зміїний є островом у розумінні Конвенції ООН з морського права 1982 р., є придатним для життя і може мати своє теориторіальне море і свій континентальний шельф. Після цього Україна стала активніше розвивати інфраструктуру острова.

У 2009 р. Міжнародний Суд ООН виніс рішення у вказаній справі. У рішенні Суд визнав, що острів Зміїний є островом у розумінні Конвенції ООН з морського права 1982 р., проте, Суд вказав, що острів Зміїний не може вважатися частиною берегової лінії України, а тому не повинен враховуватися при визначенні серединної лінії для делімітації континентального шельфу та виключної економічної зони. [3]

IV. ВИСНОВКИ

Міжнародний Суд ООН при розгляді міжнародних територіальних спорів повинен приймати рішення на основі норм чинного міжнародного права відповідно до ст. 38 Статуту Суду. При врегулюванні міжнародних територіальних спорів Суд враховує значну кількість юридично значимих чинників, зокрема: освоєння території в минулому; тривалість володіння; здійснення ефективного контролю в управлінні територією та ін. Міжнародний Суд ООН є найважливішим постійним міжнародним судовим органом, на який покладено завдання підтримувати міжнародний мир та безпеку на основі міжнародного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
- [2] Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник / М. Ю. Черкес. – К. : Правова єдність, 2009. – 392 с.
- [3] Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/en/case/132>.
- [4] Sovereignty over Certain Frontier Land (Belgium v. Netherlands) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.icj-cij.org/en/case/38>.
- [5] Sovereignty over Pulau Litigan and Pulau Sipadan (Indonesia v. Malaysia). Special Agreement, 2 November 1998 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.icjij.org/docket/files/102/7177.pdf?PHPSESSID=7dc5b27d1d9d6bc2b81dbb8d908f3d09>.
- [6] Sovereignty over Pulau Litigan and Pulau Sipadan (Indonesia v. Malaysia). Memorial of Malaysia [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.icj-cij.org/docket/files/102/8560.pdf>.

Проблеми міжнародно-правового статусу офшорних зон

Скуртова О. І.

науковий керівник: Драчов О. В.

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

skurtova.olga87@gmail.com

III. Основна частина

Анотація — робота присвячена недостатній правовій урегульованості визначення категорії «офшорна зона» та закріплення всіх її правових елементів. Також, в роботі розглядаються ідеї визначення поняття офшорної компанії, виокремлення окремих аспектів фінансової діяльності такої компанії в залежності від організаційно – правової форми.

Ключові слова — офшор, офшорні зони, офшорна юрисдикція, офшорний бізнес, безподаткові території, податкові гавані.

I. Вступ

На сучасній світовій арені, з'являються нові телекомунікаційні технології, переміщення міжнародних капіталів стрімко зростає, посилюється конкурентна боротьба між господарюючими суб'єктами та виникає потреба у створенні нових форм і методів ведення бізнесу. Власне саме через ці потреби і фактори ми спостерігаємо таке поняття, як «офшорна зона»

II. Постановка проблеми

Впродовж останніх років офшорний бізнес займає вагомe місце у світовій економіці. Зростають обсяги фінансових операцій і кількість фінансових установ. Однак вважається, що офшорні фінансові операції – це спосіб уникнення від сплати податків та відмивання грошей. Необмежене використання офшорних зон зумовлює необхідність сформувавши чітко визначення цього явища, статусу та юридичної закріпленості. Проблематика функціонування офшорних зон є досить суперечливою. Найбільше дискутують з приводу необхідності таких зон та їх вплив на розвиток економіки країни в цілому. Хоча офшорні зони з'явилися давно, однак, загальноприйнятої класифікації цього явища немає й досі.

При дослідженні ролі, яку відіграли офшорні зони у розгортанні світової фінансової кризи, необхідна певна характеристика, на базі якої можливо визначити, чи є та чи інша країна тим, що розуміється під терміном «офшорна зона». Такі критерії були запропоновані різними міжнародними організаціями: ОЕСР, МВФ, СБ, TJN (Tax Justice Network) та іншими. На їх базі можна визначити наступні характерні риси офшорних зон: [1] це юрисдикції, у яких порівняно велика кількість фінансових організацій здійснюють діяльність в першу чергу з нерезидентами; [2] це юрисдикції, розмір фінансового ринку яких значно перевищує потребу реальної національної економіки; [3] це юрисдикції, що пропонують компаніям нерезидентам знижені ставки оподаткування чи повну відсутність певних податків; це юрисдикції, що пропонують компаніям (іноді лише нерезидентам) знижені вимоги щодо фінансової звітності, полегшений режим реєстрації юридичних осіб; [5] головною метою інвестиційної діяльності у такій юрисдикції не є здійснення реальної економічної діяльності на території країни призначення. Таким чином, згідно цих критеріїв [6] до списку офшорних зон поряд із класичними офшорами, такими як Британські Віргінські о-ви, Кайманові о-ви, Люксембург, Кіпр, відносяться також Сінгапур, район Сіті у Лондоні та Гонконг. Термін «офшорна зона» є досить поширеним в науковій літературі, проте його значення різні науковці по-різному тлумачать. На сьогодні в науковій літературі офшорну зону вважають одним з видів спеціальної (вільної) економічної зони. На думку К. В. Крикуненка, офшорна юрисдикція – це один із видів вільних економічних зон. Їх відносять до сервісних вільно-економічних зон, особливістю яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів, високого рівня банківської та комерційної секретності, лояльності державного регулювання [7]. Д. А. Шевчук вважає, що офшорна юрисдикція - це країна чи окремі території країн, де на державному рівні для певних типів компаній, власниками яких є іноземці,

встановлено значні пільги з оподаткування, частково або повністю знято митні й торговельні обмеження, знижені або відсутні вимоги до бухгалтерського обліку і аудиту [9]. На думку О. Я Косишиної та В.В. Плохих офшорна зона – це держава або її особлива частина, на території якої для нерезидента країни діють особливі правила реєстрації і діяльності, а також занижені або взагалі відсутні податки (замінені на щорічний збір). Питання діяльності та використання українських офшорних компаній на сьогодні є актуальним. Як відомо, перша українська офшорна компанія була зареєстрована в 1991 році, коли швейцарська компанія RiggsWalmetGroup оголосила про свій вихід на український ринок з пропозицією про організацію компаній. Розвиток співробітництва з офшорними зонами для України посідає значне місце, з кожним роком зростають обсяги офшорних операцій. Наші підприємці та олігархічна верхівка прекрасно розуміє усі наведені вище переваги, які надаються учасникам .

Слід зазначити, що поняття «офшорна компанія» на сьогодні так і не знайшло свого визначення в українському законодавстві. Відповідно до Податкового кодексу України під терміном «нерезиденти» розуміється іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України. А під терміном «нерезиденти, що мають офшорний статус» розуміються нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, за винятком нерезидентів, розташованих на території офшорних зон, які надали платнику податку виписку з правоустановчих документів, легалізовану відповідною консульською установою України, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента. Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р «Про перелік офшорних зон» [10], офшорними зонами вважаються країни з британських залежних територій, з країн Північної та центральної Америки, з країн Карибського регіону, з Тихоокеанського регіону, з країн Південної Азії. Проте в зазначених нормах правових актів залишається недоробка у визначенні поняття, яке сьогодні вкрай необхідне для українського законодавства, а саме поняття «офшорна компанія» [4]. На думку Р.М. Лещенка до Податкового кодексу України варто внести зміни в частині визначення поняття «офшорна компанія» наступного змісту: «Офшорна компанія – це компанія, що користується пільгами у сфері оподаткування та особливостями державного нагляду відповідно до законодавства країни, де діє офшорна юрисдикція, зареєстрована на території

офшорної юрисдикції, здійснює свою господарську діяльність поза межами такої офшорної юрисдикції, та володільцем корпоративних прав якої є нерезидент» [8].

IV. Висновки

На сьогодні не існує загальноприйнятого списку офшорних зон, кожна з держав визначає цей перелік для себе. Проте офшорний бізнес може існувати в багатьох сферах діяльності, таких як (банківська справа, страхування, торгівля, будівництво, інвестиційна діяльність, лізинг, цінні папери і так далі. У зв'язку зі змінами ряду країн класифікації офшорних зон є досить відносними. З урахуванням викладеного впливає необхідність врегулювання даного питання. В зв'язку зі стрімким розвитком економічної просвітленості громадян та глобалізації всьому міжнародному співтовариству доведеться створювати законодавчу базу, яка б допомагала контролювати фінансові операції, що набувають глобальних масштабів, а також запобігати можливості використання офшорних зон нерезидентами для ухилення від виконання законів своєї держави. Законодавством мають передбачатися більш жорсткіші заходи щодо контролю над діяльністю офшорних зон.

Список використаних джерел

- [1] Карлін М.І. Світові офшорні центри // М. І. Карлін. – К.: Кондор, 2016. – 315 с.
- [2] Мацелик М. О. Фінансове право: навч. посіб. / М. О. Мацелик, Т. О. Мацелик, В. А. Пригоцький; За ред. В. К. Шакарупи. – К.: Знання, 2011. – 245 с.
- [3] Словник фінансово-правових термінів / За заг. ред. д.ю.н., проф. Л. К. Воронової. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011. – 389 с.
- [4] Лещенко Р. М Проблеми правового регулювання офшорних компаній // Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Сьомі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 28-29 листопада 2008 року). Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2008. – С. 187-189.
- [5] Коссе Д. Д. Теоретичні аспекти застосування спеціального правового режиму оподаткування суб'єктів спеціальних економічних зон в Україні / Д. Д. Коссе // Вісник Одес. Ін-ту внутр. справ. – 2004. – № 3. – Ч. 1. – С. 117-122.
- [6] Kloss H. Types of Multilingual Communities: A Discussion of Ten Variables II Explorations in Sociolinguistics. /Liebersson S. (ed.). – Bloomington: Indiana University Press, 2003. – 245 p.
- [7] Крикуненко К.В Фінансовий механізм офшору / К.В. Крикуненко; Міністерство фінансів України, Дніпропетровська державна фінансова академія // Економічні науки. – 2009. – № 1 (21). – С. 102-104.
- [8] Шевчук Д. А. Офшоры: инструменты налоговой оптимизации. М.: Российский бухгалтер, 2007. – 202 с.
- [9] Косишина О. Я., Плохих В. В. Сучасні тенденції розвитку офшорних зон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Economics/46815.doc.htm
- [10] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р «Про перелік офшорних зон».

Дипломатичні функції спеціальних місій і правові засади їх забезпечення

Сікора І.А.

науковий керівник: Гулієв А.Д.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

Iraskora2@gmail.com

Анотація – у статті розглядаються особливості функціонування спеціальних місій, специфіка здійснення ними дипломатичних функцій та правових засад їх забезпечення.

Ключові слова — спеціальна місія, дипломатія, дипломатичне представництво, конвенція.

I. ВСТУП

Довгий час діяльність спеціальних місій не виділялася з діяльності постійних дипломатичних представництв, і, відповідно, ці два види діяльності регулювалися єдиними міжнародно-правовим актом, яким є, наприклад, Гаванська конвенція про дипломатичних чиновників 1928 р.

Історики стверджують, що спеціальні місії, по суті, були першими формами дипломатії. Однак, з поліпшенням організації роботи міністерств закордонних справ і дипломатичних представництв інститут спеціальних місій перестав використовуватися, за винятком церемоніальних випадків. Будучи обмеженими чисто ритуальними функціями, місії мали статус, регламентованих не правом, а міжнародним етикетом (*committas gentium*). Однак, під час і після Другої світової війни цей інститут знову став затребуваним. У процесі вироблення норм в цій сфері найважчим питанням для Комісії Міжнародного Права (далі – КМП) виявилось її визначення. У цій ситуації КМП спочатку провела розмежування між тимчасовими місіями, з одного боку, і постійними представництвами, а потім вона прийняла обмежену тривалість перебування як основну відмінну рису спеціальної місії, незалежно від того, покладалися на неї важливі політичні функції, або вона повинна була виконувати специфічні завдання.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин, в умовах зведення їх до кризового стану діяльність спеціальних місій, реалізація ними дипломатичних функцій відіграє вагомий роль. Вирішення даної проблеми ускладнюється недостатністю інформаційної бази або суперечливістю наявного фактажу. Все це, в свою чергу, обумовлює актуальність розробки даного питання.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Під спеціальною місією в міжнародному праві розуміється тимчасова місія, яка за своїм характером представляє державу і направляється однією державою в іншу за згодою останнього для спільного перегляду певних питань або для виконання щодо неї певного завдання [2, с. 158]. Правовою основою діяльності спеціальних місій є Конвенція про спеціальні місії [1].

Функції спеціальної місії розпочинаються з моменту встановлення місією офіційного контакту з міністерством закордонних справ або з іншим органом приймаючої держави, щодо якого є домовленість. Всі офіційні справи з приймаючою державою, доручені спеціальній місії, ведуться з міністерством закордонних справ або через це міністерство або з іншим органом приймаючого уряду, щодо якого є домовленість. У ст. 3 Конвенції про спеціальні місії зазначено, що функції спеціальної місії визначаються за взаємною згодою між державою, що посилає і приймає [1].

Представники відправляючої держави в спеціальній місії та члени її дипломатичного персоналу користуються імунітетом від кримінальної юрисдикції приймаючої держави. Відповідно до Конвенції представники відправляючої держави в спеціальній місії та члени її дипломатичного персоналу користуються також перевагами і привілеями.

Спеціальна місія, як і дипломатичне представництво, виконує, перш за все, представницьку функцію. Саме ця функція дає можливість чітко відрізнити спеціальні місії від різного роду недержавних, хоча і офіційних певною мірою, місій і візитів.

Спеціальні місії можуть також направлятися для участі в переговорах з питань церемоніального характеру (участь послів інших держав в святкуванні з приводу укладення шлюбу монархів, сходження їх на престол) [3, с. 163, 164].

Якщо діяльність дипломатичних і консульських установ врегульовано як конвенціями загального характеру (Віденською конвенцією про дипломатичні зносини, Віденською конвенцією про консульські зносини), так і спеціальними правовими актами з окремих

питань (наприклад, Конвенцією про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13 лютого 1946 р.), то регулюванню правового статусу спеціальних місій слугують переважно звичасві норми. Укладена в 1969 р. Нью-Йоркська конвенція про спеціальні місії не отримала значне міжнародне визнання, її ратифіковано лише 38 державами [4, с. 21].

IV. ВИСНОВКИ

Дипломатична діяльність спеціальних місій на сучасному етапі визначається проведенням низки заходів, спрямованих на забезпечення участі держави, її представництва. При цьому діяльність спеціальних місій загалом базується на положеннях Конвенції про спеціальні місії, ратифікованої Україною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про спеціальні місії: від 08.12.1969 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_092
2. Наконечная К. В. Привилегии и иммунитеты специальных миссий / К. В. Наконечная // Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 року). – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 158-160.
3. Стоматова М. С. Роль специальных миссий в международных отношениях / М. С. Стоматова // Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 року). – Одеса : Фенікс, 2010.- С. 163-165.
4. Ковальська В. В. Регулювання діяльності спеціальних місій у міжнародному праві / В. В. Ковальська // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – Вип. 2 (8). – С. 21-25.

Адаптація законодавства України до права ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності

Турбовець Анастасія Сергіївна
науковий керівник: Замула А.Ю.
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
anastasiaturbovets@gmail.com

Анотація - робота присвячена розгляду проблеми нормативно-правового та організаційного забезпечення процесу адаптації законодавства України до права ЄС у сфері інтелектуальної власності. У роботі запропоновано певні кроки щодо вирішення проблеми забезпечення функціонування сфери інтелектуальної власності відповідно до європейських стандартів, що на сьогодні є надзвичайно актуальним завданням.

Ключові слова — адаптація, законодавство України, право ЄС, інтелектуальна власність

I. ВСТУП

Процеси глобалізації істотно вплинули на розвиток сучасних правових систем світу, спричинили їх трансформацію, зміну інфраструктури правопорядку [1, с. 265].

Європейська інтеграція як невід'ємна складова процесу глобалізації полягає у створенні необхідних інституційно-правових засад економічного, політичного та соціального характеру. Визначення євроінтеграції як зовнішньополітичного пріоритету Української держави зумовлює необхідність імплементації європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини. Важливим кроком у реалізації євроінтеграційних прагнень України є адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу (далі - ЄС) [2].

Однією із головних цінностей суспільства є рівень розвитку людських ресурсів і створення нових технологій та винаходів, що забезпечують інноваційний прогрес. Тенденції модернізації інтелектуальної діяльності свідчать про швидкий процес росту соціально-економічної сфери. Тому охорона прав інтелектуальної власності у зарубіжних країнах, а саме в країнах ЄС має пріоритетне значення для захисту законних інтересів особи. А так як вектор української інтеграції спрямований на європейський ринок, то актуальним буде розглянути дану тему більш детально [3].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема адаптації законодавства, урахування міжнародного досвіду в правових системах, останнім часом, відіграють провідну роль у приведенні у

відповідність українського законодавства до європейських стандартів. Проте необхідно відмітити той факт, що при здійсненні адаптації законодавства України до права Європейського Союзу мають місце певні проблеми, що значно уповільнюють цей процес.

Факт приведення законодавства України у відповідність до права ЄС, ще не означає належного функціонування цих правових механізмів. Створення національної правової системи, що відповідає європейським нормам, необхідно проводити одночасно із адаптацією вже існуючих законів. Беззаперечним є і те, що процес адаптації законодавства України вимагає злагодженої співпраці усіх гілок влади.

В Україні на сьогоднішній день не розв'язано проблему досягнення того рівня захисту прав інтелектуальної власності, що й у ЄС, зокрема ефективних засобів забезпечення дотримання таких прав. Однією із причин цього незадовільного становища є те, що положення багатьох актів законодавчої та виконавчої влади, прийнятих для імплементації зобов'язань України у сфері охорони права інтелектуальної власності, не відповідають нормам багатосторонніх міжнародних конвенцій у цій сфері.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом (Угода про асоціацію України з Європейським Союзом: політична частина підписана 21.03.2014 р., економічна частина – 27.06.2014 р.) стало відправною точкою для реформування вітчизняної системи права. Євроінтеграційні процеси зумовили необхідність переходу України від сировинної економіки до економіки новачій. Основою такої економіки є інтелектуальна власність [4, с. 357-358].

Право інтелектуальної власності – це право особи на результати інтелектуальної творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України та іншими законами України [5]. Інтелектуальна власність як результат розумової творчої діяльності є багатоаспектною, складною категорією, яка привертає все більшу увагу науковців [6, с. 113].

Характеризуючи особливості гармонізації в галузі охорони права інтелектуальної власності шляхом приєднання до міжнародних угод, слід зауважити, що вибір такого способу гармонізації у цій сфері є зумовленим самою природою відносин щодо охорони інтелектуальної власності. Оскільки така охорона здійснюється в межах територій окремих держав, питання, пов'язані із забезпеченням захисту права інтелектуальної власності, регулюються переважно шляхом укладання міждержавних угод.

Формально Україна вже виконала попередні зобов'язання, що випливали з положень ст. 50.2 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (далі - УПС), приєднавшись до всіх багатосторонніх конвенцій про право інтелектуальної власності, зазначених у п. 1 Додатку III. Відповідні законодавчі акти було ухвалено протягом 1995—2001 років [7, с. 117]. Адаптація законодавства України передбачає реформування правової системи та поступове приведення у відповідність із європейськими стандартами і охоплює приватне, митне, трудове, податкове законодавство, законодавство про державну службу, технічні правила і стандарти, а також інші галузі, визначені УПС. Важливим чинником реформування правової системи України слід вважати участь України у конвенціях Ради Європи, які встановлюють спільні для цієї організації та ЄС стандарти [7].

Наразі в українському законодавстві існують серйозні неузгодженості та протиріччя між прийнятими нормативно-правовими актами та стандартами і нормами права ЄС. Процес гармонізації українського законодавства з системою права ЄС уповільнюється об'єктивною різницею історичного та соціокультурного розвитку правових систем [8].

IV. ВИСНОВКИ

Проаналізований стан наближення законодавства України до правової системи ЄС дозволяє виявити ті проблеми, що постали перед Україною, і запропонувати підходи до підвищення ефективності цього процесу.

По-перше, мають бути внесені певні поправки та зміни до законодавства України щодо охорони права інтелектуальної власності. Під час кодифікації чинного законодавства України у сфері захисту права інтелектуальної власності, вважаємо за необхідне, взяти за основу кодифіковані акти провідних європейських держав, таких як Франція, Австрія, але варто також врахувати особливості і вітчизняної правової системи. Адже копіювання правової бази інших держав не призведе до покращення ситуації, бо кожна держава має ще і свої традиції, менталітет, релігію, які також накладають відбиток на формування правової системи.

По-друге, доцільним було б сприяти створенню програм для фахівців у сфері інтелектуальної власності, завдяки яким вони могли б удосконалювати свої знання та за допомогою залучення європейських експертів у сфері інтелектуальної власності, розуміли б значно більше специфіку права ЄС.

Таким чином, можна зробити висновок, що Україна на своєму шляху до інтеграції вже зробила

певні кроки у сфері інтелектуальної власності, але, незважаючи на це, законодавство потребує певної систематизації та удосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапов Д.С. Глобализация как форма взаимодействия правовых систем / Д.С. Агапов // Вестник Тамбовского университета. Серия «Гуманитарные науки». – 2013. – Т. 118. – № 2. – С. 264-267.
2. Проневич О.С. Адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу: доктринально-правовий аспект / О.С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 3. – С. 59-69.
3. Турбовець А.С. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС у сфері інтелектуальної власності. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ndiiv.org.ua/Files2/konfer_4.pdf.
4. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: підруч. для студ. спец. вищ. навч. закл. / М.Й. Штефан. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.
5. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник / В.Д. Базилевич – К.: Знання, 2006. – 431 с.
7. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу : Указ, Стратегія від 11.06.1998 р. № 615 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 24. – С. 3.
8. Топорнин Б.Н. Европейское право: учебник / Б. Н. Топорнин. – М., Знання. – 1999. – 340 с.

Правовий механізм інтеграції України до Європейського Союзу у сфері зовнішньої та безпекової політики

Чоботько В.В.

науковий керівник: Акчурін Ю.Р.
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Кафедра міжнародного права
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
victoriamakarova1@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду проблеми адаптації законодавства України з вимогами Європейського Союзу у галузях зовнішньої та безпекової політики відповідно до Угоди про асоціацію.

Ключові слова — Угода про асоціацію, співпраця, безпека, співробітництво, Європейський Союз, Україна.

I. ВСТУП

Європейський Союз з часу утворення своєї структури та функціонування постає яскравим прикладом організації, яка успішно запроваджує та активно реалізовує свою діяльність у сфері зовнішньої та безпекової політики у межах ЄС. На цьому Україні, як державі, що претендує здобути статус повноцінного члена в ЄС, необхідно запровадити та втілити важливі реформи для гармонізації законодавства України відповідно до вимог Європейського Союзу. Україна досить активно наголошувала на євроінтеграції ще зі дня незалежності, та відповідно з того моменту почала розвивати свою правову базу та інституції відповідно до європейських стандартів. Такі ключові здобутки України на шляху до євроінтеграції були закріплені на законодавчому рівні [4].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі міжнародні об'єднання займають особливе місце на міжнародній арені, оскільки для них характерний досить активний динамічний розвиток. Такою організацією на європейському континенті є Європейський Союз, яка здійснює масштабні зміни та докорінно змінює життя усієї європейської спільноти.

Членство України з Європейським Союзом є пріоритетним завданням сучасної зовнішньо-політичної діяльності України. Але здобуття Україною статусу повноцінного члена ЄС потребує виконання певних умов вступу до ЄС.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розвиток відносин у сфері безпеки з європейськими оборонними структурами відкриває можливість для додаткового поглиблення співпраці із ЄС і паралельного посилення обороноздатності. У цій співпраці можна виділити три напрями: взаємодія України і ЄС у міжнародному і регіональному вимірах заради спільної безпеки; допомога ЄС у зміцненні стійкості і безпеки України; внесок України у безпеку Європи [3].

Після тривалого процесу, ухвалена Верховною Радою України та Європейським Парламентом Угода про асоціацію набула чинності 1 вересня 2017 року. Угода про асоціацію передбачає особливі положення ЄС з Україною у сфері зовнішньої та безпекової політики, а саме:

1. Сторони повинні сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони, спільній боротьбі з конфліктами та контролю за озброєнням використовуючи міжнародні і регіональні форуми (ст.7);
2. Співробітництво з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації та імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року та пов'язаних з ним документів (ст.8);
3. Співробітництво з попередження конфліктів, зокрема збільшити участь України цивільних та військових операціях ЄС, навчаннях і тренуваннях (ст.10);
4. Співробітництво з нерозповсюдження зброї масового знищення, роззброєння та спільна боротьба з тероризмом (ст.11-13).

Необхідно зазначити, що Угода про асоціацію передбачає співробітництво Сторін задля спільної боротьби проти:

- відмивання коштів і фінансування тероризму (забезпечуючи імплементацію відповідних міжнародних стандартів, зокрема стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (FATF) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Союзом);
- незаконного обігу наркотиків, прекурсорів і психотропних речовин (беручи до уваги Політичну декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики);
- злочинності та корупції, включаючи торгівлю людьми і зброєю, контрабанду, економічні злочини, включно зі сферою оподаткування, підробка документів, кіберзлочини (при ефективному виконанню Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та трьох Протоколів до неї, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та інших відповідних міжнародних документів);
- тероризму (на основі повного виконання Резолюції Ради Безпеки ООН № 1373 2001 року, Глобальної контртерористичної стратегії ООН 2006 року та інших документів ООН, а також відповідних міжнародних конвенцій та документів) [5].

В Європейському Союзі існують певні структури, які протидіють злочинності у межах ЄС. Саме завдяки активній діяльності та участі України у таких інституціях Європейського Союзу будуть запроваджуватися рішучі зміни у багатьох сферах, насамперед, у сфері безпекової політики. Такими структурами є Європол та Євроюст.

Європол є правоохоронним органом Європейського Союзу. Його головна мета - досягти більш безпечної Європи на користь усіх громадян ЄС у боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю та іншими серйозними та організованими формами злочинності.

Великі злочинні та терористичні мережі створюють серйозну загрозу внутрішній безпеці ЄС, а також безпеці та життєвим засобам свого народу. Так Європол здійснює боротьбу з: тероризмом, міжнародною торгівлею наркотиками та відмиванням грошей, організованим шахрайством, підробленням євро, контрабандою людьми та іншими злочинами міжнародного характеру [2].

Євроюст стимулює та покращує координацію розслідувань та переслідувань між компетентними органами держав-членів та покращує співпрацю між компетентними органами держав-членів, зокрема шляхом сприяння здійсненню міжнародної взаємної правової

допомоги та здійсненню запитів на видачу. Євроюст підтримує компетентні органи держав-членів, щоб зробити їх розслідування та кримінальне переслідування більш ефективними у справі про транскордонну злочинність.

На прохання держави-члена Євроюст може сприяти розслідуванню та кримінальному переслідуванню стосовно цієї конкретної держави-члена та держави, яка не є її членом, якщо угода про співробітництво була укладена або якщо суттєвий інтерес у наданні такої допомоги було доведено.

Компетенція Євроюсту охоплює ті ж типи злочинів та правопорушень, для яких є компетенція Європолу, такі як тероризм, торгівля наркотиками, торгівля людьми, підроблення, відмивання грошей, комп'ютерна злочинність, злочинність проти власності чи суспільних благ, включаючи шахрайство та корупцію, кримінальні правопорушення, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Співтовариства, екологічні злочини та участь у злочинній організації. Для інших видів правопорушень Євроюст може сприяти розслідуванню та кримінальному переслідуванню на вимогу держави-члена [1].

IV. ВИСНОВКИ

В роботі були визначені основні практичні кроки для України на шляху інтеграції до ЄС відповідно до Угоди про асоціацію та необхідні дії для сприяння розвитку відносин у сфері зовнішньої та безпекової політики між Україною та ЄС. В роботі були також зазначені структури, співробітництво з якими забезпечить розвиток у сфері безпекової політики та запровадження відповідних реформ в Україні. Так, співпраця щодо такої сфери буде можливою з такими структурами як Європол та Євроюст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Eurojust – Mission and Tasks [Електронний ресурс]. - Режим доступу :<http://www.eurojust.europa.eu/about/background/Pages/mission-tasks.aspx>
- [2] Europol [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>
- [3] Александров О.С. Развитие спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу. Перспективи для України [Електронний ресурс]: аналітична записка. – 2017. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Aleksandrov-91492.pdf>
- [4] Костюк С. Адаптація законодавства України до Законодавства Європейського союзу [Електронний ресурс] / Центр Разумкова. Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/article.php?news_id=138
- [5] Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: угорське законодавство та судова практика

Альохін К.В.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О.Г.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

kristofer.alykohin@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду проблеми дотримання основоположних прав і свобод людини на прикладі правової регламентації свободи вираження поглядів в угорському законодавстві та судовій практиці згідно статті 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Ключові слова — *Європейський Суд, права людини, свобода вираження поглядів, свобода слова, законодавство Угорщини, угорська спілка громадянських свобод.*

Вступ

Захист прав людини в кожній європейській державі є важливим показником рівня її інтеграції в загальноєвропейську правову культуру [1]. Для Угорщини захист прав людини, як складова європейської інтеграції, є одним із ключових напрямів її внутрішньої та зовнішньої політики, у реалізації якої беруть участь органи державної влади та органи місцевого самоврядування, громадськість, наукові установи і навчальні заклади тощо.

Право на свободу вираження поглядів є одним з основоположних серед тих, що закріплені Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (далі - ЄКПЛ). Таке твердження в жодному разі не є перебільшенням, оскільки ключова роль свободи вираження поглядів у демократичному суспільстві забезпечується тим, що демократія без свободи слова існувати не може.

I. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Відповідно до статті 10 Конвенції «Свобода вираження поглядів»:

«1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду» [2].

Отже, стаття 10 ЄКПЛ у своїй першій частині гарантує свободу вираження поглядів, а в другій частині встановлює випадки, коли така свобода може бути обмежена. Цікаво, що ці положення статті 10 містять абсолютно протилежний підхід до свободи вираження поглядів, ніж, наприклад, у Сполучених Штатах Америки, де така свобода передбачена Першою поправкою до Конституції і є необмеженою [5]. Слід зауважити, що ЄКПЛ прямо передбачає, що обмеження права на вільне вираження поглядів не є порушенням Конвенції, якщо ці обмеження були встановлені задля досягнення однієї з цілей, зазначених у пункті 2 статті 10.

У статтях 8–11 ЄКПЛ закріплено обмеження на здійснення таких прав, як права на повагу до приватного і сімейного життя, житла і до таємниці листування, права на свободу думки, совісті і віросповідання, право на свободу вираження поглядів, право на свободу мирних зібрань та на свободу об'єднання з іншими.

Обмежуючи ці права, держава зобов'язана довести, що будь-яке обмеження накладається згідно із законом та є необхідним у демократичному суспільстві для певних суспільних цілей (захист публічного порядку, здоров'я та моралі, а також інтересів інших осіб). Коли розглядаються справи щодо захисту цих прав, які обмежені державою «згідно із законом», державі необхідно довести, що вона діяла на підставі національного закону, під яким розуміється як статутне (акт парламенту), так і загальне право. При цьому слід мати на увазі, що Конвенція «не просто відсилає до внутрішнього права, вона також покладається на якість цього права, вимагаючи його

відповідності принципів «верховенства права» і вимагає наявності «засобів правового захисту у внутрішньому праві проти свавілля державних органів з метою захисту цих прав».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Тривала практика ЄСПЛ закріплює нарешті положення за яким право на свободу самовираження було визнано наріжним каменем демократії, і тому воно має користуватися особливим захистом. Як держава-член ЄС, Угорщина має піклуватися про неухильне додержання прав і свобод людини. Після ратифікації Угорщиною ЄКПЛ, вона стала частиною національного законодавства. Аналіз законодавства привертає увагу на статтю 61 (1) Угорської Конституції: "Кожен в Угорській Республіці має право на вільне вираження поглядів" [4]. Свобода вираження поглядів - це моральне право, відповідно до якого, кожен може відверто висловлювати власну думку. Свобода вираження поглядів також включає право на мовчання (негативне вираження свободи слова). Свобода вираження поглядів невід'ємна складова суверенних держав, оскільки:

- свобода вираження поглядів є одним з основних прав людини. Це дає можливість особі мати свої бажання, думки та досвід та ділитися ними з іншими. Людська гідність і свобода вираження поглядів невіддільні один від одного.
- свобода вираження поглядів - це розвиток суспільств, інтелектуальний збагачувальний двигун. Якщо невірні та вірні думки можуть з'явитися одночасно, якщо вони будуть мати можливість конфліктувати у вільному спорі, тоді і тільки тоді є шанс викоринити помилкові переконання.
- не існує демократії без вірно проінформованих громадян.

Конституція Угорщини в статті 61 (1) зазначає, що: кожен має право на свободу вираження поглядів і на ознайомлення та поширення даних, що становлять державний інтерес. У статті 8 Конституції (1) наголошується на тому, що Республіка Угорщина визнає незаперечні та невід'ємні права людини, збереження і захист яких держава вважає головним обов'язком, а їх обмеження дозволено тільки законом. У той же час в статті 8 (2) зауважується, що основний зміст основних прав не може бути обмежений навіть законом [4].

Відповідно до Конституційного Суду Угорщини, свобода думки виражає і свободу спілкування. Це означає, що свобода думки включає кілька свобод. До них відносяться свобода вираження поглядів (включаючи всі засоби масової інформації), право на інформацію, доступ до інформації, свобода творчої та літературної творчості, свобода поширення твору мистецтва, свобода наукової творчості, свобода викладання наукових знань, свобода совісті та релігії, право на збори. Забезпечення свободи вираження поглядів є фундаментальним елементом

природи демократичного суспільства та верховенства права і направлено на реалізацію особою права на вільне спілкування з іншими представниками суспільства.

Отже, Угорщина дуже активно і уважно слідкує за дотриманням основних свобод людини, адже вбачає в цьому не тільки безпеку, розвиток і повагу до своїх громадян, а і до держави, до всього суспільства в цілому.

З 1962 р., коли ЄСПЛ вперше звернувся до проблеми порушення ст.10 Конвенції, було створено значну кількість прецедентів щодо застосування статті 10. Серед них можна виділити декілька судових справ та судових рішень, які мають пряме відношення до дотримання таких прав і свобод Угорщиною.

Однією з яскравих є справа «Реквені проти Угорщини» (Rekvényi v. Hungary). У рішенні, ухваленому в Страсбурзі 20 травня 1999 року, ЄСПЛ одноставно постановив, що не було порушення статті 10 (свобода вираження поглядів) ЄКПЛ; шістнадцятьма голосами проти одного, що не було порушення статті 11 (право на свободу зібрань та об'єднання) Конвенції; та одноставно, що не було порушення статті 14 (заборона дискримінації), якщо її тлумачити разом зі статтями 10 або 11 Конвенції [3]. Таке рішення є свідченням того, що Угорщина дотримується взятого на себе обов'язку неухильного додержання прав і свобод людини.

Разом з тим наступна справа показує високий рівень правосвідомості угорського суспільства, в межах якого формуються правозахисні організації, діяльність яких направлена на зміцнення захисту прав і свобод людини. Рішення Євросуду у справі «Угорська спілка громадських свобод проти Угорщини» (2009) визначила право на доступ до інформації, дане рішення стало історичним для Європейського Суду з прав людини. Угорська спілка громадянських свобод (УСГС) виграла справу проти Угорщини у зв'язку зі свободою інформації. Вперше право на доступ до державної інформації, передбачене статтею 10 ЄКПЛ, було визнане офіційно. Страсбурзький суд визнав, що приховування інформації, яка є необхідною для участі у громадській дискусії з державно важливих питань, могло спричинити порушення свободи вираження поглядів. Це рішення ЄСПЛ стало заключним акордом у битві, яка тривала протягом майже п'яти років між УСГС та угорським Конституційним судом.

III. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи зазначене, доцільно було би підкреслити, що: по-перше, дотримання статті 10 ЄКПЛ має дуже важливу роль, як для індивідуальних осіб і суспільства, так й для самої держави і Європейського регіону в цілому, адже завдяки забезпеченню права на свободу вираження поглядів, держава може називати себе демократичною. По-друге, необхідно зазначити, що закріплення права на свободу вираження поглядів у національному законодавстві свідчить про бажання Угорщини слідувати демократичним курсом, а прогалини в державній політики усуваються за допомогою діяльності угорських громадських організацій. По-третє, ЄСПЛ своїми рішеннями неодноразово підкреслював, що свобода вираження поглядів є наріжним каменем демократії і тому

вона має користуватися особливим захистом, а свобода слова є основоположною умовою, яка слугує прогресу суспільства і самореалізації кожного індивіда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / пер. з рос. — Х. : Консум, 2001. — С. 47.
- [2] Павлюк В.П. Стаття 10 Конвенції Про Захист Прав Людини і Основоположних Свобод: українське законодавство та судова практика : практичний посібник / В.П. Павлюк. — Миколаїв : ТОВ фірма «Ліон», 2010. — 369 с.
- [3] Рішення Євросуду у справі «Реквені проти Угорщини» (1999) // Практика Європейського Суду з прав людини: Рішення. Коментарі. — К.: Український Центр Правничих Студій, 2001. - № 3. — С. 179.
- [4] Magyar Alkotmány: 1949. évi XX. törvény A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA.
- [5] Слінько Т.М., Середюк В.М. Свобода вираження поглядів у рішеннях європейського суду з прав людини та загальні критерії її обмеження [Електронний ресурс]. — Режим доступу: file:///C:/Users/Home/Downloads/FP_index.htm_2009_3_91%20(1).pdf

Діяльність Міжнародного кримінального суду в сучасних умовах

Богатиренко Д.А.

науковий керівник: Акчурін Ю.Р.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

Dara11@bigmir.net

Анотація — робота присвячена аналізу діяльності Міжнародного кримінального суду в сучасних умовах. В роботі розглянуто проблеми та напрямки розвитку Міжнародного кримінального суду в сучасних умовах.

Ключові слова — Міжнародний кримінальний суд, Римський статут.

I. ВСТУП

Суд завжди був покликаний виступати в якості необхідного і дієвого механізму, що забезпечує справедливе покарання осіб, які вчинили злочинні діяння як на національному, так і на міжнародному рівні. Однак ідея створення постійно діючої на міжнародному рівні кримінальної судової установи тривалий час не знаходила своєї реалізації через відсутність підтримки з боку ряду держав.

Ідея створення міжнародної судової установи, основною функцією якої стало б притягнення до відповідальності за вчинення злочинів проти миру, людяності, порушення правил і звичаїв війни, виникла ще після Першої світової війни. Вдруге ця ідея набула привабливості після Другої світової війни і навіть була реалізована у діяльності Нюрнберзького та Токійського трибуналів. Проте установи, створені ad hoc припинили свою діяльність відразу після винесення рішення, а актуальність названої проблеми зростала. Протистояння провідних держав в рамках холодної війни не давало можливості досягти консенсусу та напрацювати єдиний документ, що задовольняв би всі сторони. Лише в 1998 році в рамках роботи спочатку Спеціального, а потім Підготовчого комітету було створено Римський статут Міжнародного кримінального суду. Цей документ відразу ж був розкритикований представниками КНР, США, РФ [1]. Досить значна кількість держав хоч і підписали Римський статут, проте не ратифікували, мотивуючи це тим, що його положення суперечать конституціям цих держав.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Існує певна проблем у реалізації повноважень суду пов'язана з тим, що притягнення до відповідальності різних високопосадовців часто є неможливим, доки вони

перебувають на своїй посаді. З другого боку, Міжнародний кримінальний суд не повинен бути заручником геополітичних ігор і не використовуватися для тиску на окремі держави. Урегулювання цих проблем зробить діяльність Міжнародного кримінального суду й дозволить йому виконувати свої функції в повному обсязі.

Притягнення високопосадовців до відповідальності пов'язано з практичними труднощами у реалізації як самої процедури судового розгляду, так і вироку. Прикладом цього може стати справа Прокурор проти Омара Хасана Ахмеда аль-Башира діючого та той час президента Судану (ICC – 02/05, ситуація в Дарфурі).

15 лютого 2013 р. Палата попереднього провадження II видала постанову у зв'язку з передбачуваною майбутньою поїздкою Омара аль-Башира в Нджамену, в якому просила Чад заарештувати його і передати Суду відповідно до зобов'язань країни за Римським статутом. Проте Чад відповідного запиту не виконав. 26 березня 2013 р. Палата прийняла рішення про невиконання Чадом запитів Суду на надання сприяння щодо арешту і передачу Суду Омара аль-Башира. Суд передав дане питання на розгляд Ради Безпеки і Асамблеї держав-учасниць.[2]

Якихось заходів з цього приводу жодна з них не вжила. Як бачимо, дієвих санкцій за невиконання міжнародних зобов'язань щодо видачі злочинців чи підозрюваних за Римським статутом не передбачено. Ще більше проблемним вбачається механізм притягнення до відповідальності осіб, які переховуються в країнах що не ратифікували Римський статут.

Часова юрисдикція визначена ст. 11 Римського статуту та обмежена моментом набуття чинності статутом. За ст. 126 Статуту він набирає чинності в перший день місяця, наступного після здачі на зберігання Генеральному секретарю ООН 60-ї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження або приєднання. Римський статут набув чинності 1 липня 2002 р. [3].

Правила набуття чинності Статутом для кожної окремої держави визначені ч. 2 ст. 126 – для кожної держави, яка ратифікує, приймає, затверджує Статут або приєднується до нього після здачі на зберігання 60-ї ратифікаційної грамоти, Статут набуває чинності в перший день місяця, наступного після 60-го дня після здачі такою

державою своєї ратифікаційної грамоти чи іншого прівняного до неї документа. Україна приєдналась до цього документа 20 січня 2000 року, але досі не ратифікувала [1].

Як бачимо, можна констатувати, що хоча за предметним критерієм події в Україні потенційно можуть бути винесені на розгляд Міжнародного кримінального суду, існують певні проблеми з визнанням часової та суб'єктної юрисдикції. Проте це не перешкоджає Україні звернутись до Міжнародного кримінального суду для розслідування окремих злочинів (ситуацій), вчинених на її території. Такі можливості передбачені ч. 3 ст. 12 Римського статуту. Так, якщо потрібне визнання юрисдикції державою, яка не є учасницею цього Статуту, ця держава може за допомогою заяви, переданої секретарю, визнати здійснення Судом юрисдикції відносно даного злочину.

Відтак Палата може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду щодо певної справи, зіставивши її з умовами прийнятності справи до провадження, визначеними ст. 17 Римського статуту. Відповідно до неї не може бути прийнята до провадження справа, якщо:

а) дана справа розслідується або щодо неї порушено кримінальне переслідування державою, яка володіє відносно неї юрисдикцією, за винятком випадків, коли ця держава не бажає або не здатна проводити розслідування чи порушити кримінальне переслідування належним чином;

б) справа розслідувана державою, яка володіє юрисдикцію щодо неї, і ця держава вирішила не порушувати щодо особи, якої це стосується, кримінального переслідування, за винятком випадків, коли це рішення стало результатом небажання або неспроможності держави порушити кримінальне переслідування належним чином;

в) особа, якої це стосується, вже була судима за поведінку, яка є предметом даної заяви;

г) справа є не досить серйозною, щоб виправдовувати подальші дії з боку Суду [4].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Ч. 2 ст. 17 Статуту визначено ознаки, відповідно до яких можна встановити неможливість чи небажання держави здійснювати провадження. Так, небажання характеризується тим, що:

а) судовий розгляд було проведено або проводиться, або національне рішення було винесено з метою захистити відповідну особу від кримінальної відповідальності;

б) мала місце необґрунтована затримка проведення судового розгляду, яка в обставинах, що склалися, несумісна з наміром передати відповідну особу правосуддю;

в) судовий розгляд не проводився або не проводиться незалежно і неупереджено [5].

Щоб виявити в якомусь конкретному випадку нездатність, Суд враховує, чи в змозі дана держава, у

зв'язку з повним або істотним руйнуванням або відсутністю своєї національної судової системи, отримати в своє розпорядження обвинуваченого або необхідні докази і свідчення свідків, або ж вона не в змозі здійснювати судовий розгляд з якихось інших причин.

Практика Міжнародного кримінального суду має приклади поширення юрисдикції і на ті держави, що не є учасниками статуту – ситуація в Кот-д'Івуарі (ІСС-02/11): 18 квітня 2003 р. Республіка Кот-д'Івуар, яка не є державою-учасником Статуту, подала заяву відповідно до ч. 3 ст. 12 Статуту про прийняття юрисдикції суду за злочини, скоєні на її території після подій 19 вересня 2002 р. і, крім того, “на невизначений період часу”. Ця декларація була підписана Мамаду Бамбою, міністром закордонних справ уряду колишнього президента Лорана Гбагбо.

14 грудня 2010 р. Президент, Прокурор та Секретар Суду отримали листи від Алассана Уаттара, як новообраного Президента Кот-д'Івуару, що підтверджували збереження актуальності Декларації 18 квітня 2003 р. та здійснення країною повної співпраці з судом.

Вищенаведені заяви послужили підґрунтям для того, що у справі Прокурор проти Лорана Гбагбо 15 серпня 2012 р. Палата попереднього провадження I відхилила протест захисту щодо юрисдикції Суду.

IV. ВИСНОВКИ

Відтак, наразі діяльність МКС поволи набирає обертів. Проте відсутність підписів лідерів провідних держав світу під текстом Римського статуту часто нівелює його значення в очах представників іншої частини світової спільноти, котра, можливо, зважає всі «за» і «проти» долучення до документа. Хоча варіативні можливості ініціювання провадження та висунення обвинувачень, у принципі, уможливають здійснення правосуддя щодо будь-якої особи, незалежно від її національного чи територіального походження, а також посадового статусу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Костенко Н.І. Судопроизводство Международного уголовного суда — основа международного уголовного процесса // Государство и право. 2001. № 2. С. 64-70.

[2] Кучевська С. П. Проблеми гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність та Статуту Міжнародного кримінального суду / С. П. Кучевська; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л., 2009. - 19 с.

[3] Актуальні питання теорії та практики міжнародного права : матеріали конф. студ., асп. та молодих вчен., 24 груд. 2010 р., Одеса / уклад.: Т. Р. Короткий, Н. В. Сажієнко; Міжнар. гуманіт. ун-т. - О. : Фенікс, 2010. - 184 с.

[4] Касынюк О.В. Новое в выдаче и передаче обвиняемых (осужденных) по современному международному праву // Пробл. законности: Респ. міжвідом. наук. зб. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Вип. 56. – С. 188-196.

[5] Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини : монографія / О. П. Кучинська, Т. І. Фулей, Р. В. Бараннік. - Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. - 227 с.

Проблема реалізації заборони катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання

Безручко Т.В.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О. Г.
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
tatiana97vl@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду основних перепон на шляху реалізації заборони катувань та інших видів жорстокого поведження на основі нормативно-правових документів у цій сфері, а також практики ЄСПЛ.

Ключові слова — катування, жорстоке поведження, тортури, Конвенція проти катувань, права і свободи людини, боротьба з тероризмом, громадська безпека.

I. Вступ

У сучасному світі застосування катування та інших видів жорстокого поведження і покарання зустрічається досить часто. Міжнародна спільнота, аби запобігти поширенню цього явища, створила нормативний масив, що містить пряму заборону на використання катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання. Європейська конвенція з прав людини 1950 року (далі ЄКПЛ) та Конвенція ООН 1984 року проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання чітко встановлюють заборону на застосування таких методів.

Події останніх років сприяли відновленню широкої дискусії на цю тему і породили спроби перегляду визначення катувань і обговорення того, чи існують які-небудь виправдання для їх використання. У зв'язку з цим знову виникла необхідність в вагомих доказах, які обумовлюють збереження заборони на застосування катування.

II. Постановка проблеми

Незважаючи на наявність нормативного визначення понять «катування», «жорстоке поведження», «поведження/покарання, що принижують гідність» і т.п., зміст цих категорій змінюється впродовж років і суттєво відрізняється за своєю сутністю залежно від країни.

Створені міжнародним співтовариством інституції, завданням яких є нагляд за належним дотриманням прав і основних свобод людини, а також попередження таких порушень і захист жертв, здійснюють періодичні розслідування стосовно порушень прав людини. Всі свої спостереження вони відображають у доповідях, які згодом публікують. Такий механізм є досить ефективним при висвітленні і попередженні проблеми, що розглядається. Проте роботи даних інституцій не завжди буває достатньо для викорінення явища розповсюдження катувань та інших видів жорстокого поведження або покарання.

III. Основна частина

Попри налаштованість міжнародної спільноти на викорінення згаданого явища, держави у певних обставинах дозволяють собі відступити від зобов'язання щодо не використання катувань. Вони вважають такі методи доцільними, коли йдеться про безпеку їх суверенітету та нації.

Поза всякими сумнівами держави і представники влади несуть відповідальність за прийняття всіх можливих заходів для захисту громадської безпеки. Однак методи вирішення цієї проблеми не повинні виходити за рамки правових норм, що гарантують повагу людської гідності [7].

На відміну від більшості норм, які містяться в статтях ЄКПЛ та Додаткових протоколів до неї, стаття 3 Конвенції з прав людини не допускає будь-яких винятків, навіть в період війни або надзвичайного стану в державі, який загрожує життю нації. Не допускається також відступ з боку державних органів від статті 3, навіть якщо це передбачено законом [3].

Звертаючись до історичного аспекту проблеми, варто зазначити, що впродовж віків уявлення про те, що саме є катування і наскільки допустимим є його застосування часто змінювалось. Свого найбільшого «розквіту» застосування катувань зазнало за часів

священної інквізиції [1]. Вперше юридична заборона на застосування катувань з'явилася у кінці XIX ст. Тоді ж і виникають норми, що прямо чи опосередковано власне забороняють заподіяння тортур [7]. До більш глобальних змін у правовій практиці щодо встановлення та обґрунтування такої заборони призвели Перша і Друга світові війни, відомі своїми масовими винищеннями людей та вигадливими способами катування [1]. Ухвалення ЄКПЛ та Конвенції 1984 року стало кульмінацією законотворчого процесу на національному та міжнародному рівні. Було дано формальне визначення тортур, введено поняття міжнародної кримінальної відповідальності за застосування катування, сформульовані зобов'язання держав щодо запобігання та переслідування випадків застосування тортур та ще раз підтверджена заборона на використання методів жорстокого, негуманного та принизливого поводження [7].

Вагомою є роль Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ), який власне визначає чи мало місце порушення статті третьої ЄКПЛ у певній справі. Велика кількість справ та звернень до цієї установи щодо порушення зазначеної статті свідчить про те, що проблема є досить нагальною. Це власне свідчить про неточності у такій забороні катування, що спричинює проблеми у розумінні того, де знаходиться та межа, за яку не можна переступати.

Чи не найбільше справ ЄСПЛ стосується порушення ст. 3 ЄКПЛ. У переважній більшості у справах йдеться про застосування катувань правоохоронними органами як під час допиту, так і в умовах затримання або ув'язнення особи. Тенденцію до поширення таких справ можна прослідкувати на прикладі України: якщо протягом 2015 року ЄСПЛ ухвалив дванадцять рішень, в яких визнав порушення ст. 3 Конвенції, то 2016 року кількість таких рішень зросла до п'ятнадцяти [4].

За даними 2014 р. організації Amnesty International застосування катувань відбувається у принаймні 79 з 155 держав, які ратифікували Конвенцію ООН проти катувань. Це більше половини держав-учасниць Конвенції, де організація проводить моніторинг. За останні п'ять років Amnesty International повідомила про катування та інші форми жорстокого поводження у принаймні 141 країні з усіх регіонів світу [6].

Поширені випадки замовчування використання тортур, оскільки населення вважає такі методи допустимими або не бачать сенсу звертатися з порушенням своїх прав внаслідок неефективного розслідування подібних ситуацій правоохоронними органами.

Досить часто випадки застосування катувань фіксуються у країнах, де наявний збройний конфлікт або введено воєнний стан. Внаслідок наявності конфлікту на Сході України тортурам піддавалися близько 80 % військовослужбовців [4].

На сьогодні дуже поширеними є випадки порушення заборони катувань внаслідок боротьби с

тероризмом. Країни вважають такі методи допустимими у подібній ситуації, оскільки йдеться про їх суверенітет. Так США стверджували, що у ЦРУ є право використовувати «розширену техніку ведення допиту» по відношенню до підозрюваних в тероризмі. У 2011 році в розпорядження британської газети «Guardian» потрапив секретний документ з правилами проведення допитів для співробітників спецслужб, де їм було дозволено використовувати жорстокі методи дізнання задля отримання необхідної інформації. У 2004 році газета «Ha'aretz» з'ясувала, що ізраїльська служба безпеки «Шин Бет» продовжує використовувати тортури під час допитів підозрюваних у тероризмі, хоча такі методи допиту були заборонені Верховним судом [5].

Важливими інституціями, окрім ЄСПЛ, які займаються проблемою застосування катування та інших жорстоких видів поводження є Комітет проти катувань, Підкомітет з попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі Підкомітет), а також Верховний комісар ООН з прав людини. Їх розслідування у різних країнах показують реально картину того, як насправді діє заборона катування та інших видів жорстокого або нелюдського поводження і покарання.

Таке розслідування також було проведено і в Україні. У зв'язку з наявністю збройного конфлікту на Сході держави почастишали випадки застосування обома сторонами конфлікту катувань та інших жорстоких видів поводження і покарання. Досить непривабливу картину стосовно цього питання висвітлено у доповіді Підкомітету від 18 травня 2017 року. У цьому документі Підкомітет порівнює зміни в українській системі захисту прав людини з часу свого першого візиту у 2011 р., відзначаючи те, що відбувся ряд позитивних змін як у законодавчій сфері, так і в інституційній системі стосовно захисту прав людини. Окрім того, у доповіді зазначено недоліки, які перешкоджають належному здійсненню захисту прав і свобод людини. На завершення доповіді Підкомітет виніс ряд рекомендацій стосовно правової системи України [8].

Верховний комісар ООН у своїй доповіді висвітлив ряд випадків застосування катування СБУ щодо підозрюваних у скоєнні злочинів проти національної безпеки та суверенітету України [2].

Окрім того, Управління Верховного комісара та Підкомітет також отримували інформацію про жорстоке поводження з затриманими, включаючи неповнолітніх, з боку співробітників поліції в ході затримання та проведення допитів [8,2].

IV. Висновки

Таким чином, розуміння поняття «катування», «жорстоке або нелюдське поводження і покарання» змінювалось протягом років і залежить від ідеологічних переконань країни. Тим не менш міжнародне співтовариство розробило ряд документів і створило інституції, які б виявляли, припиняли і попереджали використання таких методів.

Згідно статистичних даних велика кількість порушень заборони катувань здійснюється зі сторони правоохоронних органів та спецслужб держав при допиті затриманих. Використання таких методів фіксується як у країнах, що розвиваються, так і в провідних державах світу. Збільшення застосування тортур виникає внаслідок наявності воєнного конфлікту в країнах.

Толерантне ставлення до катувань та інших видів жорстокого поводження не покращить ситуацію, а навпаки, може створити передумови для масового використання таких засобів під приводом забезпечення безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Дикаев С. У. Допустимо ли применение пыток в целях обеспечения права безопасности? [електронний ресурс] <https://cyberleninka.ru> – режим доступу <https://cyberleninka.ru/article/v/dopustimo-li-primenenie-pytok-v-tselyah-obespecheniya-prava-bezopasnosti>.

[2] Доповідь щодо ситуації з правами в Україні 16 серпня – 15 листопада 2017 р. Верховного комісара ООН з прав людини [електронний ресурс] <http://www.ohchr.org> – режим доступу http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport20th_UKR.pdf (с. 14-17).

[3] Жирмонт А. Интерпретация статьи 3 «Запрещение пыток» Европейской конвенции 1950 г. в решениях Европейского суда по правам человека [електронний ресурс] <http://evolutio.info> – режим доступу <http://evolutio.info/content/view/607/54/>.

[4] Захист від катувань та поганого поводження [електронний ресурс]– <https://helsinki.org.ua> – режим доступу <https://helsinki.org.ua/zahyst-vid-katuvan-ta-pohanoho-povodzhennya/>.

[5] Как пытки помогают победить терроризм [електронний ресурс]– <https://medialeaks.ru> – режим доступу <https://medialeaks.ru/pytki/>.

[6] Чи є тортури й катування на Україні? [електронний ресурс]– <http://pda.pravda.if.ua> – режим доступу <http://pda.pravda.if.ua/news-54723.html>.

[7] Alain Aeschlimann Torture: the need to move forward [електронний ресурс] <https://www.icrc.org> – режим доступу <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/torture-editorial-240605.htm>.

[8] Report of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment [електронний ресурс] <http://tbinternet.ohchr.org> – режим доступу http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fOP%2fUKR%2f3&Lang=en.

Актуальні проблеми правової охорони культурної спадщини в Польщі

Борисенко А.Ю.

науковий керівник: Волошин Ю.О.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

itsumi.oda@gmail.com

Анотація — у роботі висвітлюються існуючі правові механізми охорони культурної спадщини в Польщі та їх актуальні проблеми.

Ключові слова — культурна спадщина, культурні цінності, охорона культурної спадщини, проблеми охорони культурної спадщини, об'єкти охорони культурної спадщини.

I. ВСТУП

Вже багато років захист культурних надбань людства не втрачає своєї актуальності для світової спільноти. Сьогодні нікого не потрібно переконувати у необхідності охорони культурної спадщини. Польща, як і будь-яка цивілізована держава усвідомлює роль культурної спадщини, її складових-об'єктів у розвитку не лише національної самоідентичності її громадян але й для розвитку держави в цілому.

Охорона культурної спадщини в Польщі є конституційним обов'язком як держави так і кожного громадянина. Значення культурної спадщини для культурного розвитку громадян, а також завдання держави стосовно охорони культурної спадщини висвітлені у ст. 5 та 6 Конституції Польщі [1].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Не є таємницею, що у країнах Європи культура вже давно стала двигуном економічного розвитку та стабільності, приносить значні прибутки.

Україна на шляху до Євроінтеграції проходить шляхом, по якому не так давно проходила Польща. Хоча, Угода про асоціацію України з ЄС не ставить перед Україною конкретних завдань і конкретної адаптації українського законодавства у сфері охорони культурної спадщини до європейських стандартів, але використання європейського досвіду щодо збереження культурної спадщини допоможе модернізувати цю галузь в нашій державі та покращити ефективність її функціонування.

У 2014 році Польща висловила бажання співпрацювати з українськими культурними інституціями з метою обміну досвідом, який допоможе Україні в реформуванні галузі, зокрема, йдеться про надання Польщею технічної

допомоги з питань адаптації до європейського законодавства, реформування структури управління міністерством, створення підвідомчих культурних інституцій, експертних рад та розвитку музейної справи.

Зі свого боку, Україна, в лиці Міністра культури України висловила готовність використовувати польський досвід у сфері реформування галузі культури та охорони об'єктів культурної спадщини у рамках загального курсу України на європейську інтеграцію.

У зв'язку із цим виникає потреба у визначенні існуючих проблем у механізмі охорони культурної спадщини в Польщі, з метою попередження їх виникнення в Україні.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Внутрішнє законодавство Польщі обмежується визначенням поняття «пам'ятки культури». Так, у Законі Польщі «Про захист пам'яток і догляд за пам'ятками» від 23 липня 2003 р. «пам'ятками культури» є «нерухомі або рухомі цінності, їх частини або комплекси, що є результатом діяльності людини або пов'язані із людською діяльністю і є свідченням минулої епохи або історичної події, збереження яких має суспільний інтерес, у зв'язку із їх історичною, художньою або науковою цінністю» [2].

Збереження охорони культурної спадщини забезпечується системою правових та організаційно-управлінських заходів. Базові принципи охорони культурної спадщини зафіксовані в Конституції Польщі, праві Європейського Союзу, ратифікованих парламентом Польщі міжнародних дво- та багатосторонніх угодах як між державами, так і між міжнародними міжурядовими організаціями, а також у законодавчих актах щодо забезпечення збереження культурних цінностей, серед яких:

- Закон «Про музеї», від 1997 року;
- Закон «Про бібліотеки», від 1997 року;
- Постанова Міністра Культури та Мистецтва, щодо створення списку бібліотек, колекції яких є національним культурним надбанням, та щодо

визначення порядку організації та принципів їх охорони, від 1998 року;

- Закон «Про національні архівні ресурси та архіви», від 1983 року;
- Кримінальний кодекс Польщі, від 1997 року (ст. 125);
- Закон «Про охорону культурних пам'яток та опіку над ними», від 2003 року;
- Постанова Ради Міністрів у справі створення Польського Консультативного Комітету, від 2004 року;
- Постанова Міністра Культури в справі організації і способів охорони культурних пам'яток у разі збройного конфлікту і кризових ситуацій, від 2004 року;
- Постанова Ради Міністрів у справі створення Польського Комітету у справах Міжнародного гуманітарного права, від 2005;
- Рішення Міністра Народної Оборони, щодо дотримання принципів охорони культурних цінностей у діяльності Збройних Сил Республіки Польща, від 2005 року та в інших нормативних актах [3].

До інституцій, на яких покладене регулювання сфери охорони культурної спадщини в Польщі належать: Міністерство культури, Міністерство національної безпеки, Міністерство закордонних справ, Міністерство внутрішніх справ, Державна пожежна служба – цивільна оборона, Польський Консультативний Комітет, Польський Комітет у справах міжнародного гуманітарного права, Польський комітет «Блакитного щита», Польський Червоний Хрест та інші органи публічної адміністрації [2].

Проблеми у сфері охорони культурної спадщини в Польщі можна розглядати на трьох рівнях:

- внутрішня система захисту історичних пам'яток;
- співвідношення законів про захист пам'яток із законами, що регулюють інші сфери суспільних відносин;
- відсутність системних рішень, які могли б більшою мірою стимулювати громадську участь у фінансуванні охорони культурної спадщини.

Проблеми внутрішньої правової система охорони пам'яток, поділяється в свою чергу на 2 аспекти:

1. Системні аспекти:

- збільшення залежності воєводських консерваторів (адміністративний орган, діючий на рівні воєводства) від інтересів регіональної громади, що може не співпадати із суспільними надрегіональними інтересами;
- труднощі у розвитку структури регіональних офісів воєводського консерватора пов'язані із недостатньою нормативною моделлю фінансування працівників таких структур, що

призводить до міграції працівників до інших секторів;

- наявність нормативних актів, що запроваджують створення опікунів пам'яток культури, що віддаляє соціальну охорону культурних пам'яток від діяльності адміністративного консерваторського апарату.

2. Матеріально-правові аспекти:

- відсутність узгодженості дій між органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері охорони культурної спадщини, що призводить, наприклад, до «дублювання» записів нерухомих пам'яток культури у реєстрі;
- відсутність інструментів правової охорони для пам'яток історії;
- "дворівневий" спосіб видачі рішень про внесення до реєстру рухомих і нерухомих пам'яток культури, в результаті чого, винесення такого рішення в ситуації крайньої необхідності часто призводить до несвоєчасної та в результаті неефективної форми офіційної консерваторської охорони;
- відсутність реального нормативно закріпленого технічно-організаційного та фінансового забезпечення діяльності у сфері виконання консерваторських рішень, призводить до того, що такі консерваторські рішення вважають неефективними;

Співвідношення законодавства про захист пам'яток із законодавством, що регулює інші сфери суспільних відносин зводиться до прагнення послабити роль воєводського консерватора, шляхом заміни його повноважень із владних на невладні або шляхом цілковитого виключення його повноважень із нормативного акту;

Якщо говорити про відсутність системних рішень, що могли б стимулювати більш активну участь громадян у фінансуванні охорони культурної спадщини та брати активнішу участь у охороні культурної спадщини, то варто зазначити, зокрема, відсутність нормативного регулювання законодавцем питання, щодо реприватизації культурної спадщини, а також відсутність можливості створення приватно-правових фондів, які б опікувалися пам'ятками, але із виключно приватними цілями (такі фонди існували в Польщі у міжвоєнний період)[4].

IV. ВИСНОВКИ

Аналіз законодавства Польщі у сфері охорони культурної спадщини, а також праць польських вчених, таких як Я. Пурхли, Я. Прушинського та К. Заласінської, стосовно цього питання, показує, що досвід Польщі у сфері охорони культурної спадщини потребує врахування Україною. Список зазначених проблем у сфері охорони культурної спадщини в Польщі не є вичерпним, тому це питання потребує подальшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] K. Zalańska Prawna ochrona zabytków nieruchomych w Polsce. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2010, s.12-39
- [2] J. Purchla Dziedzictwo a transformacja. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury, 2005, s. 31-40
- [3] J. Purchla Raport o systemie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po roku 1989, Warszawa: Warszawa, 2009, s. 63-67
- [4] J. Pruszyński Dziedzictwo kultury Polski: jego straty i ochrona prawna, t. 2. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2001, s. 17-20

Правові засади регулювання відносин у сфері використання електронної інформації: міжнародні стандарти та національна практика

Буцко Х.В.

науковий керівник: Замула А.Ю.,
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
bucko996@gmail.com

Анотація — робота присвячена дослідженню правових методів, що використовуються при регулюванні відносин, які виникають у сфері обігу електронної інформації. Розглянуто правові засади організації державного управління та запропоновано напрями вдосконалення національного законодавства в галузі захисту електронної інформації.

Ключові слова — електронна інформація, охорона електронної інформації, кіберзлочинність, правове регулювання

I. Вступ

З розвитком інформаційних технологій у світі та Україні, постала проблема права власності на такий ресурс, як інтелектуальна власність. Розвиток ринкових відносин та посилення конкуренції зумовив дещо більший попит на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності — електронну інформацію. З цієї причини виникає необхідність у створенні ефективного та адекватного механізму її правового захисту, як в межах існуючого законодавства, так і в межах розробки нових нормативно-правових актів.

Загальна інформатизація зіштовхнулася з проблемами безпеки відповідних відносин. Несанкціоновані дії з конфіденційною, а також таємною електронною інформацією, що є приватною власністю фізичних, юридичних осіб чи держави, призводять до викрадення комп'ютерних даних, їх перекручування, блокування, маніпуляції, порушення її маршрутизації чи знищення. Зазначені протиправні дії спричиняють настання небажаних, а також шкідливих наслідків: витоків комп'ютерної інформації; приведення її у непридатний стан; послаблення, виснаження та завдання матеріальної шкоди її законним власникам [1, с. 47].

Інформаційна безпека є важливою складовою національної безпеки, що характеризує стан захищеності приватних та національних інтересів в інформаційній сфері від зовнішніх та внутрішніх загроз. Суть

інформаційної безпеки полягає у захисті інформаційного простору України від небажаного інформаційного впливу, захисті національних інформаційних ресурсів, забезпеченні безпечного функціонування інформаційних і телекомунікаційних систем, а також у захисті інформації, що циркулює в них. Серед заходів забезпечення інформаційної безпеки важливе місце займають заходи з правової охорони електронної інформації [2, с. 70].

II. Постановка проблеми

Розвиток інформаційного суспільства разом із позитивними здобутками, має також свої побічні негативні явища криміногенного характеру, перш за все це “комп'ютерна злочинність”. За даними багатьох дослідних центрів кількість та якість посягань на електронну інформацію рік у рік постійно зростає. Ситуація потребує негайного створення системи протидії даному різновиду злочинності на державному та міждержавному рівнях.

Одним з основних напрямків підвищення її результативності є створення правової основи для дієвого попередження та припинення порушень у сфері інформаційної діяльності, важливою складовою якої стане охорона та захист електронної інформації в комп'ютерних системах та телекомунікаційних мережах.

III. Основна частина

Реалізація державної політики у сфері правової охорони електронної інформації знайшла своє відображення у низці законодавчих актів, у тому числі прийнятих в останні роки, які прямо чи опосередковано регламентують аспекти правової охорони обігу електронної інформації. Серед даних нормативно-правових актів слід відзначити:

— Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», який визначає пріоритетним напрямком державної політики розвиток національної інфраструктури інформаційних технологій, державну підтримку для нових «електронних» секторів економіки, застосування

інформаційно-комп'ютерних технологій у всіх сферах життя (зокрема в уряді та засобах масової інформації) і поліпшення ситуації у сфері безпеки інформаційних технологій;

- Закони України «Про доступ до публічної інформації», «Про адміністративні послуги», «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції», «Про державну таємницю», «Про інформаційні агентства», Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р., ратифікована Україною 7 вересня 2005 р., тощо;

- Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні;

- Концепція розвитку електронного урядування;

- Міжнародна ініціатива «Партнерство «Відкритий уряд»»;

- Концепція Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року тощо [3, с. 265].

Ряд науковців вважають, що нормативно-правове підґрунтя охорони електронної інформації в Україні умовно можна поділити на такі блоки:

1) міжнародні угоди, ратифіковані Верховною Радою України, які є частиною національного законодавства (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів);

2) спеціальне законодавство, зокрема у сфері охорони інтелектуальної власності (Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» тощо);

3) загальне законодавство (Цивільний, Господарський, Кримінальний кодекси України, Кодекс України про адміністративні правопорушення та інші нормативно-правові акти).

Порівняльний аналіз Конвенції про кіберзлочинність (далі – Конвенція), прийнята в рамках Ради Європи 23 листопада 2001 р. (підписана Україною 23.11.2001 р., ратифікована 7 вересня 2005 р.), з Додатковим протоколом, який стосується криміналізації дій расистського та ксенофобського характеру, вчинених через комп'ютерні системи та КК України дає можливість встановити, що більша частина діянь, передбачених у Конвенції, визнається злочинами в українському законодавстві. До таких діянь відносяться нелегальне перехоплення (ст. ст. 163, 361, 362 КК України), втручання у дані (ст. ст. 361, 362 КК України), втручання у систему (ст. 361 КК України), підробка, пов'язана з комп'ютерами (ст. ст. 358, 366 КК України), шахрайство, пов'язане з комп'ютерами (ч. 3 ст. 190 КК України) [4, с. 17]

Але національне кримінальне законодавство не передбачає відповідальності за таке діяння, передбачене Конвенцією, як навмисний доступ до цілої комп'ютерної системи або її частини без права на це. З урахуванням положень конвенції, норм зарубіжного законодавства та

практики здійснення заходів щодо захисту інформації незаконний доступ можна було б визначити так: одержання винним можливості ознайомлюватися, знищувати, перекручувати або блокувати комп'ютерні дані, що мають специфічні організаційні, технічні або програмні засоби захисту [5, с. 71].

Загалом національне законодавство відповідає ратифікованій Конвенції про кіберзлочинність, виняток складає лише некриміналізований чинним законодавством незаконний доступ. Має місце надлишкова ратифікація, яка зобов'язує на рівні національного законодавства визнавати злочинами діяння, які не характеризуються суспільною небезпечністю.

IV. Висновки

Правове регулювання охорони електронної інформації повинне здійснюватись на декількох рівнях:

1) правового регулювання електронної інформації як інституту;

2) правового регулювання обігу електронної інформації;

3) забезпечення прав фізичних та юридичних осіб на інтелектуальну власність; а також прав користувачів електронної інформації.

Особливість правової охорони електронної інформації обумовлена її фрагментарністю, з огляду на віднесення до правової охорони лише інформації зі специфічним статусом.

До видів відповідальності за посягання на електронну інформацію слід віднести: цивільно-правову, кримінально-правову, адміністративно-правову відповідальність.

Аналіз положень міжнародного та національного регулювання охорони електронної інформації надає можливість зробити висновок про прагнення законодавця в більшій мірі узгоджувати дану сферу регулювання з міжнародно – правовими стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Мотлях О.І. Безпека комп'ютерних інформаційних даних: реалії сьогодення та перспективи / О.І. Мотлях // Юридичний вісник України. - 2008. - № 4. - С. 47 - 52.
- [2] Благодарний А.М. Адміністративно-правові заходи охорони інформації в автоматизованих системах / А.М. Благодарний // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. - 2014. - № 1. - С. 70 – 75.
- [3] Богатирьова О.І., Амелін О.В. Аналіз чинного законодавства про злочини у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж / О.І. Богатирьова, О.В. Амелін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2014. - № 4 - С. 263-271.
- [4] Нігрескул В. Ліцензійне програмне забезпечення. Правовий режим користування / В. Нігрескул // Юридичний журнал. – 2003. - № 3. – С. 15 – 19.
- [5] Карчевський М.В. Питання оптимізації зобов'язань, зумовлених ратифікацією Конвенції про кіберзлочинність / М. В. Карчевський // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2012. - № 3. - С. 70-80.

Міжнародно-правовий механізм захисту від незаконної торгівлі та трансплантації органів і тканин людини

Воляник В. І.

науковий керівник: Кубальський В. Н.
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
vladyslava.volianyk@gmail.com

Анотація — робота присвячена питанню щодо механізму захисту від незаконно торгівлі та трансплантації органів і тканин людини. Також розглянуто основні методи щодо боротьби з цією проблемою.

Ключові слова — незаконна торгівля, трансплантація органів та тканин людини, механізми захисту.

I. ВСТУП

За визначенням Всесвітньої організації охорони Здоров'я, трансплантація — це перенесення живої чи мертвої тканини чи органа між особами одного чи різних видів. Орган і тканини, що пересаджуються, можуть бути взяті як у померлої, так і у ще живої людини. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини», трансплантація — спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятих у людини чи у тварини [1].

Впродовж останніх 50-ти років трансплантацію людських органів, тканин і клітин почали практикувати в усьому світі. Брак наявних для пересадки трансплантатів не лише сприяв розробці в багатьох країнах процедур і систем для збільшення їх кількості, але також стимулював зростання незаконної торгівлі людськими органами.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом останнього століття людство досягло значних успіхів в розвитку медицини. Одним із нових методів лікування на сьогоднішній день є трансплантація органів і тканин людини. Поряд з тим, що даний метод дозволяє врятувати життя, та без належного правового регулювання він стає новим способом вчинення злочину проти життя та здоров'я особи.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Варто відзначити той факт, що незаконна торгівля органами та тканинами тісно пов'язана з торгівлею людьми, а тому торгівля людьми з метою вилучення

нирок, печінки, підшлункової залози, серця та легенів, як заявляє Ліга Націй та Рада Європи, є середовищем, де використовують дітей і жінок.

На сьогодні стрімко шириться так званий «трансплантаційний туризм»: багаті пацієнти виїжджають для пересадження органів і тканин у ті країни, де права донорів не захищено належним чином, зокрема, в Індію, Іран, Китай, Молдову, Туреччину, Румунію, Єгипет, Болівію, Перу та Філіппіни. Найчастіше на донорство йдуть емігранти, біженці, солдати, а також молоді та наївні люди.

Найбільшими країнами-імпортерами донорських органів у світі є: США, Ізраїль, Канада, Саудівська Аравія, Італія та Японія. На думку експертів, у багатьох країнах є чорний ринок органів, зокрема у Великій Британії, Україні, Росії, Туреччині, Молдові, Єгипті та ін. [5].

Незважаючи на національні розбіжності чинних систем захисту прав пацієнтів у різних країнах, у тому числі й у Європі, у більшості країн є основний перелік прав, відображених у різноманітних угодах, зокрема: у Рекомендації щодо медичного обслуговування, яку було прийнято Міжнародною організацією праці в 1944 р.; Загальною декларацією прав людини, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р.; Лісабонській декларації прав пацієнта, прийнятій Всесвітньою медичною асоціацією (ВМА) у 1981 р. та переглянутій у 1995 р. та ін.

Відповідно до Декларації про трансплантацію людських органів, прийнятої 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю ще в жовтні 1987 р., «купівля-продаж людських органів суворо засуджується» [2]. У цьому документі встановлювалася заборона на надання чи прийняття грошової або іншої компенсації за трансплантанти, окрім стягнення медичною установою винагороди за проведення операції. До речі, в Україні цей принцип імплементований у статтю 18 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» (1999 р.).

Варто відмітити, що запобіганню та протидії торгівлі людьми з метою вилучення органів присвячено окремі

положення Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми [3] та Протоколі ООН про торгівлю людьми [4]. Ці документи мають фундаментальний характер.

Досвід зарубіжних країн щодо трансплантації органів і тканин людини дає можливість виділити дві моделі регулювання донорства органів і тканин від померлих осіб, так звана «презумпція згоди» та «презумпція незгоди».

«Презумпція згоди» (Іспанія, Португалія, Бельгія, Австрія, Росія, Казахстан, Білорусь) стосується осіб, що померли. Відповідно до неї вилучення і використання органів від померлого здійснюється у випадку, якщо померлий за життя не висловлював заперечень проти цього або якщо заперечення не висловлюють його родичі чи законні представники.

Щодо другої моделі, а саме «презумпції незгоди» (США, Канада, Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Греція, Україна), то вона означає те, що якщо до своєї смерті померлий явно не заявляв про свою згоду на вилучення органу (органів) або члени його сім'ї чітко виражають незгоду на такі дії — у таких випадках відсутність згоди розглядається як відмова від трансплантації. В Ізраїлі діє так звана картка Аді — кожен, хто підписується під цією картою, засвідчує свою згоду на пересадку органів після смерті.

В зв'язку з цим виникає питання щодо переліку осіб, які можуть давати згоду на трансплантацію органів від померлої особи. Для того, щоб пересадити орган, достатньо отримати згоду одного з родичів, навіть, якщо інші будуть проти цього.

У зв'язку з викладеним, доцільно ввести доповнення до статті 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» з приводу осіб, які можуть давати згоду на те, щоб після смерті донора його органи передавалися реципієнту, а саме, в контексті привілейованості серед родичів, тобто, хто має першочергове право і рішення якого з родичів повинен надаватися пріоритет. Чи зовсім скасувати можливість трансплантування органів за їх згодою, а підставою донорства зробити лише згоду людини, яка повинна вирішувати за життя, чи будуть її органи пересаджуватись іншій людині чи ні. Але поряд з цим при введенні «презумпції згоди» можуть виникнути питання щодо зловживання лікарями своїм становищем. Можна запозичити досвід щодо «картки донора» за прикладом США. Процедура отримання «картки донора», як правило, проводиться при оформленні посвідчення водія, а в Україні доцільно було б проводити аналогічну процедуру як при отриманні громадянином посвідчення водія, так і на момент призову на строкову військову службу. Слід зазначити, що дані про це не реєструються, тому у випадку, коли особа змінює своє рішення, «картка донора» може бути просто знищена.

За порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини передбачено кримінальну відповідальність ст. 143 КК України «Порушення встановленого законом порядку

трансплантації органів або тканин людини» та ст. 144 КК України «Насильницьке донорство».

IV. ВИСНОВКИ

Отже, підсумовуючи вищесказане, вважаю доцільним ввести доповнення до статті 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» з приводу осіб, які можуть давати згоду на те, щоб після смерті донора його органи передавалися реципієнту, а також рішення якого з родичів повинен надаватися більший пріоритет. Також важливо було б ввести процедуру отримання «картки донора». Тоді було б чітко відомо: погоджується людина після своєї смерті на передачу своїх органів іншій людині чи ні.

Щодо викрадення людей, то діяння, які вчинені умисно з метою наживи мають каратись суворіше. У криміналістичній науці залишається не вирішеним питання ефективної оптимізації розслідування даного злочину з урахуванням новітніх способів його вчинення та приховування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Всемирная организация здравоохранения, режим доступа [Электронный ресурс]. — Режим доступа: (дата звернення 18.03.2018). — <http://www.who.int/topics/transplantation>
- [2] Конвенция Ради Европы про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 трав. 2005 р. [Електронний ресурс]: — Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 18.03.2018). — http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_858
- [3] Поззи С. Торговля людьми для изъятия органов — это не миф [Электронный ресурс]. — Режим доступа: (дата звернення 18.03.2018). — <http://newsland.com/news/detail/id/426307>
- [4] Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: прийнятий резолюцією Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. [Електронний ресурс]: — Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 18.03.2018). — http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_791

Інституційний механізм захисту прав людини в Європейському Союзі

Гавриленко В.В.

науковий керівник: Акчурін Ю.Р.

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

gvika12081997@gmail.com

Анотація — інституційний механізм європейської системи захисту прав людини є системою головних міжнародних інституцій у сфері правозахисної діяльності (органів, організацій), а також актів, які вони ухвалюють. Проблема міжнародного захисту прав людини існує як на універсальному, так і на регіональному рівні, що зумовлює наявність відповідних механізмів захисту в різних регіонах земної кулі. Регіональне співробітництво держав у сфері захисту прав людини суттєво доповнює універсальну систему захисту прав людини і основних свобод, дає можливість заповнити її прогалини, врахувати особливості регіону, піти далі від загального рівня забезпечення прав і свобод.

Ключові слова — *Європейський Союз, права людини, Рада Європи, Хартія прав людини, Європейський Суд з прав людини.*

I. Вступ

Майже загально визнаною є думка про те, що найбільш вдалою регіональною системою норм міжнародного права з ефективною формою політичної і юридичної процедури їх гарантування є європейська система захисту прав та основних свобод людини. Європейська система складається з трьох основних компонентів: 1) системи Організації з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ/ОБСЄ); 2) системи Європейського Союзу (ЄС, Євросоюз) і 3) системи Ради Європи (РЕ). Це головні регіональні міжнародні міждержавні організації, специфіка цілей, завдань, членства і структури яких визначає якість і силу їхнього впливу на врегулювання проблем. Якщо перша структура вирішує питання за допомогою політичної та дипломатичної діяльності, друга залучає до них економічні і правові (що склалися на стику міжнародного права і внутрішньодержавного права держав-членів Європейського Союзу) засоби, то остання додатково створює умови для переговорів та ухвалення юридично обов'язкових для її членів міжнародно-правових документів. Діяльність ЄС, як і його попередника, спрямована, головним чином, на співробітництво в соціально-економічній сфері. Проте в Договорі про Європейський Союз були сформульовані «умови вступу до ЄС», де, зокрема, йдеться про те, що майбутня держава-

учасниця має володіти реально діючою системою охорони основних прав і свобод та бути учасницею Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, ухваленої Радою Європи в 1950 р. (ст. 6 розділ I). Відтоді захист прав людини стає одним із основних напрямів політики і діяльності ЄС.

II. Постановка проблеми

Актуальність цієї проблематики викликана передусім появою якісно нового джерела первинного права ЄС, який реформує Договір про заснування Європейського Співтовариства та договір про Європейський Союз. Так, із набуттям чинності Договору ЄС 2007, більш відомий як Лісабонський Договір, відбудеться інкорпорація першого узагальненого прав індивіда, якою є Хартія основних прав ЄС. А це, у свою чергу означає, що відбудеться довгоочікуваний і неминучий злам у регулюванні охорони прав людини на рівні наднаціональних організацій. Зокрема, у правовій системі ЄС права людини сприймаються як нерозривно пов'язані з іншими стержневими для суспільства постулатами верховенства права і плюралістичної демократії. Орієнтація на повагу прав людини закріплена як імператив всіх гілок влади.

III. Основна частина

Важливою системою Європейського Союзу вважалася відсутність у її рамках конвенції про права людини та основні свободи. Адже Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод такою не є, тому що стосується не лише 28 держав – членів Європейського Союзу, а й інших європейських країн та Туреччини [1, с. 253]. 7 грудня 2000 р. на засіданні Європейської ради була прийнята Хартія основних прав Європейського Союзу (далі – Хартія), що поклато початок заповненню цієї правової прогалини. Хартія була підписана керівниками Європейського парламенту, Ради і Єврокомісії. Документ не передбачав його підписання та ратифікації державами, не був міжнародним договором і не мав юридично обов'язкового характеру. Хартія приймалась як

політичний документ, на підставі якого країни створюють уніфіковані національні норми та право Євросоюзу. У подальшому Хартію основних прав Європейського Союзу було включено до проекту Конституції для Європи, а за неможливості її прийняття до Лісабонського договору 2007 р. Основний документ ЄС – Лісабонський договір, а також Хартія, як його невід'ємна складова, набув юридичної чинності 1 грудня 2009 р. Отже, Євросоюз отримав правовий документ, який містить наразі найбільш повний перелік громадянських, політичних, економічних, соціальних та культурних прав осіб (резидентів Євросоюзу), які напрацьовані світовим співтовариством. На сьогодні значну роль у сприянні забезпеченню та захисту прав людини на європейському рівні відіграє Рада Європи – політична міждержавна організація, яка складається з 47 держав-членів, головною сферою діяльності якої від моменту виникнення є захист прав людини та основних 436 свобод. Рада Європи діє на засадах Статуту від 3 серпня 1949 р., у преамбулі якого проголошується, що духовні й моральні цінності, які є загальною спадщиною народів держав-членів, є першоосновою принципів особистої й політичної свободи та верховенства права, на яких ґрунтується істинна демократія [2]. Основними органами Ради Європи, які діють у сфері захисту прав людини, є зазначені нижче. Комітет міністрів є керівним органом РЄ, що складається з міністрів закордонних справ держав-членів або їх постійних представників, які перебувають у Страсбурзі, а також інших членів урядів [3, с. 207–209]. Європейський суд з прав людини – постійний орган Ради Європи, який розглядає міждержавні справи та індивідуальні скарги на порушення статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з боку держав – учасниць Конвенції. Щоб права і свободи особистості були реальними, дотримувалися на ділі, необхідно не тільки проголосити їх, але і забезпечити дієвими гарантіями, тобто засобами захисту права від порушень або, якщо право вже порушено, його відновлення або відшкодування завданих збитків [4, с.249-250] .

У Союзі, як і на рівні окремих держав, система гарантій прав і свобод включає в себе три основні елементи:

- По-перше, інституційні гарантії, пов'язані з функціонуванням інститутів, органів і установ, діяльність яких спрямована на охорону і захист порушених характер;

- По-друге, процесуальні гарантії, які реалізуються при здійсненні правосуддя, перш за все, в рамках кримінального процесу;

- По-третє, матеріальні гарантії у вигляді права особи на компенсацію шкоди та інших збитків, заподіяних у разі порушення його прав.

Перераховані вище гарантії є загальними, тобто поширюються, як правило, на будь-які права і свободи, в тому числі не мають статусу "основних". Поряд із загальними гарантіями в юридичних нормах закріплюються спеціальні гарантії, які відносяться до окремих прав і можуть мати найрізноманітніший характер

(наприклад, заборона смертної кари як гарантія права на життя, заборона репродуктивного клонування людей як гарантія права на цілісність особистості і т.д.) [5].

IV. Висновки

Отже, в рамках ЄС захист гарантованих їм прав особистості здійснюють три системи судів: національні (суди держав-членів), Суд ЄС, а також Європейський Суд з прав людини, який є органом Ради Європи. Підсудність справ між ними розподіляється в залежності від того, хто порушив суб'єктивне право людини і громадянина. Якщо порушник - інша фізична або юридична особа або держава-член, то слід звертатися в національний суд, який при необхідності може, а суд вищої інстанції - зобов'язаний направити запит до Суду ЄС. Якщо порушник - ЄС або його інститути, органи і установи, то позови подаються безпосередньо до Суду ЄС.

Якщо фізична або юридична особа вважає себе "жертвою порушення" основних прав, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основних свобод 1950 р, то процедура оскарження також має два варіанти:

- особа, яка вважає себе "жертвою порушення" з боку держав, має звертатися спочатку до національних судів з правом на звернення в подальшому до Європейського Суду з прав людини в Страсбурзі;

- особа, яка вважає себе "жертвою порушення" з боку інститутів, органів, установ ЄС, звертається спочатку до Суду ЄС. Після приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основних свобод він отримує право на подальше оскарження в Європейському Суді з прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека / Рук. авт. колл. и отв. ред. д.ю.н., проф. Л. М. Энтина. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: Норма, 2007. – 301 с.
- [2] Charter of fundamental right of the European Union // Official Journal of the European Communities 2000/р.364/01
- [3] Аббакумова Д. Створення та становлення Комітету Міністрів Ради Європи / Д. Аббакумова // Юридичний вісник. – 2014. – №2. – С. 206–210.
- [4] Аббакумова Д. В. Щодо контрольних механізмів захисту прав людини в межах Ради Європи / Д. В. Аббакумова // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар. – прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самошенко та ін. – Х. : Право, 2015. – Ч. 1. – С. 249–250.
- [5] Заблоцька Л. Г., Федорова А. Л., Шинкаренко Т. І. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи. — К., 2007.

Протидія рабству у сучасному світі: досвід міжнародного співтовариства у боротьбі з порушенням прав трудящих-мігрантів

Гуска С. В.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О. Г.
Кафедра міжнародного права
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
svetlana.g2198@gmail.com

Анотація — У статті розглядаються шляхи співпраці зарубіжних країн, спрямовані на захист основних прав та свобод людини у сфері праці. Також висвітлюються основні інституційні та конвенційні механізми захисту прав трудящих мігрантів, наводиться приклад діяльності інституційного механізму через призму практики ЄСПЛ.

Ключові слова — рабство, міграція, захист прав людини, примусова праця, Європейський Суд.

I. ВСТУП

Проблема порушення прав людини, зокрема за ст. 4 ЄКПЛ, та рядом статей Міжнародної конвенції про захист прав трудящих мігрантів (ст. 11, 16, 25...) протягом тривалого часу залишалася однією із ключових проблем для міжнародного співтовариства та не втратила своєї актуальності до теперішнього часу. Практика показує, що на сьогоднішній день рівень подолання рабства є досить низьким. Особливо гостро проблема постає в таких регіонах як, наприклад, Зімбабве, Гана чи Сомалі. На європейському континенті спостерігаються більш високі перспективи вирішення проблеми, однак і тут показники незаконної експлуатації праці досить високі. Однак, прогрес у подоланні досліджуваної проблеми також збільшується. Це добре простежується під час вивчення практики ЄСПЛ та діяльності інших міжнародних організацій, зокрема, МОП, ООН, ЮНЕСКО, тощо.

II. ПОСТАВНОВКА ПРОБЛЕМИ

A. Негативне ставлення з боку держав

Однією з причин порушення прав трудящих мігрантів є небажання держав приймати міграційні потоки з країн із низьким рівнем розвитку (економічного, політичного, соціального), так званих країн «третього світу». Така позиція держав найчастіше аргументується низьким рівнем економічного розвитку самої держави, тобто їй не вигідно приймати та забезпечувати додаткову кількість населення; нестабільна політична ситуація; занепокоєння щодо можливості міжнаціональних конфліктів, тощо.

B. Економічна вигода

Наступною проблемою є ставлення приватних власників до найманої іноземної робочої сили: вони найчастіше пропонують вкрай не вигідні умови праці та проживання; відбирають паспорти, змушуючи працювати безоплатно. А той факт, що країнам перебування, як зазначалося вище, не вигідно приймати іноземних працівників, зумовлює прогалини у національному законодавстві та відсутність належного забезпечення й захисту прав і свобод трудящих мігрантів з боку правоохоронних органів.

C. Нелегальна міграція

Розповсюдженням явищем на сьогоднішній день є велика кількість нелегальних мігрантів (біженці, громадяни з країн «третього світу», особи без громадянства, тощо). Це дозволяє підприємствам створювати не вигідні умови та будь-яким чином порушувати права іноземців, які працюють нелегально, оскільки такі особи є абсолютно незахищеними у країні перебування як з політично-правової так і з соціальної точки зору.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Починаючи з кінця ХХ століття у світі поступово активізувалися міграційні потоки населення. Це відбувається, зокрема через несприятливе економічне становище цілого ряду країн, високий рівень безробіття, низький соціальний розвиток, тощо. Так, на черговому засіданні ООН щодо міжнародної міграції, яке відбулося 12 січня 2016 року, заступник Генерального секретаря ООН Ян Еліассон, представляючи доповідь щодо міграції у 2015 році повідомив, що кількість мігрантів продовжує невпинно зростати: якщо у 2000 році їх показник становив 173 мільйони осіб, то до 2015 р. ця цифра піднялася до 224. Також Еліассон зазначив, що приблизно 40 мільйонів осіб із загальної кількості мігрантів є біженцями [1]. Прямий зв'язок із посиленням міграційних потоків має тенденція до збільшення кількості випадків порушення прав трудящих мігрантів, незаконної безоплатної експлуатації

їхньої праці, продажу осіб за кордон. За даними МОП усього в світі до праці примушуються понад 25 млн людей. Тобто, фактично є усі підстави говорити про те, що навіть у сучасному світі існують випадки застосування рабства та насильницького використання праці, які видозмінилися у процесі соціально-економічного розвитку та еволюції суспільства. Однак міжнародне співтовариство активно співпрацює у сфері ліквідації проблем порушення прав трудящих мігрантів та членів їх сімей. Прикладами такої співпраці є наступні факти.

По-перше, створення міжнародних та регіональних організацій, діяльність яких спрямована на захист прав трудящих мігрантів. На загальносвітовому рівні однією з таких організацій виступає МОП, яка розробляє міжнародні та міжрегіональні проекти, спрямовані на покращення становища трудящих мігрантів, усунення випадків їх дискримінації за будь-якими ознаками, тощо. Серед основних документів у сфері захисту прав трудящих мігрантів, прийнятих МОП, слід виділити Конвенцію про робітників-мігрантів 1949 року та Конвенцію про робітників-мігрантів 1975 року. Питаннями освіти мігрантів та їх сімей займається ООН та ЮНЕСКО [2].

По-друге, прийняття Міжнародної конвенції про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей [3].

По-третє, проведення міжнародних конференцій, таких, як, наприклад, Всесвітня конференція з прав людини (Відень, 1993р.), Міжнародна конференція з народонаселення та розвитку (Каїр, 1994 р.), тощо.

Також важливим кроком стало заснування Комітету із захисту прав трудящих мігрантів та членів їх сімей, який являє собою орган незалежних експертів, що спостерігають за виконанням державами-учасниками Міжнародної конвенції про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей. Також комітет розглядає регулярні доповіді держав щодо належного виконання та дотримання положень Конвенції. Особливо слід наголосити на такому важливому аспекті роботи Комітету, як розгляд індивідуальних скарг на порушення державами-учасниками Конвенції прав мігрантів.

Аналіз практики ЄСПЛ може слугувати прикладом, з одного боку, ефективності регіональної співпраці у сфері захисту прав трудящих мігрантів, оскільки кількість звернень щодо порушення ст. 4 ЄКПЛ (заборона рабства та примусової праці) є порівняно невелика, а з іншого боку це вказує на прогалини у національному законодавстві.

Наприклад, велике значення має справа Сіліаден проти Франції. Скарга була подана неповнолітньою громадянкою Того, яка протягом декількох років, починаючи з 1994 року, працювала служницею у подружньої пари, не отримуючи при цьому будь-якої оплати. Подружжя пара забрала її паспорт і змушувала працювати сім днів на тиждень. Суд постановив, що стаття 4 ЄКПЛ давала підставу для виникнення позитивних зобов'язань у держави в частині прийняття і ефективної реалізації положень кримінального законодавства з тим, щоб вжити заходи, що забороняються даною статтею, були караними. Проте Суд також зазначив, що заявниця не могла домогтися визнання винуватості осіб, які вчинили злочин,

відповідно до кримінального права Франції. Таким чином, потерпілій, згідно із діючим на той час кримінальним законодавством, не могли бути надані ефективні засоби захисту від дій, жертвою яких вона стала [4].

Скарга, подана громадянами Бангладеш проти Греції має не менш важливе значення. Суть скарги полягала в тому, що група осіб шість місяців працювала на полунічних плантаціях у Маноладі, не отримуючи зарплатню та проживаючи в жахливих умовах. Коли вони нарешті звернулися до наймачів, ті відмовили та влаштували стрілянину. Декілька осіб зазнали тяжких поранень. Суд Греції виправдав власника ферми та одного з бригадирів, а двох інших засудив до 14 та 7 років ув'язнення відповідно. Однак їх було випущено до розгляду апеляції [5]. Однак, Рада Європейського суду з прав людини винесла рішення на користь бангладешських громадян і наказала грецькій державі виплачувати їм збитки в розмірі 12000-16000 євро за те, що вони «не виконують свої зобов'язання щодо запобігання торгівлі людьми», захисту прав жертв. ЄСПЛ також виніс рішення виплатити жертвам 4 363 євро для покриття судових витрат [6].

IV. ВИСНОВКИ

Отже, із фактів, отриманих у процесі дослідження діяльності міжнародного співтовариства у сфері захисту прав трудящих мігрантів випливає, що на даний момент цей механізм є ще недостатньо ефективним. Для підвищення ефективності необхідно перш за все подолати економічні та соціальні проблеми у пост-радянських країнах, а також у ряді африканських та азійських країн; крім цього необхідно сприяти активному створенню більшої кількості локальних міжнародних організацій та органів, які б здійснювали нагляд за дотриманням прав трудящих мігрантів; важливим аспектом є також перегляд державами національного законодавства та введення положень більш ефективного захисту прав трудящих мігрантів, а також санкцій за порушення цих прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] United Nations news center [електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=52983#_Wiaxu1V1-Un
- [2] Виклад фактів №24. Права робітників-мігрантів [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1145287046>
- [3] Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих- мігрантів та членів їх сімей [електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_203/page
- [4] Защита прав мигрантов в соответствии с нормами европейской конвенции о правах человека и европейской социальной хартии [електронний ресурс]. – режим доступу: <https://tm.coe.int/16806f1407>
- [5] Shooting in the strawberry fields: a Greek Tragedy [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.arc2020.eu/industrial-agriculture-and-human-trafficking-in-greek-farms/>
- [6] ECHR rules Greece to pay €12K-€16K to each of 42 strawberry pickers in Manolada shooting [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.keeptalkinggreece.com/2017/03/30/echr-rules-greece-to-pay-e12k-e16k-to-each-of-migrant-strawberry-picker-in-manolada-shooting/>
- [7] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_00

Ключові підходи щодо розгляду мовних прав людини та лінгвістичної дискримінації

Докова О.М.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О.Г

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

dokova-lena@lenta.ru

Анотація — робота присвячена питанню мовних прав людини. В роботі розглянуто основні підходи щодо розуміння мовних прав людини та виведення цього поняття. Також, в роботі визначено підхід реалізації мовних прав європейським механізмом та розглянуто проблему становлення лінгвістичної дискримінації.

Ключові слова — мовні права, дискримінація за ознакою мови, лінгвіцизм, лінгвістична дискримінація, заборона дискримінації, мовна політика.

I. ВСТУП

Більшість державних політик в усьому світі відображають мовну дискримінацію, оскільки офіційні, державні та освітні структури, як правило, виділяють стандартизований варіант однієї мови. Існують певні прогалини у регулюванні мовних прав людини та у забезпеченні принципу недискримінації, тому що кожна країна трактує поняття «мовні права» по-різному. Мовні права можна визначити як права вибору, вивчення і використання певної мови людиною в особистому та суспільному житті. Але на сьогоднішній день існує багато різних підходів щодо розгляду цього питання, та тому кожна країна по-своєму вибирає свої власні пріоритети.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Кожна людина має право на рівний та ефективний захист від дискримінації за ознакою мови. Це означає, що мовні переваги, що призводять до того, що особи виявляються в несприятливому становищі або ізоляції в силу необґрунтованих або довільних дій, є однією з форм забороненої дискримінації. Це стосується відмінностей в зверненні щодо осіб на будь-якій мові, включаючи офіційні мови, або мови меншини. На даному етапі існує прогалина у вирішенні проблем чи має місце порушення принципу недискримінації, саме через те, що точного поняття мовних прав ще досить не існує. Держави користуються цим, трактуючи лінгвістичні права людини на свою користь.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Заборона дискримінації – це категорія, що належить до сучасної концепції прав людини і є юридичною нормою, покликаною захищати індивідуума від будь-якої спроби влади обмежити в правах без раціонального на те обґрунтування. Свобода від дискримінації випливає з універсальної ідеї прав людини, яка, своєю чергою, з'являється зі створенням Організації Об'єднаних Націй і прийняттям 10 грудня 1948 року Загальної декларації прав людини. З її появою, щодо заборони дискримінації на доктринальному рівні визначили також і поняття мовних прав.

Мовні права – це права людини і громадянина, індивідуально або колективно, вибирати мову або мови для спілкування, як особисту, так і соціально-комунікативну, незалежно від етнічної чи національної належності, громадянства або числа людей, які говорять цією мовою на певній території [1].

У ряді країн існують спеціальні закони, що визначають статус різних мов, їх використання, а також заходи, спрямовані на захист і збереження мов меншин, наприклад :«Закон про мови» Фінляндії № 423 від 2003 року, «Закон про просування фризської мови в публічній сфері» Німеччини 2004 року, де усі вони постають дуже несхожими один на одного, різними за цілями, завданнями і механізмами реалізації.

Підхід Європейських країн реалізується через Європейську Хартію з регіональних мов і мов меншин від 5 листопада 1992 року, де регіональні мови розрізняють як мови, які:

- 1) традиційно використовуються в межах даної території держави громадянами цієї держави, які утворюють групу, чисельно меншу, ніж решта населення цієї держави;
- 2) відрізняються від офіційної мови / офіційних мов цієї держави; вони не включають ні діалекти офіційної мови / офіційних мов держави, ні мови мігрантів [6].

Підхід, використаний в актах міжнародного права, що містяться в деяких документах ООН, ЮНЕСКО, МОП та інших організацій полягає в тому, що в усіх людей є право на свободу вираження, включаючи право вибрати будь-яку мову в якості середовища вираження. Особам,

які належать до мовних меншин, не може бути відмовлено в праві разом з іншими членами тієї ж групи користуватися рідною мовою.

Існує так само підхід, який включає поняття мовного суверенітету, що розуміється як сукупність прав народів і особистості на збереження і всебічний розвиток рідної мови, свободу вибору і використання мови спілкування.

Поняття мовних прав на внутрішньодержавному і наддержавному рівнях має два виміри:

- захист рідних мов, які перебувають під загрозою, і надання мовних прав національних та етнічних меншин;
- рівні можливості вибору і вивчення мови міжнародної комунікації, інформації, освіти. Всі мови повинні мати рівну цінність і гідність.

Однак на практиці все інакше і різні мови мають різні права не через свої внутрішні лінгвістичні характеристики, а в залежності від відносин – економічних, політичних, соціальних та ін. [5].

Підходи розгляду мовних прав впливають з тієї чи іншої мовної політики держави. Мовна політика – система заходів і законодавчих актів, що проводиться владою і / або громадськими інститутами країни, які ставлять перед собою певні соціально-мовні мети. Мовна політика, як і будь-який інший вид політики відображає цінності певного класу, партії, етносу, часто на шкоду інтересам інших партій, класів, народів чи етнографічних груп. У тих випадках, коли мовна політика намагається змінити статус-кво, вона вважається перспективною. У тих випадках, коли політична еліта задоволена складеними мовними нормами мови і мовлення та / або перешкоджає встановленню нових, мовна політика вважається ретроспективною [1]. Ефективність мовної політики також залежить від цілого ряду чинників. Особливою складністю і конфліктністю мовна політика відрізняється тоді, коли вона спрямована на зміну мовної ситуації, тобто на зміну типів контактування і взаємодії двох і більше мов в рамках однієї держави, народу, регіону [2].

Одним з інструментів підходу мовної політики є закони про мови. Саме в них повинні бути чітко і несуперечливо сформулювати положення, що стосуються, наприклад, статусу державної мови, його функцій, захисту монопольного використання державної мови в найбільш важливих соціальних сферах, регламентації застосування «місцевих» мов і т.п. Сфери застосування соціолінгвістичної теорії до вирішення завдань суспільної практики нерідко залежать від характеру мовної ситуації в тій чи іншій країні. У багатомовних країнах виникають одні проблеми – гостро стоять питання вибору однієї мови-макропосередника, який служив би засобом спілкування всіх націй, що населяють країну, і, можливо, мав би статус державної мови. В умовах одномовності актуальними проблемами є

нормування та кодифікація літературної мови, її відносини з іншими підсистемами національної мови.

Важливим можна виділити також підхід, з точки зору якого мовні потреби народів носять груповий характер, отже є набагато ширше мовних прав окремої людини, які є важливими для неї в особистому, побутовому, професійно-освітньому та подібних сферах. Що ж стосується народів і національних меншин, мовні права слід розглядати в етнокультурному плані, як найважливіший засіб збереження і розвитку їх лінгвістичної самобутності. Вказується також на залежність змісту і обсягу обговорюваних прав від статусу конкретної етнічної групи. Зазвичай нації і народи мають набагато більше мовних прав, ніж національні (етнічні) меншини, які, в свою чергу, мають більше прав, ніж нечисленні етнічні групи, а іммігранти мають, як правило, самий мінімальний їх набір [3].

IV. ВИСНОВКИ

Отже підводячи підсумок викладеного, варто зазначити, що у кожній країні до сих пір зберігається свій власний підхід щодо розгляду мовної дискримінації, а також не існує єдиного визначення та єдиного розуміння мовних прав людини. Існує складна й суперечлива взаємодія між мовною політикою і мовними правами міноритарних груп. Зазначене зумовлює труднощі щодо визначення статусу та використання міноритарних мов в сучасному світі. Через існування великої кількості підходів щодо розгляду лінгвістичних прав людини, при всій важливості для окремого індивіда, феномен мовних прав особистості не завжди враховує специфіку тих проблем, з якими стикаються етнічні групи. Та саме проблема невизначеності призводить до інших та практично унеможливорює становлення фактів порушення мовних прав та наявності в тому чи іншому випадку лінгвістичної дискримінації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Илишев И.Г. «Язык и политика в многонациональных обществах : Проблемы теории и практики»: диссертация ... доктора политических наук/ И.Г. Илишев. - Санкт-Петербург, 2000. - 334 с.
- [2] Соколовский С.В. Права меньшинств антропологические, социологические и международно-правовые аспекты/ С.В Соколовский. - М., 1997. - 457 с.
- [4] Швейцер А.Д., Никольский Л.Б. Введение в социолінгвістику/ А.Д.Швейцер. - М.: «Высшая школа», 2005. - 216 с.
- [5] R. Wodak and D. Corson (eds.) "Language policy and political issues". London: Sage, 1997. - 203 p.
- [6] Kloss H. Types of Multilingual Communities: A Discussion of Ten Variables II Explorations in Sociolinguistics. /Lieberson S. (ed.). - Bloomington: Indiana University Press, 2003. - 245 p.

Динаміка руху прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій

Дядечко А.В.

науковий керівник – Драчов О.В.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

nastya.dyadchko@gmail.com

Анотація — у роботі розкривається загальна характеристика інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій. Окреслено динаміку прямих закордонних інвестицій транснаціональних корпорацій та основні фактори, які мають вплив на розвиток такої діяльності.

Ключові слова — *транснаціональні корпорації (ТНК); прямі іноземні інвестиції (ПІІ); інвестиційна діяльність; іноземні інвестори.*

I. ВСТУП

Прямі іноземні інвестиції займають провідну роль серед усіх форм міжнародних економічних відносин, що є однією з ознак цілісності світової економіки. Це свідчить не тільки про формування світового ринку, але і світового виробництва. Разом з міжнародним переміщенням товарів відбувається переміщення підприємницького капіталу. В ролі прямого інвестора найчастіше виступають транснаціональні корпорації, для яких рамки національних економік є замалими. Перенесення значної частини виробництва закордон, створення там філіалів, інтегрованих в єдину мережу виробництва товарів та послуг, дозволяє транснаціональним корпораціям використовувати ресурси і конкурентні переваги багатьох країн [5].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Найбільші транснаціональні корпорації світу займають керуючі позиції в стратегічних галузях міжнародного господарства, основною формою регулювання їх фінансових потоків виступають іноземні інвестиції. Враховуючи швидкі темпи глобалізації світової економіки, дослідження даного питання є актуальним на сьогоднішній день та має значний вплив на підвищення конкурентоспроможності національних економік світу, а зокрема України [6].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

XX століття характеризувалося стрімким зростанням обсягу прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій. Але на початку XXI століття ситуація

змінилася на протилежну — у 2001 році обсяг прямих іноземних інвестицій скоротився майже вдвічі. Вчені надають наступні причини, які спричинили дане явище:

- значне погіршення стійкості американської фінансової системи та позиції долара відносно інших валют;
- зниження цін на цінні папери високотехнологічних компаній;
- погіршення економічного стану деяких промислово розвинутих країн [1].

Незважаючи на це, зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій не мало впливу на масштаби міжнародного виробництва. Так, станом на 2004 рік, положення найбільшого одержувача інвестицій зберегли США, в той час як Сполучене Королівство і Китай майже вдвічі збільшили притік прямих інвестицій. Таке збільшення пояснюється активізацією злиття і поглинання транснаціональних корпорацій [4].

Для сприяння активізації прямих іноземних інвестицій було встановлено низькі відсоткові ставки, що призвело до зростання прибутків і підвищення цін на активи. Особливо дана тенденція спостерігалася у розвинутих країнах. Саме подібні операції мали важливу роль у процесі структурної перебудови і консолідації багатьох галузей, особливо в промислово розвинутих країнах.

Щодо сучасного стану структури і обсягу прямих іноземних інвестицій, то варто зазначити, що серед трьох основних форм прямих іноземних інвестицій (експорт за кордон власного капіталу, реінвестовані прибутки, внутрішньофірмові трансферти) у світі переважають інвестиції в акціонерний капітал. У минулому десятилітті на частку такої форми фінансування приходилося майже дві третини сумарних потоків ПІІ. Частка інших двох форм прямих іноземних інвестицій — внутрішньофірмових трансфертів і реінвестування доходів - у середньому складала відповідно 23% і 12%. Часткове співвідношення цих двох форм фінансування сильно коливається в залежності від щорічних змін у політиці репатріації прибутків і дивідендів або від

необхідності погашення кредитів. Помітні розходження в характері фінансування ПІ існують і між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються; у країнах другої групи реінвестування прибутків незмінно відіграє більш важливу роль [3].

Напряма та динаміка прямих іноземних інвестицій регулюються на національному та міжнародному рівнях. Основною формою регулювання ПІ на міжнародному рівні виступають міжнародні інвестиційні угоди. Ключове значення в угодах належить механізмам захисту інвестицій, до яких відносять умови переказу коштів, гарантії проти некомерційних ризиків, порядок вирішення можливих розбіжностей.

Правове регулювання прямих іноземних інвестицій у ринковому господарстві на національному рівні охоплює:

- антимонопольне законодавство;
- законодавство про власність, в тому числі про іноземні інвестиції;
- банківське і валютне законодавство;
- податкове законодавство;
- законодавство про працю і соціальний захист окремих верств населення;
- законодавство про охорону природи.

Міждержавне регулювання інвестицій здійснюється на двосторонньому, регіональному і багатонаціональному рівні. В останньому випадку основними інструментами регулювання є міжнародні економічні організації: Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороннє агентство гарантування інвестицій, Організація економічного співробітництва та ін. Особливу роль у цьому процесі відіграє Генеральна угода з тарифів і торгівлі, яка визначає режим іноземної присутності в національній економіці, а також регламентацію прямих іноземних інвестицій для розвитку торгівлі [2].

На даний момент регулювання ПІ на універсальному рівні не є достатнім, адже не існує універсального нормативно-правового акта, який би регулював прямі іноземні інвестиції ТНК. Декларація про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства від 21 червня 1976 року, Керівні принципи для багатонаціональних підприємств (Додаток до цієї Декларації) мають диспозитивний характер. В цьому і

полягає проблема регулювання ПІ ТНК на універсальному рівні: нечисленні міжнародно-правові акти з цієї проблематики є або регіональними, або такими, яким бракує імперативного характеру.

Щодо ролі України в даному питанні, то на тлі загальносвітових тенденцій для української економіки продовжується етап екстенсивної експансії зарубіжних ТНК, а для системи ефективного спільного бізнесу формуються лише основи і найбільш загальні передумови. Активність закордонних ТНК, обмежена сферами діяльності, які хоча і мають важливе значення для вирішення внутрішніх проблем, але практично не зачіпають корінних структур національної економіки, що має вирішальне значення в економічній трансформації [4].

IV. ВИСНОВКИ

Отже, розвиток міжнародних економічних відносин у сучасних умовах неможливий без функціонування транснаціональних корпорацій, які забезпечують основні обсяги світового виробництва та міжнародної торгівлі. Діяльність ТНК на світових ринках товарів і послуг на сьогодні нерозривно пов'язана зі здійсненням інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Малютін О.К. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій в умовах посилення глобалізаційних процесів/ О.К. Малютін// Фінанси України. – 2008. - №2. – с. 107-113. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2008_12_11
- [2] Гурова В., Піщун А. Механізм регулювання прямих іноземних інвестицій у контексті забезпечення економічної діяльності України/ В. Гурова, А.Піщун// Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства. – 2016. - №1. – Режим доступу: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/article/view/44>
- [3] Рогач О.І. Міжнародні інвестиції. Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій/ О.І. Рогач — К.: Либідь, 2005. — 720 с.
- [4] Сулейманова О.Ю. Інвестиційна діяльність ТНК: тенденції та перспективи/ О.Ю. Сулейманова// Формування ринкових відносин в Україні. – 2013ю – №2. – с. 54-57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2013_2_13
- [5] Череп А.В. Інвестознавство: навч. пос./ К.: Кондор. – 2006. – 398 с.
- [6] Якубовський С.О. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: навч. пос./ Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Логвинова Л. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 472 с.

Проблеми міжнародно-правового регулювання екологічного захисту морського середовища

Жовнірчик О.Я.

науковий керівник: Акчурін Ю.Р.

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

elenazhovnirchik@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду проблеми забруднення морського середовища у сучасному світі. В роботі висвітлені найбільш негативні чинники забруднення. Також дана робота висвітлює шляхи подолання глобальних проблем, спричинених забрудненням Світового Океану, спираючись на ряд чинних міжнародних конвенцій.

Ключові слова — забруднення морського середовища, інтенсифікація судноплавства, попередження забруднення Світового Океану.

I. ВСТУП

На сучасному етапі людина активно впливає на екологічний стан морського середовища. Інтенсифікація судноплавства,

використання морів і океанів для захоронення промислових відходів і інших видів життєдіяльності людини, забруднення морського середовища річковими стоками призвели до постання гострих проблем, пов'язаних із забрудненням морських просторів, які мають яскраво виражений характер. Тому ефективність заходів із захисту екосистеми морів і океанів є дуже актуальною проблемою сьогодення.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Під забрудненням морського середовища розуміють пряме або побічне надходження речовин або енергії в нього, що завдає шкоди живим ресурсам, здоров'ю людей, перешкоджає морській діяльності, погіршує якість морської води.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Вважається, що першим міжнародним нормативним документом, у якому було закріплено термін «екологічна безпека», є Декларація щодо навколишнього середовища й розвитку, прийнята на Конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку, яка відбулася 14 червня 1992 року в Ріо-де-Жанейро. У Декларації проголошено 27 принципів, що широко застосовуються і сьогодні. Згідно даної Декларації держави повинні приймати ефективні законодавчі акти в галузі охорони навколишнього середовища, захищати навколишнє середовище на благо нинішнього й майбутніх поколінь та контролювати дотримання міжнародних договорів з охорони навколишнього середовища тощо. Ці та інші принципи заклали основу для забезпечення світовою спільнотою і окремими державами сталого розвитку правовими та іншими засобами у сфері охорони морського середовища.

Дотепер сформувався і продовжує розвиватися комплексний міжнародно-правовий режим захисту і збереження морського середовища, що включає регулювання як по горизонталі (залежно від джерела забруднення), так і по вертикалі (універсальне й регіональне). Значний внесок у розвиток цього режиму зробила Конвенція ООН з морського права 1982 р., яка розглядає питання екологічної безпеки в контексті глобального регулювання всіх видів діяльності держав з дослідження й використання Світового океану. Так, ст. 197 встановлює: "Держави

співпрацюють на всесвітній і, коли це доречно, на регіональній основі безпосередньо або через компетентні міжнародні організації у формуванні або розробці міжнародних норм, стандартів та рекомендованих практики і процедур, що відповідають цій Конвенції, для захисту і збереження морського середовища з урахуванням характерних регіональних рис". Конвенція ООН з морського права 1982 р. виходить із необхідності гармонійного поєднання міжнародно-правових норм захисту морського середовища і норм національного законодавства держав, які б враховували міжнародні стандарти в цій сфері. Також в ній містяться зобов'язання держав двох видів: загальні та спеціальні. Останні стосуються певних видів діяльності держав або джерел забруднення чи конкретних регіонів. Найбільша кількість норм, що містять спеціальні зобов'язання держав, стосується запобігання забрудненню із суден.

У результаті розвитку міжнародного співробітництва була розроблена і прийнята низка універсальних міжнародних конвенцій, що передбачають певні заходи щодо запобігання забрудненню морського середовища нафтою та іншими шкідливими речовинами. Важливим кроком у цьому напрямі було прийняття у 1973 р. Міжнародної конвенції із запобігання забрудненню з суден. Положення конвенції поширюються на судна будь-якого типу, крім військових кораблів і суден, що перебувають на урядовій некомерційній службі. Перевагою

цього документа є закріплені в ньому єдині міжнародні стандарти щодо запобігання забрудненню морського середовища. Контроль за дотриманням положень конвенції, а також переслідування за її порушення покладені переважно на державу прапора судна.

З метою попередження забруднення моря нафтою, перш за все, необхідно вдосконалювати технологічні процеси добування, транспортування, зберігання, переробки, застосування нафти чи нафтопродуктів, виключити скид стічних вод, до складу яких входить нафта. Адже щорічно в результаті технологічної діяльності утворюються десятки мільярдів кубометрів водонафтових емульсій. Способи їх очистки від нафти дорогі та малоефективні, тому стічні води, що містять нафту, є джерелом глобального забруднення нафтою гідросфери, поставляючи у Світовий океан близько 75 % нафтових забруднень.

IV. ВИСНОВКИ

Отже, незважаючи на низку позитивних досягнень зі створення правових механізмів для глобального й регіонального співробітництва у сфері захисту і збереження морського середовища, вони містять чимало положень, які не можуть прямо застосовуватися унаслідок свого загального характеру, часткової невизначеності або суперечливості. Це свідчить про необхідність подальшого розвитку й удосконалення міжнародно-правових інструментів щодо забезпечення екологічної безпеки Світового океану.

Охорона морського середовища повинна здійснюватися комплексним шляхом, створюючи при цьому нові технологічні процеси, методи та засоби попередження забруднень, а також створення нормативно правової бази щодо обмеження викиду нафти та нафтопродуктів у море. Джерела нафтового забруднення морського середовища і фактори, що впливають на форму забруднення, дуже численні, тому охорона морського середовища повинна здійснюватися комплексним шляхом, створюючи при цьому нові технологічні процеси, методи та засоби попередження забруднень, а також приймаючи закони щодо обмеження викиду нафти та нафтопродуктів у море. Із метою попередження забруднення моря нафтою, перш за все, необхідно вдосконалювати технологічні процеси добування, транспортування, зберігання, переробки, застосування нафти чи нафтопродуктів, виключити скид стічних вод, до складу яких входить нафта.

Список використаних джерел

- [1]. Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали VII Міжнародної наукової конференції. – Дніпропетровськ: Адверта, 2013. – С. 45-48.
- [2]. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден від 02.11.1973 [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/89_6_009
- [3]. Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадках аварій, які призводять до забруднення нафтою від 29.11.1969 [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_049

[4]. Міжнародна конвенція про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою від 29.11.1969 [Електронний ресурс].– Режим доступу:

http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/99_5_806

[5]. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права від

10.12.1982 [Електронний ресурс].–
Режим доступу
http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/99_5_057

Запобігання та боротьба з домашнім насильством: світовий досвід

Запорожець А.Ю.

Науковий керівник: Широкова-Мурараш О.Г.

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

zaporozhets1305@gmail.com

Анотація – у роботі розглядається проблема домашнього насильства у країнах світу. Досліджено міжнародний досвід попередження та протидії насильству в сім'ї.

Ключові слова - насильство в сім'ї, жертва насильства, форми насильства.

I. ВСТУП

На сьогодні проблема домашнього насильства все більше привертає увагу правників, вчених та суспільних діячів, адже такі дії є грубим порушенням прав людини. В основному страждають діти, жінки, які є переважно у стані економічної, чи іншої залежності від чоловіків, інтимних партнерів або батьків, особи з інвалідністю, похилого віку.

Домашнє насильство – це такі дії одного члена сім'ї щодо іншого, які порушують громадянські права та свободи людини, або які призводять до фізичного, психічного, чи морального страждання.

Проблема насильства в сім'ї тривалий час була міцно прихована заборонаю втручання держави в особисте та приватне життя осіб. Однак сучасна правова доктрина, міжнародне право та європейський конвенційний механізм, сконцентрований в практиці Європейського суду з прав людини, однозначно стали на позицію, що основоположними правами кожної людини є невід'ємне право на життя, свободу та особисту недоторканість, повагу до її честі та гідності. Це означає, що будь-яка особа незалежно від статі, віку, стану здоров'я чи будь-яких інших чинників має право на ефективний захист від всіх форм та проявів насильства[6].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Дослідження правового регулювання запобігання насильства в сім'ї у зарубіжних країнах є важливим, оскільки дозволяє запозичити корисний для України зарубіжний досвід, який виправдав себе на практиці, а також врахувати ті чи інші чинники, яких варто уникнути.

За результатами проведених провідними установами світу досліджень було встановлено, що вчинення насильства в сім'ях найбільшого обертю набирає в країнах з низьким економічним розвитком, де соціально-економічний рівень життя населення нижче середнього. Так, відсоток жінок, які повідомили про те, що вони хоч

раз у житті зазнавали насильства з боку членів своєї сім'ї, варіюється від 15% (у Японії), до 71 % (в Ефіопії). За іншими даними, рівень насильства над жінками в сім'ї становить близько 20% – у США, 23% – у Швеції, 4% – у Японії та Сербії, 30-54% – у Бангладеш, Ефіопії, Перу і Танзанії [6].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Домашнє насильство має глибокі корені застарілого гніту, що засноване на статевому, економічному або фізичному домінуванні у сімейних відносинах.

Сьогодні відбувається удосконалення політики та практики протидії домашньому насильству як в економічно розвинених країнах світу, так і в тих, що розвиваються. Це прослідковується у тому, що уряди багатьох країн світу приймають закони, розробляють державні програми, вживають спеціальних заходів, спрямованих на протидію тим формам насильства, які донедавна вважалися приватною справою сім'ї.

Зміст європейської доктрини протидії насильству у сім'ї ретельно відпрацьований у Кампанії Ради Європи боротьби з насильством щодо жінок включно з насильством у сім'ї [2], але лише у 35 країнах світу прийняті спеціальні норми законодавства або окремі закони про протидію сімейному насильству і більшість із них діє у Європі.

Характеризуючи міжнародний стан протидії домашньому насильству слід приділити увагу як країнам романо-германської правової сім'ї, так і англосаксонським країнам.

До середини ХХ століття у США, як і в інших країнах світу, ситуація із домашнім насильством засновувалася на середньовічному принципі «дім — фортеця чоловіка». Насильство в сім'ї не розглядалось як кримінально карана поведінка. Основними підходами в політиці США щодо реагування на насильство в сім'ї є контроль, який забезпечує стратегію обов'язкового реагування. Контроль, головним чином, виявляється у формі практики обов'язкового реагування на насильство в сім'ї, а саме: обов'язковий арешт, принцип обов'язкового судового провадження та обов'язкове інформування. За законом про обов'язковий арешт поліцейські зобов'язані заарештувати кривдника, навіть якщо жертва насильства виступає проти цього. [3].

Водночас, було відмічено активне зростання числа притулків для жінок, які зазнали побоїв. Наступним кроком було визначено застосування програм психологічного консультування агресорів-чоловіків, що відбувалося за ініціативи феміністичних організацій.

Необхідно зазначити, що в кожному штаті США існує окреме законодавство про попередження насильства в сім'ї і боротьбу з ним. Слід також зазначити, що в м. Чикаго штату Іллінойс офіцери, які займаються проблемою насильства в сім'ї, обов'язково регулярно відвідують спеціальні тренінги та програми підготовки, що фінансуються за кошти бюджету штату.

Проблема насильства у сім'ї актуальна і для Великобританії. За офіційними даними у 2012 році близько 1,2 мільйона жінок постраждали від домашнього насильства. Важливим елементом загальнодержавної протидії домашньому насильству визнається у Великобританії робота поліції.

Значних зусиль у Великобританії приділено свідченням у справах про насильство у сім'ї. У кожному випадку потерпілі і свідки спілкуються із спеціальним уповноваженим служби CPS, що володіє навичками спеціальної психологічної комунікації та юридичною підготовкою. [4]

Актуальну практику взаємодії поліції з громадою у подоланні проблеми домашнього насильства запроваджує так званий британський «Закон Клер». Так, людина може звернутися в поліцію щоб перевірити чи має новий або існуючий партнер «насильницьке минуле». Поліція зобов'язана провести за такими запитами спеціальну перевірку та поінформувати заявника.

Проблеми насильства в сім'ї вже давно не новина в сучасній Німеччині.

У 1995 році започатковано Берлінський проект втручання проти насильства у сім'ї. Цей проект змодельований за прикладом Проекту втручання проти насильства у сім'ї міста Дулут штату Міннесота (США). З 1 січня 2002 року діє закон про захист від насильства в сім'ї (Gewaltschutzgesetz). Ним визначено, що особа, яка вчинила насильство в сім'ї, повинна залишити помешкання. Закон надає поліції право видалити кривдника з квартири та заборонити йому з'являтися там на строк до десяти днів. Протягом цього часу жертва насильства в сім'ї повинна відвідати лікаря, щоб засвідчити тілесні ушкодження, та звернутись із заявою до найближчого суду, який вирішує питання, пов'язані із сімейним правом [1]. Суди розглядають такі заяви досить оперативно. Крім того, до кінцевого розгляду заяви суд може заборонити кривднику не лише входити

до квартири, а й підходити до неї ближче, ніж на певну відстань. Суд також має право обмежити контакти особи, яка вчинила насильство в сім'ї, з жертвою насильства та дітьми.

Федеральне міністерство у справах сім'ї, літніх громадян, жінок та молоді Німеччини забезпечує функціонування таких інституцій як жіночі притулки, консультаційні центри та центри допомоги для потерпілих від сімейного насильства.

Жіночі притулки — це заклади, де жінки можуть залишитися на деякий час, якщо вони піддавалися домашньому насильству. У притулках є можливість розміщення з дітьми будь-якого віку, а інформація про адресу притулку є закритою для правопорушника, тому жертви насильства знаходяться у безпеці та під наглядом лікарів. Консультаційні центри — надають консультативну допомогу від спеціалістів-психологів або лікарів, у тому числі анонімну, жертвам домашнього насильства.

Проблема насильства у сім'ї є болючою і для Франції. Статистичні дані за показниками проявів насильства в сім'ї у країні є одними з найгірших у Європі, що змушує проводити кардинальні кроки задля викорінення таких негативних тенденцій. У Франції проводиться активна робота з дослідження інтенсивності проявів насильства в сім'ї. [5]

Державна політика з попередження насильства у сім'ї покладається на французьке міністерство захисту прав жінок. У своїх галузях його діяльність підтримують міністерства внутрішніх справ, юстиції, соціальних справ та охорони здоров'я. Акт від 4 квітня 2006 року вводить до Кримінального кодексу загальне визначення обтяжуючих обставин для всіх злочинів, здійснених подружжям і партнерами. Також у Франції функціонують служби прав жінок та рівності між статями є надання ефективного доступу жінкам, які зазнають насильства у сім'ї, до системи правової та соціальної допомоги; розвиток рівноправності і взаємної поваги між дівчатками і хлопчиками в системі шкільної освіти та боротьба з гендерними стереотипами.

VI. ВИСНОВКИ

Україна повинна врахувати різноманітність підходів держав світу до вирішення проблеми протидії насильству в сім'ї. Протидія насильству у сім'ї має визнаватись важливою справою суспільного значення. Для її вирішення необхідно широко практикувати не лише посилення повноважень державних органів, а й приділяти підвищену увагу компетентності їх працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Die wichtigsten Fakten zum Thema häusliche Gewalt auf einen Blick [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ms.niedersachsen.de/portal/live_navigation_id=5023&article_id=14102&_psmand=17
- [2] Кампанія Ради Європи боротьби з насильством щодо жінок включно з насильством у сім'ї: Неофіційний переклад. — К.: Верховна рада України, Програма сприяння парламенту, 2006. — 89 с
- [3] Коломєць О. Д. Світовий досвід протидії насильству в сім'ї / О. Д. Коломєць // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. — Серия "Юридические науки". — Том 24 (63). — № 1. — 2011. — С.202– 208
- [4] Лысова А.В. Насилие в семье – объект социальной политики в США / А.В. Лысова // Социологические исследования. – 2005. — № 12. — С. 108-116.
- [5] Найкращі практики у боротьбі з домашнім насильством [Електронний ресурс]: Основні факти щодо домашнього насильства «Women Network». Режим доступу: <http://feminist.org.ua/news/n10/example/index.php?id=209>.
- [6] Тучак М.О. До питання про вдосконалення правового регулювання попередження насильства в сім'ї / М.О. Тучак // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2003. – №4. – С. 66-69.

Brexit та перспективи розвитку ЄС

Кізіріді В.О.

Науковий керівник: Алієв М.М.

Кафедра міжнародних відносин, інформації та регіональних студій,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

kiziridi.slavik@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду проблеми наслідків виходу Великої Британії з Європейського союзу. В роботі розглянуто різноманітні наслідки Brexit для ЄС, можливі пов'язані з цим проблеми та подальші перспективи його розвитку.

Ключові слова — *Brexit, Європейський союз, політичні та економічні наслідки, консолідація, поглиблення інтеграції.*

I. ВСТУП

Велика Британія мала найкращу можливу угоду з Європейським Союзом, адже вона будучи членом спільного ринку без спільної валюти, євро, ще й залишала за собою право вибірково дотримуватися європейського законодавства та взагалі ігнорувати його в декількох інших сферах [3]. Вона завжди мала особливу позицію з-поміж членів Європейського Союзу. Британські політичні еліти схвалювали горизонтальне розширення Союзу, підтримуючи кандидатів на вступ до інституційних структур ЄС через фінансування та реалізацію спільних програм. Водночас чіткою була позиція країни щодо поглиблення інтеграції – Королівство протистояло валютно-фінансовій інтеграції, виступало проти розширення повноважень наднаціональних структур у сфері оборони, дистанційовувалося від участі у спільній міграційній політиці. І все ж цього не вистачило, щоб зупинити виборців Сполученого Королівства від підтримки виходу з ЄС.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Очевидно, що Brexit стане шоком для Європейського Союзу і Заходу в цілому, наслідки якого передбачити надзвичайно складно: якщо одні експерти вважають, що він стане початком кінця ЄС, то другі вбачають у ньому важливий крок для єднання Європи, оскільки щоб зберегти єдність, Європа вимушена буде консолідуватися. Отже, очевидно, що вихід Британії з ЄС матиме як очевидні наслідки, так і ті, які сьогодні передбачити досить важко.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Очікується, що найбільших утрат від Brexit зазнає економіка самої Великої Британії внаслідок необхідності зняття значного дефіциту поточного рахунку. При цьому вплив на економіку країн ЄС порівняно з Великобрита-

нією буде дещо слабшим за рахунок непропорційно більшої невизначеності щодо торговельних відносин Великої Британії з рештою світу та ЄС зокрема. Однак серед країн ЄС є й такі, що досить суттєво пов'язані торговельними відносинами саме з Великобританією. Такі країни теж можуть зазнати певних економічних втрат.

Для Євросоюзу Brexit, перш за все, означатиме послаблення позицій. ЄС, як найпотужніше політичне об'єднання у світі, втратить важливого гравця за столом переговорів, так необхідного для прийняття світових рішень. Голос Британії сьогодні важливий для розв'язання таких проблем, як, наприклад, міграційна криза і російська агресія. Британію зараз вважають однією з найсильніших, фінансово потужних, найбільш милітаризованих держав-членів ЄС. Ця країна також впевнено підтримує курс ЄС до НАТО. Крім того, деякі критики референдуму вже говорять про можливу конкуренцію – Британія спробує діяти поряд з ЄС як самостійний гравець.

Але з іншого боку, є й ті хто кажуть, що у Brexit можна вбачати й позитивні наслідки також. Лондон був вкрай важким партнером для Брюсселя. Він постійно вимагав для себе особливих умов та спеціальних прав, відмовлявся від повноцінної інтеграції в спільноту. Це все ускладнювало конструкцію управління ЄС і несло певну асиметрію. Своїм бажанням зберегти максимально широкий суверенітет Велика Британія фактично була головним гальмом процесів європейської інтеграції.

Британська політика була не дуже до вподоби іншим членам ЄС та керівникам спільноти. Не буде перебільшенням стверджувати, що в ЄС не роблять трагедії з того, що досить незручний та своєрідний партнер вирішив залишити ЄС. Більшість європейських політиків і експертів вбачають лише іміджеві втрати від Brexit для ЄС. Натомість вони переконані, що кінець кінцем він призведе до більшої консолідації та глибшої інтеграції континентальної Європи [2].

Проте, це лише прогнози, які можуть дуже різнитися, через те що й досі не обрано формат співіснування Британії і ЄС після Brexit. Але негативні наслідки Brexit можуть бути відчутні вже зараз: ЄС втратив могутнього військово-політичного та економічного актора, близько 20% ВВП, не кажучи вже про іміджеві втрати.

З іншого боку, в умовах, коли опозиція в питанні поглиблення політичної інтеграції в особі Лондона

самоусунеться, а еліти в Брюсселі і національних столицях будуть налякані перспективою розвалу ЄС, європейці можуть дати Берліну повний карт-бланш на швидкі і рішучі інтеграційні реформи, спрямовані на те, щоб зробити європейську єдність настільки глибокою і фундаментальною, щоб ні в кого не виникала навіть думка про можливість виходу зі складу Союзу. За цих умов Берлін зможе пролобіювати реалізацію кроків, проведенню яких перешкоджала Британія, а саме:

- оформлення загальноєвропейської міграційної політики;
- створення єдиної армії ЄС;
- посилення інтеграції бюджетів держав-членів ЄС.

Також слід зазначити, що без участі Лондона позиція ЄС на міжнародних переговорах буде більш консолідованою і єдиною, що дозволить Євросоюзу з часом переглянути багато колишніх угод, укладених з урахуванням «особливої позиції» Великобританії, зробивши їх куди більш вигідними для континентальних європейців. Очевидно також, що вихід Великобританії з ЄС і подальша консолідація інших членів Союзу скоріш за все приведе до припинення прийому нових небагатих членів, що може стати поганою новиною для України. Перед об'єднаною Європою неминуче постане питання, як не допустити виходу зі складу Союзу інших держав? У цьому зв'язку ймовірно, що Союз вдасться до заходів, покликаних покарати Британію для того, щоб показати іншим країнам, що їх чекає в разі виходу. Вихід з ЄС має сенс, якщо гарантована більш заможне життя. Однак, якщо ж британський приклад буде демонструвати протилежне, то бажаних відокремитися сильно зменшиться [4].

IV. ВИСНОВКИ

25 березня 2017 року, з нагоди 60-тої річниці підписання Римського договору, 27 держав – членів ЄС, вперше без британців, підписали політичну декларацію щодо майбутнього Євросоюзу без Великобританії. Хоч ця декларація і має майже суто символічне значення, ця подія засвідчила про дуже важливий факт: ЄС оголосився від кризи і має план свого оздоровлення. Керівництво ЄС чітко бачить своє майбутнє й розуміє, в якому напрямі треба рухатися.

Крім того, за словами Федеріки Могеріні, Верховного представника ЄС із зовнішньої політики та політики безпеки, у складі 27 країн Союз не залишатиметься. Вона вважає, що перш за все поповнення відбудеться за рахунок Балканських країн, з якими вже ведуться переговори. Попри те, що багато хто ставиться до цього процесу, «як до розширення», у самому ЄС вважають, що ліпше говорити про «об'єднання Європи».

Врешті речт, про суцільний розбрат у Союзі та про його скорий розпад поки що говорити не доводиться. Перед Європою дійсно постала нелегка задача – зберегти єдність та дієве партнерство у найпотужнішому об'єднанні світу, але в суттєво оновленому вигляді. І всі ті, хто вірить в цінності і принципи, на основі яких був створений ЄС, мають об'єднатися, щоб досягти цього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Брезнович К.С., Лапа І.В. (2016) «Роль Великобританії у політичній та економічній інтеграції Європейського Союзу» [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/10_1_2016ua/14.pdf
- 2 Олексій Молдован (2017) «Куди рухається ЄС: п'ять тез про майбутнє Європи» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20170656-kudi-ruhaetsya-es-pyat-tez-pro-majbutne-evropi>
- 3 Дрожж Сорос (2016) «Brexit та майбутнє ЄС» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2016/06/29/597285/>
- 4 Яковюк І.В. (2016) «Brexit: причини і наслідки британського референдуму»

Перехід від класичного до сучасного підходу колізійного регулювання деліктних відносин у міжнародному приватному праві

Комінко Б.В.

науковий керівник: Важна К.А.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

bogdankominko@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду проблеми становлення та розвитку колізійного регулювання деліктних відносин у міжнародному приватному праві. Проаналізовано етапи розвитку колізійного регулювання деліктів, в тому числі його сучасні тенденції.

Ключові слова — міжнародне приватне право, колізійне регулювання, колізійна прив'язка, деліктні зобов'язання, іноземний елемент.

I. ВСТУП

В історії розвитку міжнародного приватного права колізійне регулювання деліктних зобов'язань із заподіяння шкоди зазнало певної еволюції: від наявності єдиного принципу, який встановлює вибір права при регулюванні деліктів, до розробки системи колізійних прив'язок, в основі яких був закладений принцип найбільшої вигоди для відшкодування збитку з точки зору постраждалої сторони.

Правопорушення (делікт) становить порушення суб'єктивних прав у приватно-правовій сфері, заподіяння шкоди особі чи майну фізичної або юридичної особи. Делікти в міжнародному приватному праві є цивільними правопорушеннями з іноземним елементом [1].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Колізійне право переважно є частиною національних систем права. Проте, навіть коли міжнародний договір уніфікує колізійні норми, суттєві відмінності між національними законами продовжують існувати [2].

Саме через здебільшого не уніфікований характер колізійного регулювання, його становлення та сучасний стан характеризуються певними відмінностями у державах різних правових систем. Важливим є відслідкувати тенденції розвитку такого регулювання як у часовому вимірі, так і в географічному.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Традиційне колізійне право було байдужим до результатів застосування конкретного матеріального

права, до якого відсилає колізійна норма. Головним питанням, яке вирішувало колізійне право, було питання встановлення права, що буде застосовуватись. Такий підхід забезпечував передбачуваність і стабільність в розгляді аналогічних справ. Незважаючи на те, що результати були передбачуваними, ці правила не завжди були справедливими: вони були негнучкими і не враховували важливі аспекти конкретної справи.

У другій половині ХХ ст. були поставлені під сумнів непорушні раніше постулати колізійного права і внесено істотні корективи. Встановлення нових цілей колізійного права передбачало не просто знаходження застосовного права, але і знаходження такого варіанту врегулювання конкретних правовідносин або спору, який враховував би багато аспектів, які часто знаходилися поза рамками міжнародного приватного права. На перше місце були поставлені критерії справедливості, задоволення очікування сторін, розумності, доцільності [1].

Останнім часом відбулися зміни у сфері регулювання деліктних відносин, ускладнених іноземним елементом. Справа в тому, що протягом тривалого часу в багатьох державах основним питанням міжнародного приватного права залишалося визначення застосовного права. У сфері деліктних відносин це питання вирішувалося відповідно до колізійної прив'язки *lex loci delicti commissi* (право держави місця заподіяння шкоди). Але з 30-х рр. минулого століття дана прив'язка почала піддаватися критиці. Автори нових підходів намагалися позбутися недоліків жорстких колізійних прив'язок шляхом вироблення більш гнучких принципів, які б більшою мірою враховували конкретні обставини справ для досягнення максимально справедливих рішень [4].

Аналіз поширених класичних колізійних прив'язок розкриває їх мету – бажання прикріпити правовідносини до конкретного місця, на якому знаходиться об'єкт чи суб'єкт цих правовідносин або має місце юридичний факт, який призвів до виникнення, зміни або припинення правовідносин. З розвитком і вдосконаленням правового регулювання деліктних відносин така однаковість у підходах держав була доповнена застосуванням інших колізійних прив'язок, зокрема:

- закон місця проживання (або громадянства) потерпілого;
- закон місця настання несприятливих наслідків, заподіяних у результаті делікта;
- закон держави, з яким пов'язані обидві сторони деліктних відносин (наприклад, мають спільне громадянство або місце проживання);
- закон держави суду.

Правові системи деяких держав включили у сферу деліктних зобов'язань принцип автономії волі сторін.

Таким чином, учасники деліктних відносин отримали можливість підпорядковувати статут деліктного зобов'язання тому правопорядку, який враховує інтереси обох сторін [3].

Сучасний підхід полягає у все більшій відмові від територіальної прив'язки будь-якого конкретного елемента правовідносин, наприклад, місця знаходження особи, майна, здійснення делікту (ці обставини можуть виявитися несуттєвими), знаходження правового простору, до якого прив'язані всі правовідносини в цілому [4].

IV. ВИСНОВКИ

Колізійне регулювання деліктних зобов'язань із заподіяння шкоди зазнало певної еволюції у своєму

розвитку. Класичний підхід полягав у тому, що існувала основна колізійна прив'язка *lex loci delicti commissi* (закон місця заподіяння шкоди). Це робило вибір певного права судом доволі передбачуваним, але таке рішення не завжди було справедливим, оскільки не враховувало особливостей кожної окремої справи. Внаслідок цього, згодом був створений новий підхід колізійного регулювання, згідно з яким суд міг обрати таке право, яке найбільше стосувалось справи і давало змогу винести найбільш справедливе рішення. Сучасний підхід все більше відходить від територіальної прив'язки, тобто стає все більш гнучким.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: Учебник. - М.: Изд-во Эксмо, 2005. - 752 с.
- [2] M. Rheinstein, U. M. Drobnig, P. Hay Conflict of laws [Електронний ресурс] : article / Encyclopædia Britannica inc. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/conflict-of-laws#accordion-article-history>.
- [3] Иншакова А. О. Международное частное право: конспект лекций / А.О. Иншакова. – М. : ВГУ, 2012. – 120 с.
- [4] Иншакова А.О. Международное частное право: учебно-методическое пособие / А. О. Иншакова. - Волгоград: Изд-во ВГУ, 2002. — 244 с.

Вплив Нюрнберзького процесу на формування міжнародного кримінального правосуддя

Колганова В.

науковий керівник: Важна К.А.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий Інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

kolganovaviktoria1@gmail.com

Анотація — робота присвячена аналізу ролі Нюрнберзького процесу у формуванні і розвитку міжнародного кримінального правосуддя. Розкрито основні здобутки Нюрнберзького процесу. Розкрито значення Статуту і Вироку Нюрнберзького трибуналу у розвитку міжнародного права.

Ключові слова — Нюрнберзький трибунал, міжнародне кримінальне право, агресія, міжнародна кримінальна відповідальність, міжнародне кримінальне правосуддя.

I. ВСТУП

Надзвичайна жорстокість, яку проявили фашисти та їх союзники під час Другої світової війни (масові винищення мирного населення та полонених, інші жакливі злочини, жертвами яких стали десятки мільйонів людей), вимагали від світового товариства адекватної реакції. 8 серпня 1945 р. у Лондоні була укладена угода про створення Міжнародного воєнного трибуналу для реалізації судочинства над головними воєнними злочинцями.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У зв'язку із збільшенням воєнних конфліктів у сучасних міжнародних відносинах все більшої актуальності набувають питання пов'язані з адекватним покаранням військових злочинців. Це питання покликаний вирішувати Міжнародний кримінальний суд, який був створений у 1998 році. Однак, повноцінну картину його функціонування не можна оцінити без розгляду передумов становлення цього міжнародного органу, а саме Нюрнберзького трибуналу. Адже саме цей військовий суд лів в основу створення такого важливого міжнародного органу, як Міжнародний кримінальний суд.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Між урядами СРСР, США, Великої Британії та Франції 8 серпня 1945 р. у Лондоні була укладена угода про створення Міжнародного воєнного трибуналу для реалізації судочинства над головними воєнними злочинцями європейських держав. Невід'ємною складовою цієї угоди став Статут Міжнародного воєнного

трибуналу (далі – МВТ), в якому визначалися його організаційна побудова, функції та юрисдикція [1, т.1, с. 66-74].

20 листопада 1945 р. в Нюрнберзі відбулось перше засідання Міжнародного воєнного трибуналу, а вже 1 жовтня 1946 р. Трибунал виніс вмотивований вирок, яким були засуджені 19 головних воєнних злочинців [1, т.7, с. 150].

Статут Міжнародного воєнного трибуналу містив сім розділів, у яких визначалися порядок його організації, юрисдикція та принципи діяльності, а також гарантії підсудних, права трибуналу та порядок ухвалення рішення [1, т.1, с.66-74].

У Статуті, зокрема, зазначалось, що:

- трибунал створено для швидкого і справедливого суду над головними воєнними злочинцями;
- трибунал складається з чотирьох членів та їх заступників, по одному від кожної держави-учасниці;
- трибунал самостійно розробляє та приймає регламент своєї роботи;
- для розслідування справ кожна зі сторін призначає по одному головному обвинувачу;
- жодне посадове становище підсудних не може розглядатись як підстава для звільнення від покарання; підсудний має право захищати свої інтереси особисто або через адвоката;
- трибунал не зв'язаний формальностями у використанні доказів і може встановлювати та застосовувати будь-яку процедуру доказування для швидкого розгляду справ;
- місцезнаходження трибуналу – Берлін, перший процес відбудеться у Нюрнберзі;
- вирок трибуналу повинен бути мотивованим; він є остаточним та перегляду не підлягає.

20 листопада 1945 р. в Нюрнберзі відбулось перше засідання Міжнародного воєнного трибуналу, а вже 1 жовтня 1946 р. Трибунал виніс вмотивований вирок, яким були засуджені 19 головних воєнних злочинців [1, т.7, с. 150].

Нюрнберзький воєнний трибунал став судом народів над воєнними злочинцями, що перебували при владі у нацистській Німеччині протягом 1933 – 1945 рр. Проте,

значення Нюрнберзького процесу виходить далеко за межі простого покарання злочинців Другої світової війни. Він уперше в історії піддав суду та виніс покарання винуватцям агресії. Як справедливо відзначав Н.Н. Полторак, “Нюрнберзький вирок означав встановлення прецеденту кримінальної відповідальності державних діячів за агресію” [2, с. 4]. Вже сам зміст Статуту Нюрнберзького трибуналу є свідченням поступу в розвитку міжнародної кримінальної юстиції, її подальшого розвитку та прогресу. Саме ним було визначене коло суспільно-небезпечних діянь, які визнавались міжнародними злочинами; це – злочини проти миру, воєнні злочини та злочини проти людяності.

При цьому Нюрнберзьке право підлягає безпосередньому застосуванню в правопорядках держав, що його визнали (а саме всіх держав-учасниць ООН) оскільки, з одного боку, воно інтегровано в цей правопорядок, а з іншого – не потребує ніяких адаптаційних заходів для свого виконання в рамках внутрішнього правопорядку [3, с. 811]

IV. ВИСНОВКИ

Таким чином, Нюрнберзький воєнний трибунал став судом народів над воєнними злочинцями, що перебували при владі у нацистській Німеччині протягом 1933-1945 рр. У Статуті Міжнародного воєнного трибуналу та його Вироку дано чітку правову кваліфікацію найтяжчим міжнародним злочинам, злочинам проти миру, воєнним злочинам та злочинам проти людяності. Документи нюрнберзького процесу також були покладені в основу цілої низки міжнародно-правових актів з питань недопущення геноциду, расизму та расової дискримінації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Нюрнберзький процес. Сборник материалов в семи томах. – М., 1957. – 800 с.
- [2] Полторак А. И. Нюрнбергский процесс. Основные правовые проблемы. – М., 1966. – 351 с.
- [3] Эрик Давид. Принципы права вооруженных конфликтов. – М.: Изд-во Международного комитета Красного Креста, 2011. – 1144 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/6.pdf>.

Проблеми реалізації норм права

Калинюк В.Є.

науковий керівник: Кубальський В.Н.

Кафедра міжнародного права

Навчально–науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

viktor2695@gmail.com

Анотація – в статті розглядається поняття норми права, форми та значення реалізації права, а також проблеми реалізації норм права на сучасному етапі.

Ключові слова — право, норми права, реалізація права.

I. ВСТУП

Норми права, в яких містяться загальнообов'язкові приписи, є результатом правотворчості, тобто особливої форми діяльності держави. Проте одного існування правового припису не достатньо для того, аби суспільні відносини були врегульовані. Соціальна сутність права полягає в урегулюванні, впорядкуванні суспільних відносин, створенні необхідних умов для реалізації прав та інтересів окремої особи і нормального існування суспільства в цілому. Тому ефективність правового регулювання суспільних відносин в більшій мірі залежить не від їх існування в державі, а від їх регулювання. Через це, після прийняття певних нормативно-правових актів головна увага державних органів повинна бути спрямована на їх реалізацію.

Питання реалізації правових норм активно розробляється юридичною наукою ще з 1960-х рр. Великий внесок у розробку цієї проблематики зробили такі науковці, як С. Алексєєв, В. Ковальський, В. Копейчиков, В. Лазарєв, М. Марченко, Л. Морозова, П. Рабінович, Ю. Решетов, Ю. Власов, О. Скакун, С. Сливка та ін.

Актуальність теми дослідження обумовлена важливим значенням реалізації норм права в сучасній Україні. Реальна цінність тих приписів, які містяться в нормах права, набуває реального значення лише за умови втілення їх у конкретних суспільних відносинах [3, с. 44]. Особливої актуальності питання реалізації права набули у зв'язку зі стрімкими правовими реформами, що відбуваються в Україні і пов'язані з оновленням та суттєвою зміною чинного законодавства.

Метою цієї дослідження – розкрити проблеми реалізації норм права.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

В юридичній літературі реалізація норм права розглядається як процес втілення правових приписів у поведінці суб'єктів та їх практичній діяльності щодо здійснення суб'єктивних прав та виконання юридичних обов'язків [1, с. 22] Реалізацію права також можна розглядати як діяльність суб'єктів, сформовану

відповідними мотивами і поставленими цілями для задоволення суб'єктивних потреб. Реалізацію права розуміють як фактичне здійснення правових приписів у поведінці та діяльності (бездіяльності) суб'єктів права [4, с. 30].

Реалізація норм права:

1. Визначається нормативними приписами, оскільки реалізація є діяльністю, в ході якої у поведінці суб'єктів втілюються приписи норм права, виражені та закріплені законодавцем у відповідній формі, її специфіка в кожному конкретному випадку обумовлюється змістом самого нормативного матеріалу який включає в себе:

- дані про коло осіб, які узгоджуватимуть свої дії з приписами норми у сфері її регулювання;

- обсяг прав та обов'язків суб'єктів;

- просторово-часові межі, в яких протікатиме процес реалізації даної норми;

- характер нормативних вимог (дозвіл, зобов'язання, заборона, у відповідності до яких за найпоширенішим критерієм класифікації вирізняють такі форми реалізації норм права, як використання, виконання, дотримання, а також застосування);

- місце норми у правовій системі (галузева приналежність, матеріальне чи процесуальне походження);

- форма вираження норми права, її структура та рівень нормативності (низький — у так званих спеціалізованих (нетипових) нормах (принципах, дефініціях, деклараціях тощо), високий — в основних (типових) нормах) [2, с.83].

2. Є свідомою діяльністю. Уявляється доцільним розкрити дану ознаку у світлі двох виокремлених М. А. Гредескулом аспектів:

1) вольовий — будучи виразом волі (волі суспільної) право зі своїм основним та єдиним знаряддям (нормою) вживається, втручається не у світ фізичний, а у світ духовний, воно впливає на індивідуальну волю громадян і тільки через неї може віднайти собі дійсне втілення. Воля громадян — ось той об'єкт, до якого звертається право, підкорення волі громадян своїм приписам, ось те завдання, яке воно повинно успішно виконати, щоб домогтися свого втілення у життя. Проте вольовий акт ні в якому разі не є сліпим, механічним, оскільки йому передують другий аспект;

2) інтелектуальний — ознайомлення зі змістом норми, її вимогами (тобто тим, що охоплюється попередньою ознакою реалізації норми права), їх засвоєнням, осмисленням та тлумаченням. Без такого відтворення змісту права у свідомості суб'єкта цілком неможливо, щоб право слугувало одним зі стимулів його поведінки, а, відтак, без цього не можна говорити і про покірну праву чи відсутність покірки [2, с.15]. На основі сказаного ми можемо зробити висновок про опосередкування процесу правореалізації психологічною складовою.

3. Орієнтується на досягнення мети правової норми — суб'єкт у процесі реалізації своїми діями втілює у життя ті суспільно-корисні цілі, які передбачав законодавець, коли закладав у нормі фундамент для настання певного політичного, економічного або соціального ефекту. Внаслідок цього, як справедливо зазначає М.М. Вопленко, реалізація права стає засобом досягнення і, водночас, перевірки відповідності юридичної практики та ідеалів законодавства [3, с. 9]. Іншими словами відкривається новий вимір процесу реалізації — ідеологічний.

4. Виступає критерієм соціальної цінності норми права — процес реалізації норми права виявляє ступінь прийняття, як безпосередніми суб'єктами реалізації, так і суспільством взагалі, цієї норми за дієвий інструмент зміцнення законності, підтримки суспільної дисципліни, досягнення соціально-корисного ефекту. Як зазначав В.С. Нерсесянц, право виступає в якості найвищої соціальної цінності, але лише тоді, коли його норми і принципи втілюються в життя, реалізуються у діях суб'єктів соціального спілкування. Суспільну цінність механізму правореалізації Л.М. Завадська вбачала у його здатності забезпечити вплив, контроль суспільства за державою, яке регулює суспільні відносини [3, с. 10]. Дана ознака в цілому відображає аксіологічну сторону процесу реалізації норм права.

5. Виражається у правомірній поведінці суб'єкта — реалізація норми права передбачає визнання особою пріоритету приписів цієї норми (а, відтак, і втілених у цих приписах інтересів суспільства та відповідних їм інтересів законодавця) над власними інтересами, цілями та прагненнями [4, с. 31].

III. ВИСНОВКИ

Таким чином, реалізація права — це інтелектуально-вольова діяльність суб'єктів права, що спрямована на використання, виконання, дотримання та застосування правових норм, здійснюється для задоволення потреб та досягнення бажаного особистого чи соціального результату. Проблеми реалізації норм права в Україні полягають у зниженні контролю владних органів за цим процесом, у загальній політичній ситуації в країні. Необхідною умовою подолання основних проблем реалізації норм права є підвищення рівня правової культури громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Власов Ю.Л. Окремі проблеми реалізації норм права у практичній діяльності органів судової влади. // Держава і право. Юрид. і політ. науки: 36. наук. пр. - 2005. - Вип. 29. - С. 22-26.

[2] Гнатюк М.Д. Реалізація правових норм: поняття та значення // Держава і право. Юрид. і політ. науки: 36. наук. пр. — 2004. — Вип. 27. — С. 79 — 85.

[3] Семчик В.І. Проблеми реалізації права / В.І. Семчик // Альманах права. — 2011. — вип. 2.- С. 8-11.

[4] Легка О.В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. / О.В. Легка // Право і суспільство. — 2012. — №1. — С. 30-33.

[5] Гредескул Н.А. К учению об осуществлении права. Интеллектуальный процесс, требующийся для осуществления права. — 1-е изд. — Харьков: Тип. А. Дарре, 1900. — 235с.

Особливості тлумачення норм міжнародних договорів міжнародними судовими органами

Карпенко Д.С.

науковий керівник – Кубальський В.Н.

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

Dariakarpenko7@gmail.com

Анотація — робота присвячена аналізу специфіки та особливості тлумачення норм міжнародних договорів міжнародними судовими органами. У роботі проаналізовано міжнародну судову процедуру. Розглянуто особливості тлумачення міжнародними судовими органами, такими як Суд Європейських співтовариств та Європейський Суд з прав людини.

Ключові слова — тлумачення міжнародних договорів, міжнародна судова процедура, міжнародні судові органи, міжнародний договір.

I. ВСТУП

Серед засобів, які забезпечують ефективну реалізацію міжнародних договорів, важливе місце належить тлумаченню. Воно полягає у з'ясуванні точного смислу і змісту договору. Як вид правової діяльності тлумачення виступає необхідною передумовою як процесу застосування міжнародних угод, так і міжнародного правотворчого процесу. Воно має місце під час наукового аналізу та систематизації норм міжнародних договорів.

Тому визначення теоретичних засад та особливостей тлумачення міжнародних договорів є актуальним напрямком досліджень у науці міжнародного права.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі з особливою гостротою постає проблема реалізації положень міжнародних договорів, передусім особливості їх тлумачення. В міжнародному праві застосування його норм тісно пов'язане із з'ясуванням змісту правових норм, для чого, як правило, використовуються спеціальні роз'яснення міжнародних нормативно-правових актів, які надаються як в офіційному, так і в неофіційному порядку.

Тлумачення – це один із видів, засобів правової діяльності в міжнародному праві, що забезпечує ефективну реалізацію міжнародних договорів суб'єктами міжнародного права, одночасно виступаючи передумовою як процесу міжнародної правотворчості, так і процесу

практичного застосування міжнародних договорів, а також сприяє аналізу та систематизації норм останніх.

Друга половина XX ст. – початок XXI ст. характеризуються підвищенням значення практики тлумачення норм міжнародних договорів міжнародними судовими органами (Міжнародний Суд ООН, Суд Європейських співтовариств, Європейський Суд з прав людини тощо), які під час розгляду міжнародних справ по суті, дають юридичну оцінку певним фактичним обставинам та шляхом інтерпретацій виконують роботу з усунення правових недоліків та прогалин, допущених в процесі створення міжнародних договірних норм.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

За останні півстоліття особливого значення набуло тлумачення міжнародних договорів міжнародними судовими органами. Міжнародна судова процедура – це один з найбільш ефективних та дієвих засобів тлумачення норм міжнародних договорів. Даючи юридичну оцінку певним фактам під час розгляду справ по суті, такі суди виконують значний обсяг роботи з усунення недоліків і прогалин, що були допущені при створенні договірних норм. Так, ще Гаазька Конвенція про мирне вирішення міжнародних суперечок 1907 р. проголосила, що: «У питаннях юридичного змісту та переважно у питаннях тлумачення або застосування міжнародних договорів третейський суд визнається Договірними державами найдієвішим та, разом з тим, найсправедливішим засобом вирішення суперечок, невирішених дипломатичним шляхом» [2, с.111-125;].

Міжнародне судове тлумачення відіграє провідну роль в межах європейського континенту, де діють декілька міжнародних судових органів. Найважливішими серед них є Суд Європейських співтовариств та Європейський Суд з прав людини. Особливу роль у тлумаченні міжнародних договорів відіграють міжнародні судові органи, що діють у межах одного регіону. Це пов'язано з тим, що регіональне співробітництво призводить до більш розвинутого нормативно-правового регулювання, позитивним результатом якого є виникнення значно

меншої кількості проблем під час тлумачення змісту регіональних норм.

У рамках Європейських співтовариств, згідно з їх установчими договорами, Суду ЄС надається ексклюзивна компетенція по тлумаченню норм зазначених договорів. Відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 р. для забезпечення функціонування її контрольного механізму діє Європейський Суд з прав людини, що розглядає усі справи про тлумачення і застосування Конвенції, які порушуються певним колом заявників [1, с. 65].

В міжнародній практиці трапляються приклади того, що рішення міжнародного судового органу ґрунтуються не тільки на юридичному аналізі обставин справи, але й мають політичне забарвлення, спираються на політичну ситуацію. Суду Європейських співтовариств у процесі тлумачення норм європейського права створив власні доктрини: доктрина «верховенства права ЄС», яка передбачає розповсюдження рішень Суду ЄС як на попереднє, так і на майбутнє законодавство держав-членів ЄС; «доктрина прямої дії», суть якої зводиться до того, що положення права ЄС мають пряму дію в національних правопорядках країн-членів, забезпечуючи повагу до зобов'язань перед Співтовариством з боку країн-членів і навіть, в окремих випадках, фізичних осіб; «доктрина паралельної компетенції», яка передбачає, що повноваження Співтовариства впливають не лише з прямих зобов'язань, які містяться в положеннях Договору про ЄС, але й з інших міжнародних договорів. У зв'язку з питанням про тлумачення норм міжнародного права завжди слід враховувати, що закони не можуть бути доскональними, оскільки вони допускають різне тлумачення

нормативних положень, містять прогалини, одні положення можуть суперечити іншим тощо. У результаті на суд покладається значний обсяг їх тлумачення [3, с. 700-718].IV.

ВИСНОВКИ

Отже, інтерпретаційна діяльність міжнародних органів вносить певні модифікації у механізм міжнародно-правового регулювання і часто наближається до правотворчості. Тлумачення здійснюється з урахуванням загальних норм міжнародного права і не повинно призводити до наслідків, що суперечать імперативним нормам міжнародного права. Міжнародна судова процедура – це один з найбільш ефективних та дієвих засобів тлумачення норм міжнародних договорів, водночас будучи найскладнішим процесом в теорії міжнародного права, оскільки судовим органам надається різна за своєю природою інформація (власне правові норми, тлумачення правових норм третіми особами, а також фактичні обставини справи).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Власов Ю.Л. Проблеми тлумачення норм права: Монографія / під ред. Ю.Л. Власова.-К.:Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2007. – 180 с.
- [2] Лукашук И.И. Толкование норм международного права / И.И. Лукашук, О.И.Лукашук. – М.: NOTA BENE? 2008/ - 160 с/
- [3] Михайловский И.В. Толкование юридических норм. / И.В. Михайловский // Теория государства и права: Хрестоматия. – М., 1998.

Сучасний стан протидії торгівлі людьми

Кота Я.Ф.

науковий керівник: Кубальський В.Н.
Кафедра міжнародного права
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
yanakota28@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду надзвичайно актуальної проблеми протидії торгівлі людьми як основного інструменту боротьби зовнішньої політики в сучасних міжнародних відносинах. В роботі розглянуто основні причини, які свідчать про існування процвітання незаконного бізнесу та можливі методи урегулювання проблеми.

Ключові слова — торгівля людьми; «біле рабство»; «контрабанда людьми»; експлуатація; жертва.

I. ВСТУП

Серед найголовніших порушень прав людини в сучасному світі актуальним є злочин, який має багато назв – «біле рабство», «торгівля людьми», «контрабанда людьми».

Світова спільнота давно визнала проблему торгівлі людьми та незаконної міграції – як такої, що вимагає безпосереднього втручання та регулювання. Україна не стала виключенням, її становлення як європейської правової держави веде до фундаментальних змін у сфері юриспруденції та захисту прав людей.

Торгівля людьми, є порушенням прав і суперечить міжнародним нормам та Конституції України. Це явище залишається актуальною проблемою для України. Сучасні форми експлуатації та нові виклики, які мають місце бути у сучасному світі, створюють загрозу потрапляння у ситуацію торгівлі людьми практично всіх соціальних груп населення. Низка факторів, а саме: збройний конфлікт на Сході країни, підвищення рівня мобільності населення, поява внутрішньо переміщених осіб та пов'язані з цим трудова міграція населення, економічна нестабільність, зростання рівня безробіття, сприяють, на жаль, поширенню випадків учинення цих злочинів [4, с. 7-9].

За оцінками експертів щорічно 1-2 млн. людей стають «живим товаром».

Тому, вище наведені факти свідчать про актуальність теми дослідження та доцільність аналізування сучасного стану протидії торгівлі людьми. Особливо у випадках, коли вони тягнучи за собою, розповсюджують іншу проблему – незаконну міграцію.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасному світі на арені міжнародного права з'явилася тенденція розвитку випадків продажу людей, що є цілковито незаконним та прямо суперечить усім правам людини.

Не дивлячись на активні наступальні заходи протидії із метою ліквідування цього явища, на жаль, ми бачимо тільки зростання його розмірів, як потужного прибуткового бізнесу.

Сучасна торгівля людьми – це індустрія з прибутком понад 32 мільярди доларів на рік [2]. За даними національних ЗМІ, Україна перебуває в другій групі як «країна походження, транзиту і призначення для чоловіків, жінок та дітей, які зазнають примусової праці та сексуальної експлуатації». А це означає, що регулювання у сфері створення заходів протидії потребує правового регулювання та направлення всіх сил на ліквідацію проблеми.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

В Україні виявленням та протидією торгівлі людьми займаються державні органи – Мінсоцполітики, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Держприкордонслужба, Служба безпеки України та низка громадських організацій.

Як зазначив Повноважний Канади в Україні Роман Вашук: “жодна країна не має імунітету до торгівлі людьми, але головним є те, наскільки наші державні інституції можуть дати відсіч цьому явищу” [3].

Але незважаючи на таку увагу з боку держави, повне ліквідування проблеми неможливе. Насамперед, через бажання людей мігрувати будь-яким способом в умови кращого існування, а саме закордон. Таким чином незаконна, у більшості випадків, міграція перетікає у торгівлю людьми.

Доцільно зазначити, що державна міграційна політика є самостійною диференційованою частиною соціальної політики України. В даний час державна міграційна політика являє собою комплекс правових, фінансових,

адміністративних та організаційних заходів, з використанням яких держава цілеспрямовано впливає на регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного складу міграційних потоків та їх структури у сфері державного управління. Не дивлячись на таку різноманітність проведених маніпуляцій, наша держава залишається однією з лідируючих у сфері торгівлі людьми.

У 1998 р. Україна стала однією з небагатьох країн, що передбачила у своєму кримінальному законодавстві відповідальність за торгівлю людьми. Від того часу розпочалися ґрунтовні дослідження цього явища як кримінально-правової та соціологічної проблеми. Досі існує думка, що основною причиною потрапляння у ситуації торгівлі людьми є дуже мала інформативна база. Але, як зазначила Батиргарєєва В.С., ці тези можна спростувати: «В Україні немає жодного населеного пункту, де б не знали про існування проблеми торгівлі людьми. Торгівлі людьми громадськість приділяє набагато більше уваги, ніж будь-яким іншим злочинним проявам» [1].

IV. ВИСНОВКИ

Перед Україною, як і перед світовою спільнотою стоїть завдання – запобігти ігноруванню прав людини у виді торгівлі та незаконній міграції. Дані та статистики – це лише розкриті злочини, історії людей, яким вдалось врятуватися. Скільки їх насправді - залишається загадкою. Повноважний Посол Норвегії в Україні Уле Т. Хорпестад висловився, що «кількість ідентифікованих постраждалих,

яку ми бачимо сьогодні, може бути лише верхівкою айсберга» [5, с. 198]. З цієї позицією слід погодитися.

Протидією цього явища займається і Представництво ООН, яке зазначило певний план дій у «Цілях сталого розвитку 2020». Підсумувавши, зазначимо наступне: для протидії торгівлі людьми та незаконної міграції Україною докладено чимало зусиль, зроблені певні кроки, але проблема і досі залишається однією з провідних та дискусійних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Батиргарєєва В. С. Вплив процесів глобалізації світу на розвиток кримінологічної науки в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Батиргарєєва. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6224/1/Baturgareeva_73.pdf.
- [2] В Україні почастишали випадки торгівлі людьми та рабства. Як не стати жертвою? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/2017/03/28/v_ukraini_pochastishaly_vypadky_torgivli_lyudmy_ta_rabstva_yak_ne_staty_1069197.
- [3] Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://stoptrafficking.org/uk>.
- [4] Протидія торгівлі людьми в Україні: навчально-методичний посібник до спецкурсу / Е. Мручковська, Н. Пахом'юк, О. Кочерга. – Київ: ВАІТЕ, 2017. – 88 с.
- [5] Кота Я.Ф. Державна політика у сфері протидії торгівлі людьми та незаконній міграції // Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми: матеріали II Міжнародного науково-практичного симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 16-17 березня 2018 року). – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2018. – С. 195-198.

Торгівля дітьми як антисоціальне явище

Крамаренко Є.А

науковий керівник: Волошин Ю.О

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

kramarenkoliza@meta.ua

Анотація — робота присвячена розгляду проблеми торгівлі дітьми. Міститься поняття торгівлі дітьми та коротка характеристика причин поширення даного злочину. В роботі також розглянута статистика торгівлі дітьми за 2016, що була розроблена та представлена експертами ООН.

Ключові слова — торгівля людьми, торгівля дітьми, рабство.

I. ВСТУП

Проблема боротьби з торгівлею людьми є надзвичайно актуальною для нашої держави. Україна – одна з країн-постачальників та країн транзиту людей, яких продають на Захід, в Центральну Європу, Росію та на Близький Схід. Торгівля людьми включає в себе торгівлю дітьми з метою їх протиправного усиновлення, жінками – з метою їх сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, чоловіків – з метою їх використання в різного роду збройних конфліктах, експлуатації їх праці, а також найбільш небезпечний вид цієї діяльності – торгівля людьми з метою трансплантації органів та тканин, насильницького донорства [3, с. 95].

Згідно підпункту (а) статті 3 Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, від 2000 року "торгівля людьми" означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів. Вербування, перевезення, передача, приховування або отримання дитини з метою експлуатації вважаються "торгівлею людьми" навіть у тому разі, якщо вони не пов'язані із застосуванням будь-якого із заходів впливу, зазначених у

підпункті (а) цієї статті. "Дитина" означає будь-яку особу, що не досягла 18-літнього віку [2].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Не зважаючи на те, що було прийнято безліч міжнародних документів щодо протидії торгівлі людьми, зокрема, торгівлі дітьми, ця сфера є однією з найпроблемніших в міжнародному праві.

Такими документами є Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 20 листопада 1989 року про права дитини, Рекомендація Ради Європи № R (91) 11 від 9 вересня 1991 р. про сексуальну експлуатацію, порнографію, проституцію та торгівлю дітьми та молодими людьми, Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року, Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 21 березня 1950 року про припинення торгівлі людьми та експлуатації проституції іншими особами, Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 18 грудня 1979 року про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, резолюція 42/140 Генеральної Асамблеї ООН від 7 грудня 1987 року про права та гідність трудящих-мігрантів, та багато інших.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Збільшення числа проданих дітей, як правило, пов'язане з бідністю, епідемією СНІДу, економічними кризами, політичними репресіями та всезростаючим попитом з боку насильників над дітьми. Корупція та відсутність або невідповідність законів, недотримання існуючих законів – усе це є також факторами, які прямо чи опосередковано призводять до експлуатації дітей. Однією з причин поширення вивозу дітей є слабкий імміграційний контроль, як, наприклад, між Парагваєм та Бразилією. Ніхто не вимагає ідентифікаційних документів від дорослих на дітей, які подорожують з ними. Тому діти продаються з Парагваю до Бразилії і з Бразилії до Парагваю. Діти з Таїланду продаються в Африку, а з Африки до азійських країн. Діти з Китаю потрапляють в Таїланд, Корею та В'єтнам, а з Кореї та В'єтнаму до Китаю[1 с. 18].

Як зазначає глобальний звіт по торгівлі людьми, наданий Управлінням ООН з наркотиків та злочинності 2016 року, протягом останніх 10 років профіль виявлених жертв торгівлі людьми змінився. Незважаючи на те, що найбільш виявленими жертвами залишаються жінки, на даний момент діти та чоловіки становлять більшу частку загальної кількості жертв, ніж десять років тому. У 2014 році діти склали 28 відсотків виявлених жертв, а чоловіки - 21 відсоток. Якщо розглядати частки дорослих та дітей серед виявлених жертв торгівлі людьми по регіонах, то звіт зазначає, що серед жертв у Північній Африці та на Близькому Сході 75 % дорослих та 25 % дітей, в країнах Африки на південь від Сахари 36 % дорослих та 64 % дітей, в Північній Африці 81 % дорослих та 19 % дітей, в Центральній Америці та в Карибському басейні 38 % дорослих та 62 % дітей, в Південній Америці 61 % дорослих та 39 % дітей, в Східній Азії та в Тихому океані 68 % дорослих та 32 % дітей, в Східній Європі та в Центральній Африці 92 % дорослих та 8 % дітей, в Центральній та Південно – Східній Європі 74 % дорослих та 26 % дітей, в Західній та Південній Європі 75 % дорослих та 25 % дітей.

Також існують чіткі відмінності стосовно статі жертв. В країнах Африки на південь від Сахари більше випадків торгівлі хлопчиками ніж дівчатами, що пов'язано з великою часткою торгівлі людьми з метою трудової експлуатації, а також дітей – солдатів. З іншого боку, в Центральній Америці та Карибському басейні та Південній Америці дівчата становлять значну частину жертв, що може бути пов'язано з тим, що торгівля людьми

з метою сексуальної експлуатації є найбільш поширеною формою в тих регіонах [4].

IV. ВИСНОВКИ

Проаналізувавши звіт по торгівлі людьми, наданий Управлінням ООН з наркотиків та злочинності в 2016 році, можна зазначити, що ситуація щодо торгівлі людьми, та, зокрема, торгівлі дітьми дуже змінилася за останні 10 років. З кожним роком спостерігається більший відсоток дітей від загальної кількості жертв торгівлі людьми. На національному рівні слід здійснювати заходи, спрямовані на виявлення осіб, які схильні до вчинення злочинів цього виду, ставити їх на профілактичний та оперативний облік, а також проводити роз'яснювальні лекції серед осіб, які не досягли повноліття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Запобігання торгівлі людьми: навч.-метод. посібник / О.Г. Горбунова, Б.В. Левченко, Б.В. Лизогуб, А.М. Орлеан, Л.Л. Савич, О.А. Удалова, О.В. Швед. – К.-Х.: Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2001. – 176 с.
- [2] Організаційно-правові засади міжнародного співробітництва у сфері протидії торгівлі людьми / В. Грохольський // Вісник Академії управління МВС. – 2008. – № 3.
- [3] Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Протокол ООН, Міжнародний документ від 15.11.2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_791
- [4] Global Report on Trafficking in Persons 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf

Правове регулювання обмеження засобів та методів ведення війни

Кукульчук А.Г.

науковий керівник: Акчурін Ю.Р.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

super.Anet45@ukr.net

Анотація - робота присвячена розгляду проблеми застосування заборонених засобів та методів ведення війни. В роботі розглянуто Женевську конвенцію, Конвенцію про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення, Конвенцію про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають не вибіркову дію, Конвенцію про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі.

Ключові слова – заборона, обмеження засобів та методів ведення війни.

I. ВСТУП

На протязі всього часу існування людства війни були звичним явищем для вирішення стосунків. Ще з прадавніх часів люди досить швидко зрозуміли необхідність врегулювання певних аспектів щодо проведення збройних протистоянь за допомогою різноманітних методів та засобів зброї, які використовуються під час війни. Ворожими сторонами на початку розгортання воєнного конфлікту, нерідко, вдавалося домовитися про обмеження використання того чи іншого виду зброї. Так з'явився принцип, яким встановлюється заборона застосування снарядів, речовин, методів, що можуть завдати надмірних ушкоджень або страждань. Правове регулювання обмеження засобів та методів ведення війни встановлюється міжнародним гуманітарним правом. В наш час, коли війна може стати звичним явищем для будь якої країни, незалежно від її територіального розташування, особливо гостро постає проблема врегулювання обмеження засобів та методів ведення війни на міжнародному рівні. Таким чином обрана тема на сьогоднішній час є досить актуальною. Варто зазначити, що засоби та методи ведення конфліктів у XXI столітті все частіше починають набирати антигуманного характеру.

Види засобів та методів які приймають участь у веденні війни визначають на міжнародному

рівні. Під засобами ведення війни розуміють зброю та інші засоби, які застосовуються збройними силами в збройному конфлікті (війні) для заподіяння шкоди й ураження ворога. Поряд з цим, методи ведення війни — це способи застосування засобів ведення війни. Міжнародними правовими нормами визначена класифікація засобів ведення війни, зокрема: запалювальні кулі, кулі, які розгортаються чи сплющуються в людському тілі; отрута й отруйна зброя; задушливі, отруйні й інші гази, рідини та процеси; біологічна зброя; засоби впливу на природне середовище, які мають широкі довгострокові наслідки, як засоби знищення, завдання шкоди іншій державі; будь-яка зброя, основна дія якої полягає в нанесенні ушкоджень осколками, які не виявляються в людському тілі рентгенівськими променями тощо.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Людство здавна вирізнялося жорстокістю по відношенню до ворога, а надто, коли річ йде про територіальну цілісність чи національне самовизначення. З метою врегулювання методів та засобів, що найчастіше застосовуються у вирішенні збройного протистояння міжнародними організаціями здійснено масштабну роботу, пов'язану із врегулюванням даної теми. До міжнародних організацій відносять, зокрема, Женевський протокол 1925 р., Гаазькі мирні конференції та інші.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Міжнародно-правові норми про заборону або обмеження застосування окремих видів зброї розвивалися відповідно вдосконалення військового виробництва та з урахуванням досвіду військових дій. На сучасному етапі міжнародними організаціями здійснено правову заборону бактеріологічної (біологічної) та токсичної зброї. Стосовно заборони або обмеження звичайних видів зброї, в цьому випадку до таких видів відносять зокрема: будь-яку зброю, основна дія якої полягає в нанесенні

пошкоджень уламками, які не виявляються в людському тілі за допомогою рентгенівських променів; міни, в тому числі дистанційне встановлення мін, мін-пасток та деяких інших пристроїв; запальновальна зброя, тобто така зброя або боеприпаси, які в першу чергу призначені для підпалу об'єктів або заподіяння людям опіків за допомогою дії полум'я, тепла, що виникають в результаті хімічної реакції речовини. Зазначені заборони та обмеження містяться в Конвенції 1981 р., до якої додані три протоколи. 5 грудня 1997 р. була відкрита для підписання Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їх знищення. Зазначені раніше види зброї забороняються даною Конвенцією.

Визначаючи методи ведення війни, міжнародне право категорично забороняє руйнування цивільних об'єктів та об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення. До таких об'єктів відносять незахищені міста, селища, житла або будови, госпіталі, лікарні, засоби транспорту, використовувані цивільним населенням, запаси продуктів харчування, райони виробництва продуктів харчування, джерела води тощо. Особлива увага приділяється регулюванню захисту «установок та споруд, що носять важливий характер». До них віднесені греблі, дамби і атомні електростанції. Ці об'єкти не повинні піддаватися нападу навіть у тих випадках, коли вони є воєнними об'єктами, якщо такий напад може викликати вивільнення небезпечних сил і наступні тяжкі втрати серед цивільного населення [6].

У всіх війнах або військових конфліктах, незалежно від причин їх виникнення і визнання (невизнання) воюючою стороною, усі сторони протистояння повинні суворо дотримуватися та виконувати норми міжнародного права, зокрема в частині застосування засобів та методів ведення війни, які спрямовані на захист жертв війни, зменшення руйнувань і страждань. Міжнародна та договірна практика визначили основні принципи даної галузі, а саме, що стосується даного питання такими принципами є:

- принципи обмеження воюючих сторін у виборі засобів і методів ведення війни;
- принцип заборони використання зброї, яка збільшує страждання людей, робить їх смерть неминучою або має невивіркову дію.

Загалом, питання щодо правового регулювання обмеження засобів та методів ведення війни, регулюється нормами міжнародного права. Насамперед варто зазначити, що всі засоби і методи ведення війни можна умовно поділити на дозволені (законні) та недозволені (незаконні). Такий поділ є здебільшого доктринальним, докладно проаналізованим у дослідженнях з міжнародного гуманітарного права. Стосовно змісту конвенцій даної галузі, то тут немає чіткого поділу на засоби і методи ведення бойових дій, оскільки норми почергово закріплюють їх призначення.

Доктрина міжнародного права під засобами ведення війни розуміє зброю та інші засоби, які застосовують сторони протистояння для розв'язання такого конфлікту, з метою завдання смерті чи страждань протилежній стороні. Разом з тим під методами ведення війни розуміють порядок і способи використання засобів ведення війни для придушення військового конфлікту. Засоби та методи ведення війни, як було вказано раніше, можуть бут як законні, тобто такими, що передбачені міжнародним правом, та незаконні – використання яких заборонено з поважних причин. Окрім цього, не дозволеними засобами ведення війни є всі види зброї, застосування яких суперечить принципам і нормам міжнародного права, що діє під час війни.

Перелік заборонених засобів ведення війни формувався паралельно із розвитком науково-технічного прогресу та вдосконаленням нових видів зброї. Переломним моментом для визначення заборони використання збройних засобів та методів ведення війни стали Гаазькі мирні конференції, які прийняли низку конвенцій з даного питання. Зокрема, відповідно до ст. 22 Положення про закони і звичаї сухопутної війни 1907 р. зазначено, що «воюючі сторони не користуються необмеженим правом у виборі засобів завдання шкоди противнику» [5]. Такий принцип став також джерелом низки специфічних заборон у веденні військової справи. Крім цього, ст. 23д Гаазького положення містить заборону застосування «зброї, снарядів або речовин, що здатні завдати надмірних страждань». Під надмірними стражданнями потрібно розуміти наслідки, нічим не виправдані з огляду воєнної необхідності.

Заборона використання отрути й отруйної зброї, передбачена ст. 23а Гаазького положення, на сьогоднішній день має значення здебільшого як історичний момент, який відійшов у минуле століття. Для ведення війни такі засоби вважають неефективними, оскільки на сьогоднішній час армії різних країн світу мають зброю куди сильнішу та вразливішу, ніж отрута. Однак принцип щодо невикористання отрути й отруйної зброї має право на життя. В силу останніх подій які сталися у Великобританії з колишнім полковником ГРУ Росії С. Скрипалем та його дочкою, свідчить про те, що отруту та отруйну зброю застосовують для знищення конкретних осіб здебільшого у владних структурах, особами які мають доступ до таких речовин. Для широкого загалу така зброя недоступна.

Важливим міжнародно-правовим документом у сфері правового регулювання обмеження засобів та методів ведення війни нині є Женевський протокол прийнятий 1925 р. [1]. Незважаючи на те, що даному міжнародно-правовому документу трохи більше 90-а років, ним проголошено досить важливий принцип, який визначає «застосування на війні задушливих, отруйних або інших таких газів, однаковою мірою, як і всіх аналогічних рідин,

речовин і процесів, справедливо засуджене громадською думкою цивілізованого світу». До цього пункту додається згода Високих Договірних Сторін «поширити цю заборону на бактеріологічні засоби ведення війни».

Женевський протокол 1925 р. забороняє використання в період ведення війни біологічну (бактеріологічну) зброю. В сучасному розумінні до бактеріологічних засобів належать не лише бактерії, а й такі мікроорганізми, як віруси та рикетсії, про які нічого не було відомо на час підписання протоколу. Подальші переговори з питань загальної заборони біологічної зброї привели до укладення міжнародної угоди. 10 квітня 1972 р. відкрилася для підписання Конвенція про заборону виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення. Дана Конвенція визначила види бактеріологічної зброї використання якої суперечить міжнародному праву.

Стосовно подальшого обмеження використання зброї масового знищення варто вказати Конвенцію про заборону розробки, виробництва, накопичення та застосування хімічної зброї і її знищення, підписану в 1993 р. [3]. Дана Конвенція забороняє застосування всіх видів хімічної зброї і передбачає знищення всіх її запасів упродовж 10 років з моменту набуття Конвенцією чинності для держави, яка її ратифікувала. З юридичної точки зору Конвенція 1993 року містить більш ефективний механізм імплементації, включаючи механізм контролю та перевірки на місці.

8 липня 1996 р. Міжнародний суд ООН у консультативному висновку з приводу законності погрози та використання ядерної зброї зазначив, що застосування будь-якого виду ядерної зброї було б порушенням норм гуманітарного права. Зокрема, підставою для такого твердження стало те, що така зброя має надзвичайно руйнівний характер і, зокрема, розсіює радіоактивне випромінювання, яке неконтрольовано і не вибірково знищує як комбатантів, так і цивільних осіб. Хімічна зброя досить ефективна, однак її застосування може завдати непоправних наслідків. Окрім того її дія не вивчена до кінця. Деякі країни до сих пір хизуються хімічною та ядерною зброєю, погрожуючи завдати нищівного удару одна одній.

У 1980 р. була прийнята Конвенція про заборону й обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатись такими, що завдають надмірних ушкоджень чи мають невибіркову дію (з трьома Протоколами до неї). Вона стала першим після 20-х років ХХ ст. міжнародним договором, що регулював питання стосовно звичайної зброї. Норми даної Конвенції та протоколів поєднували різні елементи міжнародного гуманітарного права і договорів з контролю над озброєнням. Варто зазначити, що перелік та зміст заборонених засобів ведення війни закріплені не в самій Конвенції, а в трьох

протоколах до неї. Це стосується Першого Протоколу про невідшукувані осколки, які не можна виявити в людському тілі за допомогою рентгенівських променів. Другий Протокол забороняє та обмежує застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв під час збройних конфліктів на суші, а також встановлення їх з метою перешкодити подоланню прибережних вод, водних шляхів та річок. Норми цього Протоколу поширюються також на неміжнародні збройні конфлікти, що відбуваються на території будь-якої договірної сторони. Третій Протокол визначає заборону чи обмеження застосування запалювальної зброї. Відповідно до ст. 1 Протоколу, запалювальна зброя може бути у вигляді вогнететів, фугасів, снарядів, ракет, гранат, мін, бомб та інших пристроїв із запалювальними речовинами, які використовують для підпалу об'єктів або спричинення людям опіків через дію полум'я, тепла або того й іншого разом, що виникають внаслідок хімічної реакції, яка досягає цілі.

13 жовтня 1995 р. прийнято IV Протокол про осліплюючу лазерну зброю. Дану угоду вважали вагомим здобутком в історії контролю над озброєннями, оскільки рішення про заборону застосування лазерної зброї було досягнуто, перш ніж її застосували в бою.

Важливою подією на підтвердження ефективного застосування положення Конвенції 1980 р. стало прийняття 27 листопада 2003 р. Протоколу про вибухонебезпечні наслідки війни (V Протокол). Даний протокол зобов'язує договірні сторони після припинення активних воєнних дій проводити такі заходи на підконтрольних їм територіях: а) визначення та оцінка загрози, створеної вибухонебезпечними наслідками війни; б) оцінка та пріоритетність потреб і практичної реалізації з точки зору маркування і розмінування, ліквідації або знищення; в) маркування і розмінування, ліквідація або знищення вибухонебезпечних наслідків війни; г) реалізація кроків з мобілізації ресурсів на проведення цих заходів.

Подальшим дієвим кроком з приводу врегулювання застосування засобів та методів ведення війни особливої руйнівної сили стали спроби ввести ядерну зброю у певні рамки. Після бомбардування Японії у 1945 році людство зрозуміло, які жахливі наслідки можуть мати місце у результаті цього. Однак, жодної прямої заборони у Женевських конвенціях 1949 року та Додаткових протоколах 1977 року не міститься. Уряди країн пішли іншим шляхом й у 1968 році було укладено Договір про нерозповсюдження ядерної зброї. Цей надзвичайно важливий документ схвалила 191 країна. Відповідно до його положень, держави із ядерним статусом зобов'язуються не передавати, а неядерні держави – не приймати ядерної зброї та/або інших вибухових пристроїв, а також контролю над ними, так само як і не виробляти та не набувати такої зброї [4]. Окрім цього, сторони беруть на

себе зобов'язання поступово скорочувати свої запаси, однак без шкоди для розвитку мирних ядерних програм. Важливим моментом такого міжнародно-правового акту є наявність ефективного контрольного механізму, який реалізується за допомогою Міжнародного агентства з атомної енергії, що регулюється Договором про нерозповсюдження ядерної зброї.

IV. ВИСНОВКИ

Таким чином, врегулювання обмеження засобів та методів ведення війни на сьогоднішній час залишається актуальним питанням. Кожна держава в процесі здійснення збройного конфлікту повинна дотримуватися правил ведення таких конфліктів, не використовуючи при цьому заборонену міжнародним правом зброю. Отже, міжнародно-правове регулювання воєнних дій забезпечується значною кількістю нормативно-правових актів, які встановлюють загальні принципи поведінки для воюючих сторін та деталізують нормування окремих відносин, що виникають під час воєнних дій. Всі вони спрямовані на дотримання основоположних принципів гуманності та захисту прав і свобод людини та громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту 158 жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.
2. Ісакова В. М. Обмеження засобів і методів ведення війни // В. М. Ісакова. – К.: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2017. – с. 45-47.
3. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення: [Електронний ресурс]: – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_182/page.
4. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають не вибірккову дію [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_266.
5. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі. [Електронний ресурс]: – http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_222/page.
6. Репецький В. М. Міжнародне гуманітарне право: Підручник / В. М. Репецький, В. М. Лисик. – Київ: Знання, 2007. – С. 140-144.
7. Сорока Г. Міжнародне гуманітарне право у XXI столітті // Г. Сорока. – К.: Віче, 2013. – С. 24-25.
8. Жаровська І. М. Міжнародне гуманітарне право // І. М. Жаровська. – К.: Атіка, 2015. – 280 с.

Повноваження Комітету ООН з прав людини

Кучерук Д.О.
науковий керівник: Кубальський В.Н.
Кафедра міжнародного права
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
kucherukdaryna@gmail.com

Анотація — робота присвячена аналізу співробітництва України з Комітетом ООН з прав людини. У роботі розглянуто основні підходи до визначення та класифікації повноважень цього міжнародного органу, а також вивчено конкретні його повноваження.

Ключові слова — повноваження, Комітет ООН, права людини, міжнародне право.

I. ВСТУП

Права людини є складним, багатовимірним явищем. У різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання.

Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. Часто саме боротьба за права людини, за нові й нові ступені свободи ставала каталізатором широкомасштабних змін у суспільно-політичному житті тієї чи іншої країни, вела до нового осмислення ролі людини в її відносинах з суспільством та державою.

Гарантування та захист прав та свобод людини є одним із пріоритетних напрямів міжнародно-правового співробітництва на сучасному етапі. В умовах ХХІ ст. особливо зростає значення діяльності інституційних механізмів захисту прав людини, зокрема органів, які створені у рамках відповідних міжнародних договорів. Одним із таких міжнародних органів, предмет діяльності якого охоплює захист прав та свобод людини, є Комітет Організації Об'єднаних Націй із прав людини, створений як договірний орган у рамках Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права 1966 р.

Особливо важливим напрямом його діяльності є можливість фізичних осіб самостійно та безпосередньо звертатися до Комітету, який наділений повноваженнями приймати такі індивідуальні

повідомлення про порушення, здійснювати їх розгляд та виносити відповідні рішення, які мають рекомендаційний характер. Водночас їх невиконання може тлумачитися як порушення Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку міжнародного права, проблема захисту прав людини залишається в центрі уваги світового співтовариства. Протягом останніх десятиріч, постала ціла система контрольних механізмів виконання державами своїх зобов'язань за міжнародними договорами щодо захисту прав людини. До таких механізмів належить Комітету ООН з прав людини. Він посідає чільне місце у системі договірних органів у сфері прав людини, які діють під егідою ООН, та упродовж своєї майже сорокарічної діяльності зарекомендував себе як провідна міжнародна правозахисна інституція.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Комітет з прав людини створено у 1977 р. відповідно до ст. 28 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. До складу Комітету входять 18 експертів, яких обирають із числа громадян держав-учасниць Пакту.

Г. Дж. Стейнер, розглядаючи діяльність Комітету ООН з прав людини, виділяє такі три його повноваження: розгляд доповідей держав-учасниць і надання Заключних зауважень на них; видання зауважень загального порядку, в яких здійснюється тлумачення МПГПП; розгляд індивідуальних повідомлень про порушення відповідно до Протоколу I до МПГПП [6, р. 21]. На думку Д. Макголдрика, можна виокремити три основні повноваження Комітету, які передбачають реалізацію певних процедур, спрямованих на ефективний контроль за виконанням і

дотриманням положень МПГПП, а саме: розгляд доповідей держав-учасниць згідно зі ст. 40; розгляд повідомлень держав-учасниць про невиконання іншими державами-учасницями своїх зобов'язань за МПГПП згідно зі ст.ст. 41–42; розгляд індивідуальних повідомлень від осіб, які твердять, що вони є жертвами порушень певною Державою-учасницею якогось із прав, викладених у МПГПП згідно з Протоколом I до нього [4, pp. 81-83]. Крім того, Д. Макголдрик додає ще одне повноваження Комітету ООН з прав людини – подання Щорічних звітів щодо своєї діяльності Генеральній Асамблеї ООН через ЕКОСОП [5, р. 83]. Аналогічні повноваження притаманні й іншим договірним органам у сфері захисту прав людини.

А. Х. Абашидзе виділяє чотири основні напрями діяльності договірних органів у сфері захисту прав людини, зазначаючи, що одні органи працюють в усіх чотирьох напрямках, інші – лише в одному чи кількох: 1) аналіз виконання державою її зобов'язань у рамках відповідного міжнародного договору; 2) розгляд індивідуальних повідомлень про порушення; 3) підготовка зауважень загального порядку; 4) проведення розслідувань (тобто розгляд міждержавних спорів) [1, с. 195].

У свою чергу, М.Ю. Гремза, досліджуючи компетенцію договірних органів у сфері захисту прав людини, проводить схожу класифікацію основних повноважень, які притаманні їм: розгляд доповідей держав-учасниць про вжиті ними заходи для втілення в життя прав, закріплених в універсальних договорах, і про прогрес, досягнутий у реалізації цих прав; формулювання загальних зауважень, які робляться у формі тлумачення положень відповідних договорів і покликані допомогти державам-учасницям втілювати в життя положення цих конвенцій; розгляд повідомлень від окремих осіб, які стверджують, що вони є жертвами порушення тією чи іншою державою-учасницею положень відповідного договору; розгляд повідомлень від будь-якої держави-учасниці відповідного договору, яка стверджує, що інша держава-учасниця не виконує свої зобов'язання за відповідним договором [2, с. 62-63]. Аналіз вищенаведених класифікації дозволяє виділити три основні види повноважень Комітету ООН з прав людини, а саме: розгляд доповідей держав-учасниць МПГПП; розгляд міждержавних спорів; розгляд індивідуальних повідомлень про порушення. Треба зазначити, що не всі договірні органи володіють усіма цими повноваженнями.

Наприклад, Комітет щодо прав інвалідів, Комітет економічних, соціальних і культурних прав та Комітет з прав дитини не наділені повноваженнями розглядати індивідуальні повідомлення. Крім того, Комітет щодо прав інвалідів, Комітет економічних, соціальних і культурних прав, Комітет з прав дитини та Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок не проводять розгляд повідомлень від держав-учасниць щодо порушень норм відповідних міжнародних договорів іншими державами-учасницями. Своєю чергою, більш широким колом повноважень, які виходять за межі вищезазначених, наділений тільки Комітет проти тортур, який, відповідно до ст. 20 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання 1984 р. може отримувати інформацію про систематичне застосування катувань на території якої-небудь держави-учасниці і пропонувати цій державі співпрацювати у розгляді цієї інформації [3, с. 226-237]

IV. ВИСНОВКИ

Отже, можна констатувати, що Комітет ООН з прав людини наділений найширшим із можливих колом повноважень серед договірних органів із захисту прав людини. Його компетенція передбачає реалізацію функцій та повноважень, які містяться у нормативних актах, що є юридичними підставами його діяльності. Так, функціями Комітету є: контрольні, правотлумачні, імплементаційні та функції судового характеру. До повноважень Комітету відносяться: розгляд доповідей держав-учасниць МПГПП; розгляд міждержавних спорів; розгляд індивідуальних повідомлень про порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашидзе А. Х. Договорные органы по правам человека : учебное пособие / А. Х. Абашидзе. – М. : РУДН, 2012. – 390 с.
2. Гремза Н. Ю. Конвенционные комитеты в области международной защиты прав человека: дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Гремза Никита Юрьевич. – М., 2005. – 191 с.
3. Конвенція про права інвалідів від 20 грудня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 17. – Ст. 3496.
4. MacKay D. The UN Covenants and the Human Rights Committee / D. MacKay // Victoria University Wellington Law Review. – 1999. – Vol. 29. – Pp. 11–18.
5. McGoldrick D. The Practice and Procedure of the Human Rights Committee under the International Covenant on Civil and Political Rights : Volume 1/ McGoldrick. – Thesis

presented to Nottingham University for the Degree of Doctor of Philosophy. – Nottingham, October 1988. – xxv, 425 p.

6. Steiner H. J. Individual claims in a world of massive violations: What role for the Human Rights Committee? / H. J. Steiner // The Future of UN Human Rights Treaty Monitoring / ed. by P. Alston and J. Crawford. – Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2000. – Pp. 15–54.

Проблема легалізації та соціалізації одностатевих шлюбів у світі

Леміш М.А.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О.Г.
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
Lma1998@ukr.net

Анотація – робота присвячена розгляду проблеми легалізації та соціалізації одностатевих шлюбів в світі. В роботі окреслені різні аспекти та підходи до даної проблеми, а також позиції держав щодо легалізації таких шлюбів. До того ж в роботі містяться положення міжнародно-правових документів, що дають змогу зрозуміти ставлення міжнародного права до одностатевих шлюбів. Також розглядається дане питання в рамках українського законодавства.

Ключові слова – одностатеві шлюби, правовий підхід, Європейська конвенція про захист прав людини, Рада Європи, дискримінація, Хартія фундаментальних прав ЄС.

I. ВСТУП

Світ постійно змінюється, в тому числі підлягають змінам і суспільна свідомість та погляди. В 21 сторіччі виникло нове бачення сім'ї, а саме гостро постала проблема одностатевих шлюбів. Традиційно, у всіх країнах світу, сім'єю визначається союз чоловіка та жінки, але в наслідок зміни суспільної свідомості та прогресу еволюції все більшість пар мають бажання укласти одностатеві союзи. Однак інша частина суспільства вважає це неприродним та «диким», саме тому постала проблема під час легалізації одностатевих шлюбів в деяких країнах.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогоднішній день одностатеві шлюби є легалізованими майже в 16 країнах Європи, в США та Мексиці. Найпершою країною, яка зробила цей крок була Голландія в 2001 році. Легалізація таких шлюбів має природний характер. Традиційно, шлюб є союзом двох різностатевих осіб з метою продовження роду. Якщо з цього боку дивитися на одностатеві шлюби, то чітко видно абсурдність шлюбу. Однак чи буде доцільно розглядати шлюб з природного аспекту? Це питання є доволі складним, адже сам факт можливості заведення дитини в одностатевому шлюбі природним шляхом є неможливим [1].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Якщо дивитися з правового боку, то слід звернути увагу на права та можливості: право на сім'ю, свобода вибору, право на шлюб, заборона дискримінації та інші. Невже вони не такі люди як і люди в різностатевих шлюбах? Хіба це не дискримінація їх прав? [1] В цьому плані важливе рішення прийняв Європейський Суд з прав людини від 21 липня 2015 року: спираючись на ст. 8 «Право на повагу до приватного та особистого життя», Суд визнав, що заборона на одруження чоловіка з чоловіком та жінки з жінкою не може бути обґрунтована ані «національною безпекою», ані «захистом моралі», ані, тим більше, мотивами добробуту чи охорони здоров'я, тим самим визнавши те, що право на союз має бути у всіх пар, включаючи і одностатеві. Навіть сама Європейська конвенція містить положення про усиновлення дітей одностатевими парами.

Посилання на захист прав ЛГБТ на положення тих міжнародно-правових актів, які забороняють втручатися в особисте життя (ст.17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст.8 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод) не є достатньою мірою ґрунтованими, оскільки дане питання має також і соціальний характер..

Є деякі документи, що містять посилання на права створення таких шлюбів – резолюції Ради ООН з прав людини, рекомендації Ради Європи, однак ці документи мають лише рекомендаційний характер і не є юридично обов'язковими.

У 2008 р. була ухвалена Заява з питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Цей документ планувався у вигляді резолюції, однак через брак підтримки так і не був офіційно затверджений ГА ООН. Лише 66 держав - членів ООН (США спочатку не підписали, в 2009 р. приєдналися; Україна відкликала підпис) підтримало цю декларацію, яка стосувалась в основному вузького питання - боротьби з насиллям проти представників ЛГБТ спільноти. Натомість з альтернативними заявами виступили

Ватикан та Організація Ісламської Конференції, в яких стверджувалось, що питання «сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності» не мають правового підґрунтя в міжнародному праві, висловлювалось занепокоєння з приводу спроби створення нових прав чи стандартів в контексті існуючих договорів із захисту прав людини, а також спроби надання переваги одній категорії прав перед іншими в порушення принципу заборони дискримінації та принципу рівності.

На європейському континенті в межах Ради Європи існують документи, які просувають ідею захисту прав осіб, які бажають вступити в одностатевий шлюб та заборони дискримінації, однак вони є актами *soft law*, тобто не володіють юридичною силою і не є обов'язковими для виконання державами-членами. Винятками є Конвенція РЄ про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами 2011 р., Конвенція РЄ про підроблення медичної продукції та подібні злочини, що загрожують охороні здоров'я 2011 р. (Медікрайм) та Конвенція РЄ про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 р., де передбачені статті про заборону дискримінації.

В межах Європейського Союзу існує Хартія фундаментальних прав ЄС, яка стала юридично обов'язковою для держав-членів ЄС у 2009 р., в статті 9 закріплює право на шлюб без подальшого його визначення, однак відсилає до національного законодавства держав-членів ЄС в питаннях його регулювання. Таким чином, саме до повноважень держав належить питання дозволу чи заборони одностатевих шлюбів. Більше того, первинне право ЄС не надає правового захисту трансгендерам безпосередньо. Стаття 10 та 19 Договору про функціонування Європейського Союзу, як і стаття 21 Хартії забороняють дискримінацію виключно на підставі сексуальної орієнтації [5]. Поки що Суд ЄС не застосовував Хартію у справах, що стосувались дискримінації на підставі сексуальної орієнтації.

Пропаганда способу життя ЛГБТ шляхом проведення «маршів рівності» є порушенням прав дітей, зокрема їх права на свободу від принизливого та жорстокого поводження, свободу від сексуальної експлуатації, сексуальних розбещень та насилля, що заборонено сучасним міжнародним правом, в тому числі Конвенцією про права дитини 1989 р. (ст. 34). Діти не повною мірою усвідомлюють своє соціальне становище, вони не є резистентними до різноманітних впливів, тому є особливо уразливою категорією громадян, отже, потребують додаткового захисту від способу життя, який може негативно позначитися на їх духовному, психологічному та фізичному розвитку. Порушуються фундаментальні права дітей і при усиновленні їх одностатевими парами, такі як право на сім'ю, право на виховання в сім'ї, заснованій на традиційній концепції шлюбу, право на власну статево-їдентичність та самоідентифікацію, на

статево-їдентичність, на власні переконання та моральні установки, на повноцінний розвиток, охорону її психічного здоров'я, на національно-культурну ідентичність та прилучення до рідної культури.

Говорячи вже про соціальний аспект, досить складно говорити про його правильність. Ми звикли до традиційного сприйняття сім'ї, але суспільство продовжує розвиватись і нам потрібно сприймати реальності життя. Даний аспект є доволі суперечливим, тому законодавство деяких країн дає можливість узаконення одностатевих союзів, не будучи при цьому в шлюбі [1].

У США боротьба за легалізацію одностатевих шлюбів почалась ще в 70-х роках ХХ сторіччя, коли починались масові рухи на захист прав расових меншин. Звісно перший період дана концепція не підтримувалась, однак відправною точкою стало рішення ЄСПЛ, яке підтримало укладення одностатевих шлюбів. У 2000 році Вермонт став першим штатом, що дозволив створювати цивільні союзи між геями та лесбійками. Після того ще 12 штатів прийняли аналогічне рішення.

Стосовно країн Близького Сходу, то тут ситуація значно різниться. Спроба укладення одностатевих шлюбів карається смертною карою в таких країнах, як Саудівська Аравія, Судан, Афганістан, Ірак, Іран та інші. В Ірані статевий акт геїв карається смертю або тюремним ув'язненням, однак дивним є те, що в Ірані є така можливість бути трансгендером. Справа в тому, що в Корані є заборона одностатевих шлюбів, втім немає прямої заборони міняти стать. Як наслідок, за кількістю таких операцій у світі, Іран поступається тільки Таїланду. Практично неможливим є життя геїв на території «Ісламської Держави» - в Сирії та Іраку. В цих країнах геїв та лесбійок скидають із дахів будинку. Є досить «популярним» розповсюдження таких відео в інтернет мережах [2].

Розглядаючи дане питання не можна проігнорувати ставлення нашої держави до проблеми легалізації одностатевих шлюбів. Україною було підтримано на сесія Ради ООН з прав людини спільну заяву країн-членів ООН про необхідність припинення насильства та порушення прав людини за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, в наслідок чого в 2011 році Україні було запропоновано здійснити правовий захист одностатевих партнерів. Однак це суто суперечить законодавству України, зокрема ст.1 та ст.21 Сімейного кодексу, які дають визначення шлюбу (сімейний союз чоловіка та жінки) та визначення тих категорій осіб, які не можуть перебувати у шлюбі (серед них не зазначені особи однієї статі).

11 березня 2016 року Кабінет Міністрів України повідомив про намір розробити законопроект про легалізацію одностатєвого цивільного партнерства. Цим розпорядженням Кабмін затвердив план дій з реалізації

Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року. План передбачає легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатевих і одностатевих пар з обліком майнових і немайнових прав[4]. Такий законопроект повинен урахувати питання володіння й спадкування майна, утримання одного партнера іншим у випадку непрацездатності, конституційне право не давати показання проти свого партнера.

IV. ВИСНОВКИ

Отже, говорячи про рівність людей у всьому світі, ми маємо враховувати і рівність в потребі створення шлюбу. Дана проблема має кілька сторін та аспектів. Якщо дивитися з точки зору міжнародного права, то більшість міжнародних документів ідуть «в ногу» з потребами суспільства. Це означає, що більшість таких документів прямо не забороняє створення таких шлюбів. Однак кардинальна ситуація в рамках національного законодавства окремих країн. Більшість з них не готові приймати такі реалії життя, а тим паче легалізувати одностатеві шлюби. Здебільшого це пов'язано з соціальним несприйняттям населення.

Тому наразі це питання гостро стоїть як на міжнародній арені, так і в межах національних законодавств різних країн. Однак практика свідчить, що все більше і більше країн реформують своє законодавство в контексті визнання одностатевих шлюбів без жодної дискримінації щодо них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Одностатеві шлюби – за і проти. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ijour.com/odnostatevi-shlyubi-za-i-proti.html>
2. «Райдужні» перспективи: ситуація з правами ЛГБТ у світі. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/prava-lhbt-u-sviti>
3. Погляд на одностатеві шлюби в Європі: від "верховенства любові" до "наближення апокаліпсису". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ua.euronews.com/2015/05/21/gay-marriage-and-europe-s-east-west-divide>
4. Експерт: В Україні можливі одностатеві шлюби. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://news.bigmir.net/ukraine/224847>
5. Хартия основных прав Европейского Союза. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_524

Переваги та унікальні аспекти спортивного арбітражу

Лобода В.В.

науковий керівник: Драчов О.В.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

STEUP@ukr.net

Анотація — робота присвячена розгляду діяльності спортивного арбітражу. Проаналізовано діяльність спортивного арбітражу та його переваги порівняно з іншими.

Ключові слова — спортивний арбітраж, прискорене провадження, арбітр.

I. ВСТУП

Як вже відомо спортивна індустрія займає велике місце у загальній світовій торгівлі, що робить її важливою у сфері вирішення спортивних спорів. Для міжнародного арбітражу спортивна індустрія має дуже важливу роль.

Але спортивний арбітраж хоч і здається доволі схожим на комерційні або інвестиційні арбітражі, все ж відрізняється від них.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нерідко спортивний арбітраж здійснюється у прискореному провадженні, в межах стандартних арбітражних правил. Для того щоб подібний арбітраж мав успішне завершення за короткий проміжок часу, необхідна співпраця усіх сторін учасників спору.

А як відомо нам в більшості випадків коли виникає спір між сторонами, то кожна з них займає свою сторону і вважає себе правою до моменту винесення рішення.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Найбільш очевидна і найбільш важлива особливість спортивного арбітражу це його швидкість у розгляді справи. Специфічна необхідність швидкого вирішення суперечок походить від того факту, що спортивна індустрія тісно пов'язана з різними спортивними заходами і змаганнями. Наприклад, рішення щодо того чи може спортсмен брати участь в Олімпійських іграх не матиме ніякого сенсу, якщо воно буде винесено після того, як змагання закінчиться. [4]

Забезпечувальні заходи в спортивному арбітражі є більш ефективним засобом правового захисту, ніж в інших типах арбітражу у зв'язку з тим фактом, що спортивні керівні органи майже добровільно виконують

будь-які видані приписи, і система виконання арбітражного рішення в спортивних суперечках дуже ефективна. За аналогією зі звичайною практикою міжнародного комерційного арбітражу, при розгляді заяви про забезпечувальні заходи, спортивний арбітраж приймає до уваги:

- чи потрібні забезпечувальні заходи для захисту заявника від непоправної шкоди;
- ймовірність позитивного рішення спору на користь заявника; і
- чи перевершують інтереси заявника інтереси інших учасників спору

Політика спортивного арбітражу передбачає призначити самостійно арбітрів у спорі, що гарантує неможливість впливу на процес ні однією зі сторін спору. Це гарантує кваліфікованих спеціалістів і швидкий розгляд процесу. [3]

Не менш важливою перевагою спортивного арбітражу є те, що його рішення дуже просто виконати. Однак сторони можуть використати Нью-Йоркську конвенцію для цих цілей, спортивні регулюючі органи повинні виконувати рішення спортивного арбітражу незалежно від джерела регулювання спору. [2]

Поряд з різноманітним міжнародним видів спорту, центральне місце в спортивному арбітражі займає одна інстанція - Спортивний арбітражний суд, розміщений в Лозанні, Швейцарія. [1]

ВИСНОВКИ

Спортивний арбітраж є дуже важливим та ефективним у своїй діяльності. Рішення, які виносить цей арбітраж є незалежними від впливу сторін. Так кожна країна має свої органи для вирішення таких спорів у спортивній сфері, але вони створені за допомогою національних асоціацій та спортивних організацій, що говорить про можливість

впливу на них під час винесення рішень у спорі. А спортивний арбітраж який знаходиться у Лозанні є незалежним у своїх рішеннях. До того ж основною його перевагою є швидкість вирішення спору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Международное спортивное право: учебник / С.В.Алексеев.-М.: Закон и право, ЮНИТИ-ДАНА, 2008.
- [2] Конвенция о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений – Нью-Йорк, 1958.
- [3] Закон України <Про ратифікацію антидопінгової конвенції> // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – N19/
- [4] Кузін В.В., Кутепов М.Є., Холодняк Д.Г. “Спортивний арбітраж.”- М.: ФОН, 1996.

Міжнародно-правова протидія використанню заборонених речовин у спорті

Лисакова А.А.

науковий керівник: Драчов О.В.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

TashaStarkey@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду міжнародно-правової протидії використанню заборонених речовин у спорті. В роботі розглянуто загальні положення, історію, поняття та види міжнародно-правової протидії допінгу у спорті.

Ключові слова — міжнародно-правова протидія допінгу, заборонені речовини.

I. ВСТУП

З наявних історичних даних відомо, що використання допінгу почалося ще під час перших Олімпійських ігор в 776 р. до н.е., коли атлети брали знеболюючі екстракти з натуральних продуктів - грибів, трав, вина. На момент відродження Олімпійських ігор в 1896 р. арсенал допінгових засобів вже включав штучно синтезовані кодеїн і стріхнін і продовжував розширюватися на всьому протязі 20-го ст. [3].

Першим міжнародно-правовим документом по боротьбі з допінгом стала Конвенція проти застосування допінгу №135 [2], підписана 16 листопада 1989 року в Страсбурзі державами-членами Ради Європи, іншими державами-учасниками Європейської культурної конвенції.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Останнім часом застосування допінгу багатьма спортсменами займає центральне місце серед проблем сучасного спорту, оскільки його вживання ними суперечить принципам законності, чесності і гуманізму, а також завдає шкоди репутації держав, чії атлети були викриті в незаконних діях. Питання боротьби з допінгом у спорті обговорюються в міжнародному співтоваристві багатьма фахівцями, експертами різних сфер діяльності на протязі багатьох десятиліть і вводяться все нові методи боротьби з його застосуванням, але при цьому форми і види допінгу також удосконалюються, що створює певні проблеми при протидії його використанню учасниками спортивних змагань. Застосування його завдає шкоди здоров'ю спортсменів, але не дивлячись на це багато хто

готовий порушувати норми закону заради досягнення вищих результатів. Такі порушення відбуваються доволі часто, що обумовлено частковими прогалинами в антидопінговому законодавстві. З юридичного боку дана проблема залишається невирішеною через неефективну систему покарань за застосування заборонених препаратів як на міжнародному, так і на національному рівні.

Не дивно, що частиною «спортивної науки» стала розробка методик використання досягнень фармакології для підвищення результатів спортсменів. Більше того, розробка нових препаратів з відповідними властивостями стала невід'ємною та цілком законною частиною «спортивної науки». Однак тут виникає проблема межі «дозволеного» й «недозволеного». Для усвідомлення цієї проблеми достатньо звернути увагу на суть правового значення рівних стартових умов, тобто змагатися повинні люди, організм яких перебуває в «нормальному», з медичного погляду, стані [4].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Значною подією останніх років, викликаними швидкими змінами у сфері боротьби з допінгом, стало прийняття Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті [5], мета якої в рамках стратегії та програми діяльності ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) в галузі фізичного виховання і спорту полягає в сприянні запобіганню застосування допінгу в спорті і боротьбі з ним в інтересах його використання.

Для досягнення цілей держави-учасниці повинні вживати на національному та міжнародному рівнях заходи, відповідні принципів антидопінгового кодексу; заохочувати всі форми міжнародного співробітництва, спрямованого на забезпечення захисту спортсменів, дотримання етичних принципів у спорті й спільного використання результатів досліджень, а також сприяти міжнародному співробітництву між державами-

учасниками й провідними організаціями в області боротьби з допінгом у спорті, зокрема, співробітництву з ВАДА (Всесвітнє антидопінгове агентство) [5].

Основні документи щодо боротьби з забороненими речовинами у спорті – Антидопінгова Конвенція Ради Європи (1989 р.), Антидопінговий кодекс Олімпійського Руху (1999 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті (2005 р.), а також список заборонених класів речовин та методів ВАДА разом з медичною комісією МОК (Міжнародний олімпійський комітет), який регулярно поновлюється [1].

IV. ВИСНОВКИ

Норми допінгового контролю потребують на сьогодні уніфікації документів із цієї тематики, антидопінгових правил міжнародних спортивних організацій, які приймаються всередині державної структури, а також національними федераціями різних країн. Це надасть можливість людям у багатьох країнах світу

познайомитися з ними для того, щоб органи державної влади й спортивний рух могли продовжувати свою діяльність із метою викоренення допінгу зі спорту.

З вищесказаного можна зробити висновок про те, що в міжнародно-правовому напрямку ми можемо спостерігати певні позитивні зміни, пов'язані з протидією застосування заборонених допінгових препаратів в сфері спорту. Ця тенденція може потенційно зменшити поширення використання допінгу в спорті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Українська федерація фігурного катання на ковзанах. Режим доступу: <https://ufsf.com.ua/novyny/22-novyny-federatsii/324-problema-dopingu-v-sporti.html>
- [2] Бюллетень міжнародних договорів. 2000. № 2. - С. 14.
- [3] Захарова Л.И. «Международное спортивное право».
- [4] Мальона С. «Допінг-контроль та його організаційно-правові основи».
- [5] International Convention against Doping in Sport. Режим доступу: <http://www.unesco.org>

Види спадкових відносин у праві держав світу та міжнародному приватному праві

Луцько В.П.

науковий керівник: Важна К.А.

Кафедра міжнародного права

Навчально–науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

vitalutsko1997@gmail.com

Анотація — робота присвячена аналізу специфіки та проблем правового регулювання спадкових відносин у праві держав світу та у міжнародному приватному праві. У роботі проаналізовано види спадкування у праві держав світу. Розглянуто проблеми правового регулювання спадкових відносин в міжнародному приватному праві. Проведено порівняльний аналіз особливостей спадкування в Україні та в деяких зарубіжних державах.

Ключові слова — спадкування за законом, спадкування за заповітом, спадкоємець, спадкодавець, заповіт, іноземний елемент.

I. ВСТУП

Спадкування – це перехід майнових і окремих особистих немайнових прав та обов'язків спадкодавця до його спадкоємців. Спадкове право відіграє важливу роль у суспільному житті, оскільки його норми за своєю природою покликані забезпечувати правонаступництво поколінь. Основним завданням спадкового права є гарантування будь-якій особі право вільного, на свій розсуд розпорядження власним майном на випадок смерті. Водночас, норми спадкового права спрямовані і на забезпечення інтересів спадкоємців, шляхом створення чіткого і прозорого механізму відкриття, прийняття спадщини, її охорони, розділу спадкового майна, оформлення спадкових прав тощо. Причому особливий правовий захист здійснюється щодо неповнолітніх та непрацездатних спадкоємців. Велика кількість проблемних і спірних питань щодо реалізації спадкових прав виникає у випадках, коли спадкові відносини пов'язані з правом двох чи більше держав, тобто у випадках, коли у спадкових відносинах присутній т.зв. іноземний елемент. Присутність іноземного елемента часто призводить до ускладнення правового регулювання спадкових відносин.

Викладене свідчить про актуальність теми дослідження та доцільність проведення ґрунтовного аналізу правових аспектів спадкування, особливо у випадках, коли відносини спадкування ускладнені іноземним елементом.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах глобалізованого світу з урахуванням інтенсифікації міграції населення, розширення сфери міжнародних обмінів, об'єктивно посилюється необхідність удосконалення правової регламентації відносин спадкування засобами міжнародного приватного права з метою належного захисту прав та інтересів фізичних осіб.

Спадкові відносини, ускладнені іноземним елементом породжують комплекс правових проблем, пов'язаних із визначенням того, право якої держави повинно застосовуватись для регулювання конкретних спадкових відносин. Для удосконалення правового регулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом, важливим є вивчення видів спадкування у праві держав світу і міжнародному приватному праві. Особливої уваги і ґрунтовного вивчення потребує правове регулювання вказаних відносин у випадках присутності іноземного елемента.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

У сучасному світі мільйони фізичних осіб є суб'єктами спадкових відносин, що виникають незалежно від їх громадянства та місця постійного проживання. Зокрема, у випадку смерті громадянина України за кордоном або якщо його майно чи майнові права знаходяться за межами України виникає низка правових проблем, серед яких важливе місце належить питанням правового регулювання спадкових відносин [1].

Існування колізій у правовому регулюванні відносин міжнародного спадкування зумовлено наявністю іноземного елемента, відмінностями між національними правопорядками, а також особливостями взаємодії національних правових систем у сфері спадкового права.

На практиці може виникнути ситуація, коли громадянин України помирає і залишає після себе спадкове майно, що знаходиться як в Україні, так і за її межами. Його спадкоємцями можуть бути громадяни різних держав. У такому випадку виникають колізійні проблеми, які розв'язуються за допомогою колізійних

норм, тобто визначається держава, право якої слід застосувати до правовідносин. Принцип застосування закону доміцилію (тобто застосування права тієї держави, де проживав або перебував спадкодавець) у питаннях спадкування набув значного поширення у праві багатьох держав, зокрема, Узбекистан, Греція, Киргизія, Білорусь, Монголія та ін. [1].

Спадкування може здійснюватися за заповітом або за законом. Заповіт – це волевиявлення спадкодавця, спрямоване на визначення юридичної долі його майна після смерті, виражене у встановленій законом формі. Як правило, заповіт є одностороннім та відкличним. Право деяких держав допускає складення спільних заповітів, у яких відображена воля двох чи більше осіб (Україна, Німеччина, Англія, США). Англо-американському праву відомі взаємні заповіти, тобто заповіти кількох осіб, складених взаємно одна одній. У Франції забороняються і спільні, і взаємні заповіти. Спільні заповіти заборонено також в Іспанії. Тому, якщо такий документ складено громадянином Іспанії за кордоном, навіть якщо спільний заповіт дозволено в іноземній державі, – місці його вчинення, – в Іспанії він вважається недійсним [3].

Спадкування за законом – це правовідносини не охоплені заповітом. Законодавство держав передбачає підстави та умови спадкування, коло осіб, допущених до спадкування й черговість їх закликання до спадкування. Саме щодо кола осіб, які закликаються до спадкування, законодавство держав містить чи не найрізноманітніші норми. Наприклад, у Франції існує система розрядів, яка передбачає поділ родичів залежно від їх близькості до спадкодавця. Чотири розряди охоплюють: перший – низхідних родичів спадкодавця (діти, внуки та інші); другий – батьків спадкодавця, його братів, сестер та їх низхідних родичів; третій – усіх інших висхідних родичів спадкодавця, крім батьків (дід, бабка, прадід та інші); четвертий – інших родичів по бічних лініях (крім братів і сестер) до 6-го ступеня родинності (тобто двоюрідні брати й сестри, дядьки, інші).

За законодавством України не мають права на спадкування особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинили замах на їхнє життя [3].

Не мають права на спадкування особи, які умисно перешкоджали спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт і цим сприяли виникненню права на спадкування у них самих чи в інших осіб або сприяли збільшенню їхньої частки у спадщині.

Також не мають права на спадкування за законом батьки після дитини, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав і їхні права не були поновлені на час відкриття спадщини, а також батьки (усиновлювачі) та повнолітні діти (усиновлені) й інші особи, які ухилялися від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця, якщо ця обставина встановлена судом.

IV. ВИСНОВКИ

Для удосконалення правового регулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом, важливим є вивчення видів спадкування у праві держав світу і міжнародному приватному праві. Відповідно до права держав світу спадкування може здійснюватися за заповітом або за законом. Право держав світу передбачає різноманітні підстави та умови спадкування, коло осіб, допущених до спадкування й черговість їх закликання до спадкування. Принцип застосування закону доміцилію (тобто застосування права тієї держави, де проживав або перебував спадкодавець) у питаннях спадкування набув значного поширення у праві багатьох держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Кузьменко С.Г. Міжнародне приватне право. Навч. посіб. — К. : ЦУЛ, 2010. — 316 с.
- [2] Павлов М. До проблеми спадкування в Україні майна та майнових прав після спадкоємця-нерезидента / Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса». – 2013. – № 5. – С. 75. – Режим доступу: yuradnik.com.ua/wp.../10/men05_2013_c75_Pavlov.doc.
- [3] Фединак Г. С., Фединак Л. С. Міжнародне приватне право : підручник. / Г. С. Фединак, Л. С. Фединак. – К.: Алерта, 2017. – 504 с.

Міжнародно-правова політика діяльності РФ в Криму та на сході України

Мінчук О.А.

науковий керівник: Алієв М.М.

Кафедра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

minchuksasha99@gmail.com

Анотація – стаття присвячена сучасному стану відносин України та РФ в контексті порушення норм міжнародного права, зокрема, акта агресії в Криму та на Донбасі. Особлива увага присвячена аналізу порушенню положень Будапештського меморандуму.

Ключові слова: *агресія, порушення, меморандум, зобов'язання, безпека.*

I. ВСТУП

Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї – це міжнародна угода, укладена 5 грудня 1994 року між Україною, США, Росією та Великою Британією про неядерний статус України.

Угода містить пункти, що надають гарантії суверенітету та безпеці Україні. Згідно з Меморандумом США, РФ і Велика Британія зобов'язалися:

- поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України;
- утримуватися від загрози силою, її використання проти територіальної цілісності/політичної незалежності України; ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти неї, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом ООН;
- утримуватись від економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, отримати будь-які переваги;
- не застосовувати ядерну зброю проти України, крім випадку нападу на них самих, їхні та підопічні території, збройні сили, їхніх союзників [1].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Порушення принципів міжнародного права та міжнародних зобов'язань за Будапештським меморандумом Росією, незаконна анексія Криму і військова агресія РФ на сході України.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1 березня 2014 року президент Росії Володимир Путін на тлі «Кримської кризи» отримав у Раді Федерації дозвіл на введення військ до України, обґрунтувавши це «екстраординарною ситуацією, що склалася в Україні, загрозою життю громадян Російської Федерації, наших співвітчизників, особового складу військового контингенту Збройних сил Російської Федерації». Станом на 2 березня про ввід військ не було заявлено офіційно, але є інформація про численні захоплення військових об'єктів озброєними людьми без розпізнавальних знаків; українська влада вважає, що вони є військовослужбовцями Збройних сил РФ.

Після «референдуму» 16 березня 2014, що був проведений у Криму та Севастополі всупереч українському законодавству, в ході якого на більшості виборчих бюлетенів було засвідчено вибір за входження Криму до Росії, остання розпочала офіційний процес прийняття Криму до свого складу [1].

Цей процес увінчався підписанням договору «про прийняття до Російської Федерації Республіки Крим і утворення в складі Російської Федерації нових суб'єктів», що був ратифікований державною думою Росії 21 березня 2014 року, а 11 квітня 2014 року Республіка Крим і місто федерального значення Севастополь були включені до переліку суб'єктів РФ в Конституції Росії.

17 грудня 2015 року на щорічній прес-конференції Володимир Путін визнав наявність російських військових котрі виконують військові завдання на території Донбасу: «Ми ніколи не казали, що там немає людей, котрі займаються рішенням певних питань там, в тому числі і у військовій сфері,

але це не значить, що там присутні регулярні російські війська. Відчуєте різницю» [2].

Військова агресія щодо України Російської Федерації, яка є постійним членом Ради безпеки ООН як гарант системи міжнародної безпеки, розглядається як грубе порушення:

- резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 68/262 від 27 березня 2014 року «Про підтримку територіальної цілісності України» [3];
- резолюції Ради безпеки ООН № 2202 від 17 лютого 2015 року «Про мирне врегулювання конфлікту на сході України і підтримка комплексних заходів, спрямованих на виконання Мінських договорів» [4];
- звернення Верховної Ради України на міжнародній конференції про роззброєння від 18 березня 2014 року до держав-гарантів суверенітету і територіальної цілісності України в зв'язку з її приєднанням до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї;
- заяви Верховної Ради України від 21 квітня 2015 року «Про припинення збройної агресії Російської Федерації і подолання її наслідків», якими засуджується російська збройна агресія на Україну і незаконна анексія Криму, і що визначають зазначені дії Росії як порушення положень Статутів ООН і МАГАТЕ, Гельсінського акту ОБСЄ і основних правил Ради Європи [5].

Масштабна і тривала концентрація Збройних Сил Російської Федерації поблизу державного кордону України, прискорена мілітаризація Кримського півострова, регулярні навчання Збройних Сил Російської Федерації поблизу кордону України і на території Кримського півострова з проведенням бойових стрільб є протиправними, оскільки міжнародне право, а саме частина 4 статті 2 Статуту ООН, забороняє не тільки використання, але і силову загрозу.

Почавши збройну агресію проти України, Російська Федерація грубо порушила свої зобов'язання, які встановлені такими міжнародними актами як:

- частина 3 і 4 статті 2 Статуту ООН, відповідно до яких держави-члени повинні вирішувати будь-які конфлікти мирними засобами і утримуватися від міжнародних відносин від погроз силою або її застосування;
- Гельсінський Заключний акт Наради з питань ОБСЄ, підписаного 1 серпня 1975 року, згідно з яким його держави-учасниці визнають непорушними кордони всіх держав у Європі, і повинні утримуватися від будь-яких дій, спрямованих на захоплення частини або всієї території будь-якої держави-учасниці; [6]
- Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року.

Російська Федерація фактично зруйнувала загальноєвропейську систему безпеки під час

збройної агресії проти України, що стало результатом здійснення численних військових злочинів і злочинів проти людяності.

IV. ВИСНОВКИ

Україна, протидіючи російській збройній агресії, як держава, яка безпосередньо постраждала від неї, стала на захист об'єднаної демократичної Європи і всього вільного світу, має право на повернення всіх анексованих і окупованих українських територій, відшкодування завданої їй шкоди і притягнення осіб-злочинців, які винні в скоєнні збройної агресії, військових злочинів і злочинів проти честі і гідності людей, до кримінальної відповідальності.

Беручи до уваги вищевказані порушення Росії базових принципів міжнародної безпеки, сьогодні міжнародне співтовариство має впорядкувати втрачені більше ніж 25 років часу і в надзвичайно складних умовах розробити нові підходи розв'язки загроз, які з'явилися в результаті збройної агресії Росії проти України. Безпосередньо, поновлення повинні стосуватись:

- механізмів міжнародного тиску на ядерні держави, які порушують гарантії безпеки держав, що приєдналися до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї;
- міжнародно-правових механізмів забезпечення міжнародної системи безпеки (ООН, ОБСЄ) з метою підвищення їх ефективності в контексті розв'язання проблеми появи нових форм конфліктів на Європейському континенті, а також участь держави - постійного члена ООН;
- міжнародно-правових механізмів забезпечення захисту прав людини на територіях "заморожених конфліктів", які на даний момент знаходяться під контролем Росії і безпосередньо на території окупованого Криму і в окремих районах Донецька і Луганської областей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Будапештський меморандум. https://ru.wikipedia.org/wiki/Будапештский_меморандум
- [2] Будапештський меморандум: що про нього потрібно знати? <http://kyiv.osp-ua.info/social/59005-budapeshtskiy-memorandum-scho-pro-nogo-potrybno-znati.html>;
- [3] Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 68/262 від 27 березня 2014 року «Про підтримку територіальної цілісності України» http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU14123.html;
- [4] Резолюція Ради безпеки ООН № 2202 від 17 лютого 2015 року «Про мирне врегулювання конфлікту на сході України і підтримка комплексних заходів, спрямованих на виконання Мінських договорів» [http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=S/RES/2202%20\(2015\);](http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=S/RES/2202%20(2015);)
- [5] Заява Верховної Ради України від 21 квітня 2015 року «Про припинення збройної агресії Російської Федерації і подолання її наслідків» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/337-19;>
- [6] Гельсінський Заключний акт Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі, підписаного 1 серпня 1975 року http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_055.

Взаємодія Європейського суду з прав людини з національними судовими юрисдикціями

Мельник А. В.

науковий керівник: Волошин Ю. О.

Кафедра міжнародного права,

Навчально – науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

alinkamelnyk@ukr.net

Анотація — робота присвячена розгляду питання щодо місця практики Європейського суду з прав людини в національних правових системах України та інших держав – учасниць Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція). Проаналізовано різновиди статусу Конвенції у законодавствах держав. Також розглянуто основні принципи взаємодії Конвенції та внутрішнього права.

Ключові слова — *Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), Конвенція, національне законодавство, принципи взаємодії, держави – учасниці, національна правова система*

I. ВСТУП

ЄСПЛ – універсальний судовий орган, що діє в рамках Ради Європи на постійній основі. Суд здійснює свою діяльність з метою забезпечення верховенства права, захисту прав і свобод людини шляхом розгляду індивідуальних чи колективних скарг від громадян держав – учасниць Конвенції. Всі остаточні постанови Європейського Суду мають обов'язкову силу для держав – відповідачів, які згідно ст. 46 Конвенції зобов'язуються виконувати їх [1].

У юридичній літературі природа рішень ЄСПЛ оцінюється неоднозначно. Не існує документу, який чітко визначив би правову природу рішень, що приймаються Судом. На доктринальному рівні вивчення цього питання, одні фахівці називають такі рішення прецедентами, інші – актами тлумачення, треті – правозастосовними актами. Саме така неоднозначність по – різному впливає на взаємодію ЄСПЛ з національними судовими юрисдикціями та на механізм реалізації рішень Суду в державах.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Слід зазначити, що механізм реалізації рішень ЄСПЛ в кожній державі – учасниці Конвенції характеризується певними особливостями та є дещо відмінним.

Україною на законодавчому рівні визначено власний механізм виконання рішень Суду, однак прагнення нашої країни до європейської інтеграції зумовлює вивчення та аналіз питання щодо взаємодії ЄСПЛ не тільки з національною правовою системою, а й з правовими

системами зарубіжних країн, а особливо країн, що входять до Європейського Союзу.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Перш за все, варто зазначити, що обсяг прийняття національними системами права окремих держав змісту та напрямів розвитку як Конвенції, так і європейської правової практики зумовлений різними факторами політико – юридичного характеру. Найбільш суттєвими з них вважаються такі: ступінь визнання національною системою права Конвенції та рішень Суду та належність держави до певної правової системи [2, с. 34].

За конституційно – правовою регламентацією місця Конвенції у національній системі права та з урахуванням юридичної сили акта, яким Конвенція інкорпорована у національне законодавство, можна вести мову про такі різновиди статусу Конвенції: конституційний чи надзаконний акт (Австрія, Швейцарія, Нідерланди, Іспанія, Італія, Франція); статус закону (Німеччина, Фінляндія) та статус акта, який не чинить значного впливу на систему прав (Швеція, Норвегія, Велика Британія) [3, с. 10 – 30]. Що стосується України, то згідно ст. 9 Конституції України, Конвенція, як і решта міжнародних договорів, має над законний, але підконституційний статус [4]. Отже, статус Конвенції в державах-учасниках є досить різним, що в свою чергу впливає на те, як держава виконує рішення Суду.

Але, досить важливим аспектом в даному питанні є повноваження ЄСПЛ, а саме те, що вплив Конвенції та практики Суду на національне законодавство та правове регулювання держав – учасниць обмежується такими повноваженнями Суду: Суд, навіть у випадку визнання того, що державою були порушені певні положення чи норми Конвенції, не має права скасовувати нормативно – правові акти внутрішнього законодавства; ЄСПЛ не є вищою інстанцією щодо національних судових органів і, відповідно, не має права скасовувати рішення, винесені національними судами.

Місце Конвенції та практики Суду у національних правових системах держав – членів Ради Європи визначається шляхом взаємодії Конвенції та внутрішнього права. Така взаємодія, як зазначає А. Х. Абашидзе, ґрунтується на трьох основоположних принципах:

субсидіарності, відмови від абстрактного контролю та свободи розсуду держави [5, с. 64].

Принцип субсидіарності впливає з того, що захист прав і свобод, гарантованих Конвенцією, є насамперед завданням держави – учасниці Конвенції. Компетенція Суду щодо національного правопорядку суттєво обмежена. Відповідно до ст. 1 Конвенції, саме держави «гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, передбачені Конвенцією» [1]. Роль Суду є субсидіарною і полягає у розгляді конкретних спорів про порушення прав та свобод, які не вдалося вирішити на національному рівні. Принцип субсидіарності відображений в ч. 1 ст. 35 Конвенції як один з критеріїв прийнятності індивідуальної заяви до Суду: «Суд може брати справу до розгляду лише після того, як було вичерпано всі національні засоби захисту, згідно із загально визнаними принципами міжнародного права, і впродовж шести місяців від дати постановлення остаточного рішення на національному рівні» [1].

Принцип відмови від абстрактного контролю: Суд ухвалює рішення не за абстрактною проблемою, що стосується сумісності закону з положеннями Конвенції, а по конкретному випадку застосування такого закону до заявника і тією мірою, якою останній був обмежений у здійсненні прав, гарантованих Конвенцією. Тому контроль, який здійснює Суд, слід відрізнити від Контролю, притаманного органам конституційної юстиції країн континентальної Європи. Погоджуємося з твердженням Т. І. Дудаш, яка пише, що: «Конституційний Суд України, розглядаючи справу про конституційність того чи іншого закону, повинен вирішувати питання права, не беручи до уваги конкретні життєві ситуації, тоді як Суд, навпаки, здійснює контроль крізь призму таких конкретних ситуацій» [2, с. 37].

Принцип свободи розсуду держави ґрунтується на праві держави встановлювати певні обмеження реалізації прав і свобод людини, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї, які спрямовані на забезпечення інтересів суспільства. Характер і ступінь таких обмежень, виходячи з принципу суверенності, держави визначають самостійно, оскільки вони мають більш повне уявлення про умови життя суспільства та його потреби. Суд лише розглядає встановлені обмеження на предмет співмірності і пропорційності конкретній ситуації. Про фундаментальну роль цього принципу у конвенційному механізмі захисту прав людини свідчить його включення до преамбули Конвенції. Даний принцип корелюється з окресленим вище принципом субсидіарності. Тобто, держава виконує основну роль у гарантуванні конвенційних прав і свобод в рамках своєї території, має у цих питаннях певну свободу

розсуду, а Суд лише наглядає за виконанням державою зобов'язань, що випливають із Конвенції [5, с. 66].

Ставлення до практики Суду в Україні, незважаючи на наявність спеціального закону, можна оцінити як скептичне. Наша держава віддає перевагу виплаті відшкодувань перед здійсненням відповідних реформ законодавства та правозастосовної практики. Виплати за рішеннями Суду з державного бюджету щороку перевищують 20 млн. гривень. Тоді як заходи загального характеру належним чином не впроваджуються, залишаючись переважно законопроектами.

IV. ВИСНОВКИ

Як підсумок слід зазначити, що аналізуючи механізм взаємодії Європейського суду з прав людини з національними правовими системами, можна прослідкувати певні відмінності щодо цього питання в державах – учасниках Конвенції. І найголовнішим аспектом виступає статус Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. у національних правових системах. Виділяються такі різновиди статусу: конституційний чи над законний акт, статус закону або ж статус акта, який не чинить значного впливу на систему прав.

Взаємодія між ЄСПЛ та внутрішнім правом держав – учасниць відбувається на основі трьох принципів: принципу субсидіарності, принципу відмови від абстрактного контролю та принципу свободи держави. На нашу думку, найбільш ідеальним варіантом впливу практики Суду на національні правові системи є добровільне реагування держав на рішення Суду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Абашидзе А. Х. Право Совета Европы. Конвенция о защите прав человека и основных свобод: учеб. пособие / А. Х. Абашидзе, Е. С. Алисиевич. – М.: Междунар. отношения, 2007. – 304 с.
- [2] Биштыга А. Европейский суд по правам человека / А. Биштыга; науч. ред. А. Е. Вашкевич; пер. с пол. Е. Г. Генделя. – Минск: Тессей, 2000. – 240 с.
- [3] Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. / Т. І. Дудаш. – К.: Алерта, 2016. – 488 с.
- [4] Конституція України від 28. 06. 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- [5] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04. 11. 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Зміст принципу суверенної рівності держав у сучасному міжнародному праві

Мельниченко М.С.

науковий керівник: Кубальський В.Н.

Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна

Анотація — робота присвячена аналізу юридичного змісту захисту принципу суверенної рівності держав та особливостей його реалізації у сучасних міжнародно-правових відносинах. В роботі проаналізовано принципи суверенної рівності держав, як головної засади міжнародно-правових відносин. Також в роботі розглянута актуальна проблема співвідношення суверенітету і міжнародного права.

Ключові слова — суверенітет, рівність держав, правовий статус, «наднаціональність».

I. ВСТУП

Розвиток принципу суверенної рівності держав як один із найдавніших у системі основних принципів міжнародного права в різних формах існував на всіх історичних етапах розвитку міжнародного права, починаючи зі Стародавнього світу, характеризуючись на кожному з цих етапів певними особливостями.

У період класичного міжнародного права формується один з двох основних елементів принципу суверенної рівності держав - державний суверенітет, який став юридичним обґрунтуванням ідеї рівності держав на міжнародній арені.

У сучасному міжнародному праві зі створенням ООН принцип суверенної рівності держав остаточно утверджується як основний принцип міжнародного права, закріплюється низкою багатосторонніх міжнародних договорів, у тому числі - Статутом ООН, та в практиці міжнародних правовідносин. Сьогодні принцип суверенної рівності держав є імперативною нормою міжнародного права, яка полягає у поєднанні двох невід'ємних елементів – рівноправ'я держав та державного суверенітету.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Принцип суверенної рівності держав займає важливе місце в системі основних принципів міжнародного права на сучасному етапі його прогресивного розвитку. Виступаючи сьогодні головною засадою міжнародно-

правових відносин, він формує відповідні способи реалізації інших принципів.

З одного боку, держави співпрацюють між собою, створюючи санкційні механізми по відношенню одна до одної, наприклад, міжнародні організації, а з іншого, посиляються на суверенітет у випадку втручання зовнішніх суб'єктів у внутрішні справи.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Класичне поняття суверенітету, вперше розкрито Ж. Боденом, визначає суверенітет як постійну і абсолютну, найвищу і невідчужувану владу в державі, яка здійснюється як в середині країни, так і за її межами [2, с. 560].

Співвідношення суверенітету і міжнародного права до цього дня залишається однією з найбільш актуальних проблем, яка зачіпає природу цього права [8, с. 19]. Адже держави мають міжнародну правосуб'єктність в силу свого суверенітету. Суверенітет належить державам з моменту їх утворення, відповідно, членство в міжнародному співтоваристві також виникає в цей момент і не обумовлюється волевиявленням інших держав [5].

Юридичний зміст принципу суверенної рівності держав передбачає його універсальний характер, загальновизнаність та належність до імперативних норм *jus cogens* міжнародного права.

До основних елементів нормативно-правового змісту цього принципу слід віднести суверенітет держав та повагу прав, йому притаманних (політичної незалежності, територіальної цілісності тощо); формально-юридичну рівність держав (право на однакові права та обов'язки, рівну з іншими державами участь у міжнародних правовідносинах та ін.) [9, с. 115].

До прав держав, які виникають відповідно до принципу суверенної рівності держав, належать: юридична рівність; територіальна цілісність і зміна власних кордонів виключно відповідно до

міжнародного права; свобода і політична незалежність; вільний вибір та розвиток власної правової, політичної, соціальної, економічної та культурної систем; зовнішні відносини з іншими державами; вільна участь чи неучасть у міжнародних договорах і міжнародних організаціях [3, с. 536].

Нормативно-правовий зміст принципу суверенної рівності держав сьогодні чітко сформульований у відповідних міжнародно-правових актах, а його внутрішня структура є однією із найбільш чітких та повних з-поміж інших основних принципів міжнародного права.

Об'єктом принципу суверенної рівності є відносини, що виникають щодо забезпечення формально-юридичної рівності держав, поваги прав, притаманних суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав тощо. До суб'єктного складу відносин, що регулюються принципом суверенної рівності держав, належать держави та державоподібні утворення [4, с. 8].

На сучасному етапі розвитку міжнародного права еволюціонує розуміння поняття «рівність держав» - воно може трактуватися як юридична, а не фактична рівність [6, с. 87].

Існування та функціонування наднаціональних механізмів є сумісним із принципом суверенної рівності держав. Загальновизнаним є право держави передати частину своїх повноважень наднаціональним механізмам, які функціонують у формі міжнародних організацій чи інтеграційних об'єднань, у разі, якщо така передача відбувається на добровільній основі.

Україна визнає принцип суверенної рівності держав однією із фундаментальних засад міжнародних правовідносин і послідовно дотримується його у своїй зовнішньополітичній діяльності. Водночас, щодо України з боку інших держав мають місце факти недотримання принципу суверенної рівності держав. Зокрема, вони виявляються у створенні загрози територіальній цілісності та політичній незалежності України у різних формах, перешкоджанні вільному вибору нею власного курсу внутрішньої та зовнішньої політики тощо [7, с. 409].

Доволі гострою є проблема забезпечення рівності правового статусу держав як членів міжнародних організацій. Це зумовлено різною здатністю держав реалізувати свої права та обов'язки, що виникають із членства. Тому окремі держави можуть отримувати особливий, певною мірою привілейований статус, який вони реалізують у роботі окремих органів міжнародних організацій (наприклад, Ради Безпеки ООН, Ради Міжнародного органу з морського дна тощо) [5].

Проблема реалізації принципу суверенної рівності т.зв. «мікродержав» передусім зумовлена тим, що через

певні об'єктивні обставини вони не спроможні повною мірою реалізувати свої права та обов'язки, які випливають із їх міжнародної правосуб'єктності.

Співвідношення міжнародно-правової категорії «наднаціональність» із принципом суверенної рівності держав є одним із найбільш складних питань реалізації цього принципу в практиці міжнародних правовідносин. У сучасному міжнародному праві наднаціональні механізми функціонують як на універсальному, так і на регіональному і навіть на локальному рівні і допустимість їх функціонування вже не викликає дискусій.

IV. ВИСНОВКИ

Отже, на сучасному етапі принцип суверенної рівності держав займає важливе місце в системі основних принципів міжнародного права. Проте, незважаючи на його прогресивний розвиток, проблема його забезпечення залишається актуальною. Це зумовлено тим, що через певні об'єктивні обставини держави не спроможні повною мірою реалізувати свої права та обов'язки, які випливають із їхньої міжнародної правосуб'єктності. Крім того, це питання гостро постає кризь призму правового статусу держави у якості члена міжнародних організацій — наднаціональних механізмів, що регулюють міжнародно-правові відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барандій М.В. Поняття суверенітету держави в міжнародному праві / М.В. Барандій // Часопис Київського університету права. - 2010. - № 2. - С. 307-311.
2. Гринюк Н.В. Поняття суверенітету у сучасному міжнародному праві / Н.В. Гринюк // Науковий вісник Чернівецького університету. - 2011. - № 559. - С. 58-61.
3. Дурдинець В. На захист суверенітету / В. Дурдинець // Україна дипломатична. - 2011. - Вип. 12. - С. 533-544.
4. Кирилюк Н.В. Особливості реалізації принципу суверенної рівності держав у сучасному міжнародному праві / Н.В. Кирилюк // : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / Кирилюк Наталія Василівна; НАН України, Національний університет «Одеська юридична академія». – О., 2014. – 180 с.
5. Колоколов А.Є. Проблемні питання суверенітету в міжнародному праві / А.Є. Колоколов // Науково-практична Інтернет-конференція «Актуальна юриспруденція» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=407%3A131212-17&catid=54%3A1212&Itemid=68&lang=ru.
6. Кубальський В.Н. Поняття державного суверенітету в міжнародному праві / В.Н. Кубальський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2017. - Вип. 132. - С. 85-96.
7. Кубальський В.Н. Особливості поняття «державний суверенітет» в сучасному міжнародному праві / В.Н. Кубальський // Правова держава. - 2017. - Вип. 28. - С. 400-410.
8. Михайлович Д.М. Принципи захисту прав людини та суверенітету держави у сучасному світі / Д.М. Михайлович //

Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2006. - № 34. - С. 17-22.

9. Радутний О.Е. Можливості захисту інформаційного суверенітету України кримінально-правовими засобами / О.Е. Радутний // Інформація і право. - 2014. - № 3. - С. 113-119.

Правове регулювання права на свободу мирних зібрань працівників в законодавстві України на прикладі практики Європейського суду з прав людини

Потапова М.І.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О.Г.
Кафедра міжнародного права
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
mashamalkova2017@gmail.com

Анотація – в даній роботі висвітлюється проблема правового регулювання права на свободу мирних зібрань працівників та приватних осіб в законодавстві України. На прикладі недосконалості механізму прийняття рішення про заборону реалізації права на свободу мирних зібрань відповідними національними органами, досліджується можливість подолання таких прогалин у законодавстві відповідно до практики Європейського суду з прав людини. Головна ідея дослідження - покращення національного законодавства у сфері захисту і забезпеченні прав і свобод людини, зокрема, щодо реалізації права на свободу мирних зібрань працівників.

Ключові слова – права працівників; захист прав працівників; свобода мирних зібрань; Європейський суд з прав людини; свобода мирних зібрань; законодавство України; прогалини в законодавстві України; права людини; захист прав і свобод людини.

I. ВСТУП

Європейський Суд з прав людини (ЄСПЛ) - це міжнародний судовий орган, створений не тільки для захисту прав і свобод людини, а також контролю за дотриманням Конвенції про захист прав людини і основних свобод людини державами, які прийняли і ратифікували цей документ. Постанови Європейського Суду носять прецедентний характер і зобов'язують не тільки відновити порушене право конкретної людини, але і змінити законодавство всіх держав, які ратифікували Європейську Конвенцію, щоб усунути можливість аналогічного порушення прав. Право на свободу мирних зібрань завжди відіграло величезну роль для модернізованого суспільства, а тим паче - для розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Реалізація приватною особою основоположного (конституційного) або іншого права вимагає неодмінного існування певних обмежень, оскільки без них користування правами може бути ускладнено чи взагалі заблоковано. Найбільш загальним, поширеним обмеженням є правило, відповідно до якого реалізація приватною особою певного права не має супроводжуватися чи здійснюватися за рахунок порушення права іншої особи [3]. Проте при цьому слід пам'ятати, що будь-яке обмеження того чи іншого права має бути соціально релевантним, базуватися на принципі пропорційності. Викладене рівною мірою стосується також і права на свободу мирних зібрань, реалізація якого за певних умов та в певному порядку може бути обмежена адміністративним судом чи публічною адміністрацією. Отже, метою цієї статті є з'ясування можливих видів обмеження права на свободу мирних зібрань, а також їх сутності та умов реалізації уповноваженими суб'єктами.[3]

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Зі змісту ч. 2 ст. 39 Конституції України випливає, що судом можуть установлюватися обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань, що зрештою зумовлює необхідність з'ясування категорії «обмеження» [2]. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у рішенні у справі «Езелін проти Франції» наголосив, що під категорією «обмеження», зафіксованою в п. 2 ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, слід розуміти заходи, які застосовуються як до, так і під час зібрання, а також заходи покарання, що реалізуються після зібрання [5]. Завдання цієї статті є визначення і

конкретизація таких заходів, що можуть бути застосовані до учасників масових зібрань в Україні. З огляду на ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» українські суди під час відправлення правосуддя мають застосовувати практику Європейського Суду з прав людини як джерело права [4]. Під правом мирних зібрань нами розуміється сукупність норм адміністративного права, структурно розмішених у межах особливого адміністративного права, які регулюють умови та порядок реалізації приватними особами права на свободу мирних зібрань. Законом, яким він зобов'язаний керуватися, розглядаючи справи, які знаходяться у нього у провадженні. При цьому обов'язковий характер для судді носять рішення ЄСПЛ, прийняті як щодо України, так і щодо будь-якої іншої держави. [4]. Зазначений обов'язок суддів знайшов подальший розвиток у Кодексі адміністративного судочинства України, ч. 2 ст. 8 якого визначає, що «суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини». Наведене положення є надзвичайно важливим для сфери, яка аналізується в даній статті, оскільки саме адміністративні суди уповноважені приймати рішення про заборону реалізації права на свободу мирних зібрань [1].

Постановляючи такі рішення, адміністративні суди зобов'язані приймати їх у відповідності з практикою ЄСПЛ. Невідповідність рішення адміністративного суду про заборону приватній особі реалізувати право на свободу мирного зібрання у практиці ЄСПЛ є підставою для визнання його неправомірним та, як наслідок, скасування [1].

Необхідно зазначити, що органи місцевого самоврядування у межах своєї адміністративної практики також зобов'язані дотримуватися практики ЄСПЛ. Ця пропозиція є надзвичайно слушною на фоні тенденції щодо надання органам місцевого самоврядування додаткових повноважень, в зв'язку із проведенням політики так званої децентралізації влади.

IV. ВИСНОВКИ

Отже, практика ЄСПЛ є надзвичайно потужним імпульсом, який визначає подальший розвиток національного законодавства. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» (ч. 1-4 ст. 19) встановлює, що як проекти законів, так і чинні законодавчі акти мають постійно перевірятися на предмет відповідності їх положень практиці ЄСПЛ з метою узгодження змісту останніх з рішеннями суду [4].

З огляду на те, що в Україні до сьогоднішнього дня все ще не прийнято закон «Про мирні зібрання», аналіз відповідних рішень ЄСПЛ є необхідним кроком на шляху роботи над проектом останнього. Окрім цього рішення ЄСПЛ мають бути покладені у підгрунття аналізу чинних нормативних актів, які прямо або опосередковано стосуються реалізації приватними особами права на свободу мирних зібрань. Протягом часу свого функціонування ЄСПЛ прийняв низку рішень, в яких була дана оцінка як законодавству, так і діям працівників адміністративних органів, які стосувалися таких аспектів: позитивних обов'язків щодо охорони зібрань; покарання за проведення зібрання та участь у зібранні; заборони проведення зібрання; ефективному правовому захисту права на свободу зібрань. Право на свободу мирних зібрань не може бути реалізованим за відсутності кореспондуючих обов'язків, покладених на державу в особі її уповноважених органів. До таких кореспондуючих обов'язків відносяться позитивні обов'язки адміністративних органів щодо охорони зібрань, зокрема, від учасників контрзібрання, від осіб, які не поділяють погляди (позиції) учасників мирного зібрання. Відповідно, заборона проведення мирного зібрання з посиланням на можливі порушення громадського порядку є неправомірною [3]. Адміністративні органи мають використати усі досяжні їм організаційні, технічні та людські резерви для того, щоб забезпечити охорону учасників зібрання, забезпечивши тим самим реалізацію останніми права на свободу мирних зібрань [1].

Таким чином, обов'язок держави – застосовувати обґрунтовані та співмірні заходи для забезпечення можливості мирного проведення зібрання. Невиконання державою позитивних обов'язків щодо охорони зібрань, є порушенням ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
- [2] Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
- [3] Мельник Р. С. Конституційні обмеження права на свободу мирних зібрань: як їх розуміти та застосовувати на практиці / Р. С. Мельник // Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 16. – С. 6–17.
- [4] Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
- [5] Решение Европейского суда по правам человека по делу «Эзелин против Франции (Case of Ezelin v. France)» от 26 апреля 1991 г. / Свобода собраний в постановлениях Европейского суда по правам человека. – , 2009.

Проблематика визнання одностатевих шлюбів у країнах світу

Мальзам Ю.Ю.

Науковий керівник: Широкова-Мурараш, О.Г.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

juliett1702@gmail.com

Анотація – Висвітлюється проблема визнання та існування одностатевих шлюбів у суспільстві в деяких країнах світу, основні правозахисні документи та досвід демократичних країн.

Ключові слова: одностатеві шлюби, гей-пари, захист прав людини, дискримінація, сексуальна орієнтація.

I. ВСТУП

У багатьох регіонах світу люди зазнають насильства та дискримінації через їхню сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність. У багатьох випадках навіть сприйняття гомосексуалізму або трансгендерної ідентичності ставить людей у небезпеку. Порушення включають - вбивства, зґвалтування та фізичні напади, тортури, свавільне затримання, відмова в правах на збори, самовираження та доступ до інформації чи дискримінація у сфері зайнятості, охорони здоров'я та освіти, але цей список не є виключним.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основною метою є висвітлення проблеми легітимізації одностатевих шлюбів у певних країнах світу, особливості національних, морально-релігійних цінностей та культури країн, обґрунтувати проблеми сприйняття інституту та імплементації норм, що покликані захищати права людини, звернути увагу на практику та досвід провідних демократичних країн. Механізми Організації Об'єднаних Націй, включаючи документи з прав людини та спеціальні процедури Ради з прав людини, Європейська система захисту прав людини та регіональні механізми захисту прав людини зафіксували правопорушення протягом майже двох десятиліть. Протягом останніх тридцятих років активізувалися процеси щодо демократизації суспільства та включення поняття одностатевих шлюбів, як оригінального осередку суспільства, в життя націй. Недискримінація є одним з основних принципів прав людини, закріплених в Статуті Організації Об'єднаних Націй, Загальної декларації прав людини та основних договорах про права людини [1].

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Найпершою у світі одностатевою парою, яка узаконила свої стосунки, стали данці Аксель і Ейгіл

Аксглі. Це трапилося 1 жовтня 1989 року в день набрання чинності закону Данії про одностатеві союзи. Ця подія стала рушійною і потягла за собою низку змін стосовно визнання одностатевих шлюбів.

Специфічні підстави дискримінації, згадані в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права та інші договори з прав людини, не є вичерпними. Сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність, як-от інвалідність, вік та стан здоров'я, прямо не згадані серед підстав, зазначених у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права або у Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права. У 1994 році у справі «Тоонен проти Австралії» Комітет з прав людини визнав, що держави зобов'язані захищати осіб від дискримінації на основі їх сексуальної орієнтації. Держави-учасниці повинні забезпечувати, щоб сексуальна орієнтація людини не перешкождала реалізації прав Пакту, наприклад, при отриманні пенсійних прав потерпілих. Крім того, гендерна ідентичність визнається одним із заборонених підстав для дискримінації [1]. Права, щодо яких відбувалися посягання захищенні невичерпним списком Міжнародних документів, зокрема, Декларацією Організації Об'єднаних Націй з питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності — постанова, ініційована Францією за підтримки Європейського союзу та представлена Генеральній Асамблеї ООН від 18 грудня 2008 року.

Але права цієї категорії осіб і досі порушуються. Держави неодноразово були притягнуті до відповідальності у зв'язку з порушенням норм Європейської конвенції 1950 року. Італія порушила права людини, не пропонуючи належного правового захисту та визнання одностатевих пар, стосовно чого, у 2015 році Європейський суд постановив, що гей-пара насправді була змушена жити подвійним життям в Італії. Зокрема суд постановив, що Італія порушила статтю восьму Європейської конвенції з прав людини, яка передбачає право на повагу до приватності та сімейного життя

Було зроблено кілька спроб встановити право на одностатевий шлюб на міжнародному рівні через стратегічні судові спори, в Комітеті ООН з прав людини та в Європейському суді з прав людини, які в даний час ще не визнали рівних прав одружитися для одностатевих пар. Справа Комітету з прав людини мала місце у 1999 році з двома одностатевими парами, як позивачі / заявники, а також уряд Нової Зеландії як

захисник / відповідач. Справа Європейського суду з прав людини, Шальк та Копф проти Австрії була у 2010 році одностатевою парою, як і позивачі / заявники, і уряд Австрії як респонденти [2]. Хоча Нова Зеландія та Австрія тоді відреагували на клопотання, та в кожному випадку обидві країни зараз законодавчо визнають одностатеві союзи, Нову Зеландію у вигляді одностатевого шлюбу та Австрію у формі зареєстрованого партнерства. На національному рівні гей-пари продовжували боротися за свої права впродовж 40 років, але, не всі рішення були винесені на користь таких пар. Ці справи мали місце в таких країнах: США, Нідерланди, Ізраїль, Нова Зеландія, Канада, Південна Африка, Південна Корея, Венесуела, Коста-Ріка, Велика Британія, Бразилія, Колумбія, Словенія, Португалія, Росія, Польща, Італія, Австрія, Німеччина, Мексика, Франція, Австралія, Грузія та і інших країнах світу. Починаючи з 2000 року все більше справ було розглянуто на користь гей-пар. Натомість, у постанові Судді Європейського Суду наголосили, що право на одностатеві шлюби не входить в список невід'ємних прав людини. У постанові також сказано, що якщо одностатевим парам буде дано право укладати шлюб, то будь-яка церква, яка відмовить у вінчанні, буде автоматично звинувачена в дискримінації. Це означає, що якщо Європарламент схвалить одностатеві шлюби, то небажання церков їх реєструвати не буде мати вагомості.

30 січня 2003 року Бельгія стала другою країною в світі, яка дозволила одностатевим партнерам одружуватися. Ця законодавча реформа знаменувала собою крок вперед для прихильників одностатевих шлюбів у всьому світі. Наступною державою стали Нідерланди, які у квітні 2001 року прийняли подібне законодавство, і вже 2400 одностатевих шлюбів було укладено протягом дев'яти місяців 2001 року, а після чого у 2002 році - приблизно 1900. Ці дві країни започаткували тенденцію у сімейному законодавстві. Багато урядів, в тому числі Швеції, Данії та Франції, створили інститут визнання системи, який часто надає одностатевим партнерам однакові законні права, як і одруженим парам.

На тлі цієї лібералізації стоїть Європейський Союз, організація, яка тепер має велике соціальне та культурне значення. Сьогодні Європейський суд з прав людини керується питаннями, що стосуються соціальної політики, яка може в найближчому майбутньому включити одностатеві шлюби. Нідерланди та Бельгія є єдиними державами, які ставляться до одностатевих та традиційних пар як до основних ланок шлюбу. На думку одного з авторів періодичного видання Корнельського університету Елісон О'Нейл можливим є й те, що бельгійці та голанці спонукатимуть своїми діями інших держав-членів вирішувати це питання на національному рівні, але це також призведе до майбутнього рішення в рамках Європейського Союзу. Хоча й Європейський суд може вирішити поважати внутрішні справи держав-членів щодо шлюбу, питання, що стосуються статті 39 Договору про заснування

Європейського Співтовариства могли б змусити Європейський суд розглядати питання про те, чи повинні держави-члени визнати одностатеві стосунки як законні шлюби.

Якщо Європейський суд вирішить, що держави-члени повинні надати право на одностатеві шлюби за статтею 39, тоді може виникнути нове питання, чи може держава-член «виправдати» себе щодо визнання цих шлюбів. «Виправдання», швидше за все, виникне у формі поправки до Європейського співтовариства і вимагатиме одностайності голосування на підтримку держав-членів. У світлі поточної тенденції визнання нетрадиційних шлюбів та тиску на держави щодо усунення дискримінації, одна або більше держав-членів можуть заперечувати клопотання інших держав про внесення змін у договір ЄС. Це могло б поставити ЄС у скрутне становище.

Якщо Європейський суд вирішуватиме справи на користь визнання юридичних прав одружених одностатевих пар, деякі держави-члени, можливо, захочуть шукати шляхи відступу від цих зобов'язань. Крім того, якщо у цьому відступі буде відмовлено, виникатимуть і політичні, і соціальні проблеми в рамках ЄС, оскільки держави-члени не будуть спокійно сприймати обмеження їхнього суверенітету.

У справі Grant, Європейський суд розглянув питання про права одностатевих партнерів, та чітко відмежував одностатеві стосунки та шлюби. Європейський суд постановив, що держави-члени не повинні визнавати одностатеві пари, як подружжя, і тому не вимагає від країн надання одностатевим партнерам переваг щодо працевлаштування. У справі Нідерланди проти Рід, Європейський суд постановив, що термін «чоловік / дружина» – це лише особа, що перебуває у шлюбних відносинах. У 2001 році відрізняв зареєстровані стосунки та, проголосив, що більше не зобов'язує держав-учасниць відноситись до них як до шлюбів. Більше того, багато держав-членів в наші часи визнають одностатеві партнерські стосунки і надають їм права подібні, а часом й ідентичні, до подружніх пар. Тепер Європейський суд мусить вирішити, чи одностатеві партнери є "подружжям" у світлі законного шлюбу [4].

У своїй доповіді від 17 листопада 2011 року Верховний Комісар Ради ООН з прав людини Наванетхем Піллей наголосила: «Там, де існує напруженість між культурними уявленнями та загальними правами людини, права повинні мати перевагу», що можна трактувати, як підтримку одностатевих союзів.

29 вересня 2015 року на зустрічі ОБСЄ щодо людського виміру Сьюзен Каутері виступила із заявою про права окремих осіб та груп LGBT, повідомила, що в регіоні ОБСЄ держави не здатні створити умови для підтримки принципу, затвердженого в Копенгагенському документі 1990 року, що «всі особи рівні перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист закону». Законодавство, що обмежує свободу вираження думок людей ЛГБТІ,

наприклад, заборона пропаганди так званих «гомосексуалістів» або «нетрадиційних відносин» не тільки підриває основи, що кожен народжується вільним і рівним, але також може бути сприйняте як породження нетерпимості можуть бути використані для виправдання дискримінації та заохочення тих, хто вчиняє злочини на ґрунті ненависті, вважати, що вони можуть це зробити безкарно [3].

Визнання одностатевих шлюбів є критерієм демократизації суспільства. В наші часи одностатевий шлюб є законним у таких країнах: Аргентина, Бельгія, Бразилія, Канада, Колумбія, Данія, Фінляндія, Франція, Ісландія, Ірландія, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Південна Африка, Німеччина, Мальта, Тайвань (не вступила в дію до травня 2019 року), Іспанія, Сполучені Штати, та Уругвай. Одностатевий шлюб визнаний, але не виконується, в Естонії, Ізраїлі та Вірменії. Крім того, одностатеві шлюби, що виконуються в Нідерландах, визнані в Арубі, Кюрасао та Сінте Маартен.

Часто проблема визнання одностатевих шлюбів пов'язана з менталітетом країни, її традиціями та рівнем розвитку. Вчені наголошують, що Захід завжди був розвинутіший за схід, тому цим, можна пояснити фактичну відсутність стурбованості цим питанням в Східній Азії, наприклад, в Китаї. Одностатеві шлюби в Україні офіційно не визнаються, а будь-які інші форми союзів для одностатевих пар законодавством не передбачені. Однак в українському суспільстві не припиняється полеміка з цього питання. Український ЛГБТ-рух є невід'ємною частиною інституціоналізації громадянського суспільства України та його демократизації. Не визнання одностатевих шлюбів в Україні тягнє за собою звуження їх правових можливостей та прояв дискримінації, що призводить до вимушеної бездітності гомосексуальних сімей, до страху перед соціальною нестабільністю у разі народження дитини у парі, до очікування проблем, пов'язаних з негативним сприйняттям їх дитини в дитячих установах, школах, у суспільстві.

IV. ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день досі істотним є питання визнання одностатевих шлюбів. Проблема існує як на національному рівні так і на міжнародному. По-перше, є існує загально-обов'язкового документу, що був би покликаний захищати права одностатевих пар. Але навіть за існування відповідних механізмів захисту прав людини, населення країн не спроможне прийняти новий інститут одностатевих шлюбів. Проаналізувавши проблему, варто зазначити, що Європейська система захисту прав та основоположних свобод людини є більш ефективною, хоча ж і не завжди прямо змінює законодавство країни чи поліпшує життя громадян держав-членів Європейського Союзу. Доцільним є застосування стандартів та практик демократичних Європейських держав стосовно цього питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Текст доповіді Верховного Комісара Ради ООН з прав людини [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.41_en.pdf.
- [2] Application no. 30141/04, Case of Schalk and Kopf v. Austria [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: http://www.menschenrechte.ac.at/uploads/media/Schalk_und_Kopf_gg_OEsterreich_Urteil_01.pdf.
- [3] Промова Сьюзен Каутері [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: <http://www.refworld.org/topic,50ffbce4c9,50ffbce4fc,561775954,0,ART19...html>
- [4] R. O'Neill A. Recognition of Same-Sex Marriage in the European Community: The European Court of Justice' s Ability to Dictate Social Policy / Allison R. O'Neill. // Cornell International Law Journal. – 2004. – №37. – С. 200–216.

Проблеми невизначеності термінологічного звороту «міжнародний комерційний арбітраж»

Марченко Д.М.

науковий керівник: Дударець Д.В.

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

Notname1222@gmail.com

Анотація — робота присвячена аналізу проблем правового визначення термінологічного звороту «міжнародний комерційний арбітраж», проблематиці його легального визначення. У роботі проаналізовано поняття та окреслено деякі найважливіші ознаки такого правового інституту. Здійснені відповідні висновки щодо необхідності закріплення самого терміну «міжнародний комерційний арбітраж» у відповідних документах.

Ключові слова — міжнародний комерційний арбітраж, арбітражне застереження, ознаки міжнародного комерційного арбітражу.

I. ВСТУП

Розвиток ринкових зовнішньоекономічних зв'язків, а також необхідність забезпечення виконання зобов'язань, стимулювало людство ще на початку ХХ ст. створити відповідні механізми розгляду справ між двома і більше суб'єктами з двох і більше країн світу – систему міжнародних комерційних арбітражних судів, які не входять до національних судових систем. Україна, як самостійний суб'єкт міжнародних відносин, отримала можливість імплементувати зарубіжний досвід лише на початку 90-х років минулого століття. Це пов'язано з тим, що в саме в цей період наша держава обрала свій економічний шлях і стала на «рейки» ринкової економіки. Внаслідок зазначених обставин усі національні суб'єкти підприємницької діяльності отримали доступ до міжнародних комерційних арбітражів на території України, а сама інституція стала швидким та дієвим способом вирішення спорів. В даний час багато зовнішньоекономічних договорів передбачають звернення до міжнародного комерційного арбітражу у випадку виникнення спорів – містять відповідне арбітражне застереження. Переваги розгляду справи в арбітражі обумовлені, по-перше, диспозитивністю процесу розгляду спорів, зокрема в обранні суду та суддів за згодою сторін, впливу сторін на формування правил розгляду спорів, а по-друге і найголовніше, характером самих рішень – обов'язковістю їх виконання майже в будь-якій країні світу. Таким чином, вищевикладене зумовлює актуальність дослідження такої проблематики.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах глобалізованого світу з урахуванням інтенсифікації зростає кількість справ, які розглядаються в міжнародних комерційних арбітражах різних країн світу. Деякі з таких інституцій завдяки своїй діяльності відомі у всьому світі, зокрема Арбітражний інститут Стокгольмської торгівельної палати, Німецький інститут арбітражу, Лондонський міжнародний третейський суд, Міжнародний арбітражний суд Федеральної палати економіки, Міжнародний арбітражний суд при Міжнародній торгівельній палаті та інші.

Окремі питання міжнародного комерційного арбітражу стали предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Зокрема, Г. Анцилевича, Г. Борна, Ю. Венедіктова, В. Опришка, Д. Притики, П. Сандерса, Г. Цірат, К. Холбера та інших.

Проблематика, на наш погляд, полягає у термінологічній невизначеності термінологічного звороту «міжнародний комерційний арбітраж», враховуючи необхідність окреслення його основних визначальних ознак. А необхідність таких досліджень пояснюється тим, що діяльності міжнародного комерційного арбітражу нині є надзвичайно актуальною та полягає в тому, що хоча міжнародний комерційний арбітраж є недержавним органом з вирішення міжнародних спорів, однак не менш дієвим, а в багатьох випадках – навіть більш компетентним, зручним та прийнятним для сторін. Але стосовно цього питання слід дотримуватися чіткої законодавчої термінології.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Варто зауважити, що дослідивши основні міжнародно-правові документи, які регулюють міжнародний комерційний арбітраж, можемо зробити висновок, що вони не містять дефініції відповідного поняття. Предметом нашого дослідження слугували такі основні міжнародно-правові документи, як: Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (1958 р.), Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж (1961 р.), Московська

конвенція про розв'язання арбітражним шляхом цивільно-правових спорів, що випливають з відносин економічного та науково-технічного співробітництва (1972 р.), Панамська конвенція (1975 р.). Ці відомі багатосторонні міжнародні договори передусім призначені для регулювання процесу виконання рішень постійно діючим судом. Натомість для арбітражу типу ad hoc передбачені такі документи, як: Арбітражний регламент Європейської економічної комісії (1963 р.) та Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ (одностайно схвалений Генеральною Асамблеєю ООН у 1976 р.).

У вищезазначених міжнародно-правових документах відсутнє визначення термінологічного звороту «міжнародний комерційний арбітраж». Немає такого поняття і в національних нормативно-правових актах. Натомість, як в міжнародних документах, так і в національних можемо знати поняття «арбітраж». Зокрема, в ст. 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» під арбітражем розуміється третейський суд, не залежно від того, чи утворюється він спеціально для розгляду окремої справи, чи здійснюється постійно діючою арбітражною установою, зокрема Міжнародним комерційним арбітражним судом або Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України. Але враховуючи те, що при підготовці цього закону за основу був взятий Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу від 21.06.1985 року, то й відповідний закон повторює основні положення первинного документу.

Щодо доктринального розуміння міжнародного комерційного арбітражу, то поняття «арбітраж» у юридичній науці традиційно розуміється у двох аспектах: або як процес розгляду спорів, або як орган, що покликаний вирішувати ці спори. Ми ж, дослідивши відповідну літературу, дійшли висновку, що переважна більшість дослідників схиляється до розуміння арбітражу як інституції. Сам термін «арбітраж» має французьке походження та у перекладі означає «третейський суд».

Дослідники розглядають міжнародний комерційний арбітраж як недержавну інституцію, що призначена для вирішення господарсько-правових спорів, що виникають у сфері здійснення комерційної діяльності між особами приватного права у випадках, коли ці спори ускладнені наявністю іноземного елемента, відповідно до особливої процедури, встановленою сторонами спору або регламентів таких арбітражів.

Термін «комерційний», на наш погляд, засвідчує те, що розгляду підлягають саме комерційні спори між приватними особами.

У Тлумачному словнику Блекса було викладено таке значення арбітражу: «Арбітраж – це передача спору на розгляд незалежній (третій) особі, обраній сторонами спору, які заздалегідь погоджуються виконувати рішення цього арбітра, винесене після слухання справи, у ході якого обидві сторони були вислухані» [1, с. 549].

Окрім того, що ми прийшли до висновку, що арбітраж характеризується такими двома основними ознаками, як недержавність цієї інституції, а також «комерційність» спорів, що розглядається такою інституцією, слід окреслити міжнародний комерційний арбітраж ще й іншими ознаками, зокрема: окрема держава на законодавчому рівні регулює лише загальні засади діяльності міжнародного комерційного арбітражу; сторони можуть визначати персональний склад суддів та процедуру, згідно з якою здійснюватиметься розгляд справи; арбітражні суди не зобов'язані використовувати визначені державною процесуальні норми; і основне – рішення таких судів є остаточними і не можуть переглядатися по суті.

IV. ВИСНОВКИ

Проаналізувавши визначення термінологічного звороту «міжнародний комерційний арбітраж», а також найважливіші його ознаки, ми приходимо до висновку, що в міжнародно-правових та національно-правових документах не міститься терміну «міжнародний комерційний арбітраж», не враховані його основні ознаки. Натомість можемо запропонувати таке визначення для чіткого розуміння вказаного поняття: «Міжнародний комерційний арбітраж – це недержавна інституція основним завданням якої є вирішення комерційних спорів, сторонами в яких є приватні особи або держава у випадку, коли остання виступає як приватна особа, при цьому діяльність такої інституції визначена на законодавчому рівні, а сторони під час розгляду спору можуть визначати персональний склад суддів та процедуру розгляду справи; така інституція не зобов'язана використовувати визначені державною процесуальні норми, а рішення таких судів є остаточними і не можуть переглядатися по суті».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Blacks Law Dictionary, Fifth edition. St. Paul Minn.: West Publishing Co. – 1979. – 854 p.

Право на аборт у контексті дотримання прав людини

Мацун І.Д.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О.Г.
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
matsuniruna@gmail.com

Анотація — робота присвячена розгляду суперечливого питання про легалізацію абортів у країнах світу. У роботі висвітлено дві протилежні точки зору на право жінок робити аборти: порушення права на життя ненародженої дитини чи дискримінація прав жінок. Головна ідея роботи — проаналізувати наявні підходи до даної проблеми; дослідити міжнародні нормативно-правові акти, що стосуються цієї тематики та сформулювати власне бачення вирішення питання.

Ключові слова — право на аборт, право на життя, дискримінація прав жінок, легалізація проведення абортів.

I. ВСТУП

Полеміка щодо абортів — досить актуальне та важливе питання щодо морального та правового статусу абортів. Право на припинення життя власної дитини не може викликати однозначного ставлення. Сьогодні суспільство розділилося на два табори: одні називають себе «за вибір» (pro choice), інші — «за життя» (pro life). Кожна група, з різними результатами, прагне впливати на громадську думку і домогтися правової підтримки своєї позиції. Вони оперують різноманітними аргументами «за» і «проти» та намагаються віднайти єдиний правильний підхід, адже законність абортів у різних країнах зараз сильно варіюється. Наприклад, у Канаді аборти доступні за запитом вагітної, тоді як в Ірландії аборти заборонені взагалі. Сьогодні полеміка щодо абортів найчастіше передбачає собою відповідь на два питання: це обмеження прав жінок чи все-таки порушення права на життя ненародженої дитини.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Проаналізувавши практику Європейського суду з прав людини, можна зробити висновок про певну невизначеність та обережність в оцінці законодавчих актів про аборти. Згідно зі ст. 2 Європейської конвенції про права людини нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше, ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання [1]. Але проблемою залишається питання: з якого моменту слід визнавати право на життя — з моменту народження чи з моменту зачаття. Згідно Декларації щодо медичного абортів, прийнятої в Осло, перший етичний принцип, що висувається лікарем, вимагає поважати людське життя з самого його початку [2], однак дане визначення можна трактувати двозначно і тому не дає конкретної відповіді.

Розглянемо декілька позицій, які підтримують право жінок самостійно та необмежено робити вибір на проведення абортів. В

першу чергу тут мається на увазі невід'ємне право жінок на аборт, як складову права розпоряджатися власним тілом. Прихильники цієї позиції стверджують, що ембріон не є особистістю чи людським еством.

Право жінок вільно та відповідально вирішувати питання щодо кількості дітей та проміжків часу між їх народженнями й мати доступ до інформації, освіти, а також засобів, які дозволяють їм здійснювати це право, закріплене в ст. 16 Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [3].

Право на контрацепцію, затвержене Положенням про право жінки на застосування протизаплідних засобів 1994 р., вказує, що застосування протизаплідних засобів може попередити передчасні смерті жінок у зв'язку з причинами, пов'язаними з небажаними вагітностями; правом жінки є здійснення індивідуального вибору щодо застосування засобів контрацепції; жінки повинні мати доступ до усіх медичних і соціальних служб, що стосуються планування сім'ї [4].

Згідно з Положенням про планування сім'ї 1967 р. метою планування сім'ї є збагачення життя людини, а не введення обмежень; планування сім'ї може допомогти у наданні можливостей для повної реалізації особистості; подружжя має володіти знаннями та засобами для планування своїх сімей і, як основне право людини, мати можливість вибирати кількість і час народження дітей [5].

Отже, вищенаведені документи можна використати як аргумент на захист прав жінок робити аборти та загалом прав щодо особистого сімейного життя.

Повертаючись до питання, коли слід вважати ембріона повноцінною людиною, базується на тому факті, що до восьмого тижня розвитку у нього ще відсутнє людське обличчя. Прихильники проведення абортів вважають, що ембріон не є людським індивідом до тих пір, поки він не досягне такого стану, коли буде точно визначена людська форма його тіла. Вказується, що ембріон на початку свого розвитку мало відрізняється від будь-якої іншої людської клітини, мільйони яких гинуть щодня. Американський публіцист Сем Харріс зауважує, що кожна пара гамет (сперматозоїд + яйцеклітина) є потенційною людською істотою з однозначно певним геномом, але прихильники заборони абортів не намагаються рятувати сперматозоїди і незапліднені яйцеклітини.

Англійський біолог Річард Докінз в книзі «Бог як ілюзія» в свою чергу зауважує, що при раціональному підході, на відміну від релігійного, істинним є не питання «чи є ембріон людською істотою», а питання «чи здатний ембріон страждати?» або «хто відчуває більше страждань в результаті рішення про аборт чи відмову від абортів — ембріон чи матір?», зауважуючи, що до формування нервової системи

ембріона про відчуття ембріона не може бути мови, та й на ранніх стадіях формування нервової системи ембріон практично нічого не відчуває.

Ще одним поширеним підходом є розгляд абортів, як засіб запобігання появи на світ дітей з важкими патологіями несумісними з життям, чи які обмежують термін життя немовляти. Сучасна медична генетика дозволяє з високим ступенем імовірності діагностувати можливі порушення в геномі ембріона. Ультразвукове обстеження також дозволяє виявити низку органічних порушень розвитку.

Крім того, вважається, що при офіційній забороні кількість випадків нелегальних абортів лише збільшиться. Непрофесійні кримінальні аборти є причиною смерті 70 тисяч жінок у всьому світі щорічно. Вони можуть призвести до незворотних наслідків для здоров'я, спричиняють більшу частину випадків безпліддя (внесення інфекції) і летальних випадків.

Однак, не зважаючи на таку кількість аргументів щодо підтримання права жінок самостійно вирішувати питання абортів, з іншого боку знаходяться люди, які категорично заперечують практику абортів, тим паче їх легалізацію.

Прихильники заборони абортів (pro life) посилюються на дані ембріології, які показують, що з моменту злиття жіночих і чоловічих статевих клітин ембріон має багато характеристик людської істоти, зокрема геном, спрямований на поступовий розвиток аж до формування дорослої людини. Саме, зважаючи на це, і впливає висновок, що ембріон вже може вважатися людиною.

У Декларації прав дитини 1959 року зазначається лише, з якого моменту істота може вважатися дитиною. У преамбулі Декларації сказано: «... дитина, зважаючи на фізичну та розумову незрілість, потребує соціальної охорони та турботи, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження» [6]. Стаття 1 Конвенції про права дитини 1989 року визначає: «... дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до цієї особи, вона не досягає повноліття раніше» [7]. Тобто фактично відбувається вбивство людини - грубе порушення основного права людини - позбавлення права на життя, яке затверджене низкою авторитетних міжнародно-правових документів, а саме Загальною декларацією прав людини (1948 р.), зафіксоване у ст. 2 Конвенції Ради Європи про захист прав людини та основних свобод (1950 р.), ст. 6 Конвенції про права дитини (1989 р.) та у великій кількості законів різних держав світу.

Доктор Бернард Натансон, засновник Національної асоціації щодо скасування закону про аборти «NARAL» (англ. National Association for Repeal of Abortion Laws), яка пізніше була перейменована в Національну лігу за право на аборти (англ. National Abortion Rights Action League) і в період з 1970 по 1984 роки особисто зробив жінкам кілька десятків тисяч абортів, у 1984 році провів ультразвукову зйомку процесу абортів. Зняті матеріали показали, що дитина відчуває загрозу від інструменту, яким проводиться аборт, при його наближенні вона починає здійснювати швидкі рухи, її серцебиття прискорюється з 140 до 200 ударів в хвилину, при цьому дитина розкриває рот — вона ніби кричить.

Багато жінок, роблячи аборт, виправдовують себе скрутним матеріальним становищем і нездатністю виростити малюка. Однак сьогодні майже у кожній країні світу передбачені такі речі як дитячі будинки, прийомні сім'ї, дитячий будинок сімейного типу і т.д., що допомагає жінкам справлятися зі скрутним становищем.

Не зважаючи на те, що у тих країнах, де аборт є легальною хірургічною процедурою, він часто спричинює досить серйозні психічні розлади, викликає різні ускладнення: пошкодження стінок матки, м'язів тощо. А це спричинює рубцювання, а також викидні при наступній вагітності. У світі зафіксовано багато випадків смерті від так званих безплідних та легальних абортів.

Ще однією важливою позицією щодо абортів є відношення релігії. Аборт засуджується християнством, ісламом та юдаїзмом і вважається в них формою вбивства. Однак позиції по відношенню до цього питання є зазвичай менш визначеними й інституціоналізованими в корінних релігіях далекого Сходу й інших частин світу, як і в новітніх релігійних рухах.

Говорячи про правове закріплення права на проведення абортів, то в Україні аборт при вагітності від 12 до 22 тижнів за соціальними і медичними показниками може проводитись у випадках і в порядку, що встановлюється законодавством. А саме у ст. 50 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», у п. 6 ст. 281 Цивільного кодексу України зазначається, що у випадках, встановлених законодавством, штучне переривання вагітності може бути проведене при вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів. Щодо порядку проведення абортів, то він встановлений Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Інструкції про порядок проведення операції штучного переривання вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення» від 20 липня 2006 р. № 508.

III. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна сказати, що дійсно питання про правомірність вчинення абортів є дуже суперечливим, адже торкається невід'ємного права на життя, а з іншого боку дискримінацію прав жінок, припічнюючи їх право вибору. Питання моралі та права є і будуть одними з найскладніших, адже держава не може піддашуватися під моральні принципи та погляди кожного громадянина. Саме тому сьогодні і спостерігається така різноманітність підходів до вирішення питання про легалізацію абортів, яка спричинена відмінностями між культурою та традиціями різних країн. Ми вважаємо, що оптимальним варіантом вирішення даного питання є легалізація проведення абортів до 12-го тижня вагітності. Це не позбавить жінок право вибору та зменшить кількість випадків незаконних абортів, що лише здатні погіршити ситуацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/tu995_004;
2. Декларація, прийнята в Осло, щодо медичного абортів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/990_009;
3. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_207;
4. Положення про право жінки на застосування прогізаплідних засобів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/990_059;
5. Положення про планування сім'ї. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/990_007;
6. Декларація прав дитини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_384;
7. Конвенція про права дитини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_02

Поняття кіберзлочинності у міжнародному праві

Ноєр К.А.

науковий керівник: Яцишин М.Ю.

Кафедра міжнародного права,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет,

Київ, Україна

Karinanoer@ukr.net

Анотація – робота присвячена проблемі міжнародного-правового співробітництва держав у боротьбі із кіберзлочинністю. Досліджено та проаналізовано поняття «кіберзлочинність», що застосовується в чинних міжнародно-правових актах.

Ключові слова – кіберзлочин, кіберзлочинність, комп'ютерні злочини, міжнародне кримінальне право.

I. ВСТУП

Сучасний глобалізований світ характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що паралельно призводить і до виникнення нових форм протиправних діянь – кіберзлочинності.

Протидія цим новітнім викликам, а також окремі аспекти проблеми міжнародно-правової боротьби з кібернетичними злочинами, неодноразово визначались об'єктами наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. З огляду на значущість та актуальність даної теми, вона часто висвітлюється в засобах масової інформації, обговорюється на конференціях, семінарах, круглих столах тощо.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Чисельність кібератак в усьому світі щоденно зростає. При цьому їх характер постійно ускладняється. Так, згідно з даними оприлюдненими Генеральною прокуратурою України, упродовж 2017 року на території України було зареєстровано більше 3 000 правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж електрозв'язку (відповідно до ст. 361 – 363 Кримінального кодексу України) [1]. Для порівняння у 2015 році цей показник становив – 778 правопорушень [2].

В результаті сумісно по всьому світі кіберзлочинність призводить до значних збитків, які нараховують мільярди доларів США щорічно. За оцінкою корпорації Microsoft, прямі збитки всіх компаній у світі в цій сфері складають 400 мільярдів доларів США кожного року, а до 2020

року світова економіка втратить більш ніж 3 трильйони доларів США. [3] Однак, кіберзлочинність загрожує не лише матеріальним втратам. Глобалізація, інтернаціоналізація та стрімкий розвиток інформаційних технологій створюють додаткові можливості для правопорушників, збільшують масштаб негативних наслідків від кіберзлочинів. За допомогою комп'ютерних та мережових технологій контролюються засоби і технологічні процеси, від яких залежить не лише матеріальні цінності, а й життя і здоров'я населення, безпека, цілісність і правопорядок держав.

Оскільки кількість та наслідки кіберзлочинності постійно зростають, можна стверджувати, що міжнародно-правове співробітництво у сфері протидії та превенції високотехнологічних злочинів є не достатньо ефективним. Однією із причин не відповідності міжнародної нормотворчості сучасним викликам є понятійна неузгодженість. Дослідження та узагальнення поняття «кіберзлочин» є важливим кроком на шляху до формування концепції «кіберзлочинності» у міжнародному праві, створення загальних підходів до криміналізації такого роду протиправних діянь.

Отже, метою статті є дослідження та аналіз поняття кіберзлочинності, що застосовується в чинних міжнародно-правових актах.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Ефективна протидія кіберзлочинності в сучасних умовах можлива лише за рахунок тісної співпраці держав на міжнародному рівні. В силу специфічної природи цього виду злочинів, внутрішньодержавне регулювання в межах територіальної юрисдикції окремих держав не є достатнім. Ще у 2000 році разом із прийняттям Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності, держави-учасниці проголосили прагнення співробітничати, у межах своїх можливостей, з метою протидії транснаціональним організованим злочинам, які

вчиняються з використанням сучасних технологій [4].

Універсальні міжнародні договори в сфері протидії кіберзлочинності відсутні. Загальні засади міжнародно-правового співробітництва держав у боротьбі з кібернетичними злочинами визначаються окремими регіональними угодами (Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність від 21.11.2001 р.; Конвенція про боротьбу із злочинами у сфері інформаційних технологій Ліги арабських держав від 21.12.2010 р.; Угода про співробітництво держав-членів Співдружності Незалежних Держав у боротьбі із злочинністю в сфері комп'ютерної інформації від 01.06.2001 р.; Угода про співробітництво в сфері забезпечення міжнародної інформаційної безпеки Шанхайської організації співробітництва від 16.06.2009 р.), а також двосторонніми договорами про кібербезпеку (наприклад, договори між Росією та Китаєм, США та Китаєм).

Проаналізувавши положення зазначених актів, можна стверджувати, що єдине уніфіковане визначення поняття «кіберзлочинність» відсутнє. Термін «кіберзлочин» у міжнародно-правовій практиці застосовується неоднозначно та часто ототожнюється з іншими поняттями. Так, у визначених регіональних договорах використовується: поняття «кіберзлочинність» без визначення дефініції; термін «злочини у сфері інформаційних технологій» (information technology offences); поняття «злочин в сфері комп'ютерної інформації»; термін «інформаційна злочинність» [5, 237-238].

До джерел міжнародно-правового регулювання співробітництва держав у протидії та превенції кіберзлочинності слід віднести і джерела soft law, як наприклад рішення міжнародних організацій. Існує досить велика кількість резолюцій, рішень, доповідей в окресленій сфері. Однак, вони не мають обов'язкової юридичної сили та можуть слугувати лише рекомендаціями.

Так наприклад, в 2013 р Управління ООН з наркотиків і злочинності відзначило, що поняття «кіберзлочинність» залежить від контексту і мети вживання цього терміну. При цьому, визначається за необхідне включати до цього виду злочинних діянь не лише злочини проти конфіденційності, цілісності та доступності даних (комп'ютерні злочини), а й будь-які дії, спрямовані на нелегальне отримання прибутку, контент-злочини, і інші протизаконні діяння в кіберпросторі [6, с. 87-88].

IV. ВИСНОВКИ

Як підсумок, необхідно зазначити, що кіберзлочинність є одним із найбільших викликів ХХІ століття. Фундаментальною проблемою протидії кіберзлочинності є понятійно-категоріальна невизначеність та неузгодженість. Це, в першу чергу, проявляється у відсутності єдиного уніфікованого визначення поняття «кіберзлочинність». Фактично, за допомогою технологій, що швидко розвиваються,

правопорушники новими способами здійснюють як традиційні, так і нові види злочинів. [7, с. 609].

Основним міжнародним договором у визначеній сфері є Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність. Існують підстави стверджувати, що цей міжнародно-правовий акт виходить за рамки регіонального, оскільки його учасницями стають не лише європейські держави. Однак, договір не містить визначення поняття «кіберзлочинність», хоча й використовує його.

Україна також ратифікувала названу конвенцію. У відповідність та на виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, було прийнято Закон України «Про основні засади кібербезпеки України» від 05.10.2017 р., що вступає в силу 09.05.2018 р. Згідно з положеннями закону, кіберзлочин (комп'ютерний злочин) - суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України [7].

Вважаємо за необхідне подальше дослідження в окресленій сфері. Розвиток міжнародної співпраці у протидії кібернетичній злочинності, на наше переконання, повинен здійснюватися лише за рахунок створення єдиної універсальної концепції кіберзлочинності та уніфікації основних понять. Повинен бути розроблений і прийнятий під егідою ООН багатосторонній універсальний міжнародно-правовий акт – Конвенція проти кіберзлочинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Запит щодо надання інформації про зареєстровані в розрізі регіонів України упродовж 2017 року кримінальні правопорушення пов'язані з кіберзлочинністю від 12.01.2018 [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. – Режим доступу : <https://dostup.pravda.com.ua/request/29816/response/59384/attach/3/12.docx>
- [2] Запит стосовно надання статистичних даних про кіберзлочинність в країні за 2015 рік від 21.10.16 [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. – Режим доступу : <https://dostup.pravda.com.ua/request/14200/response/22862/attach/3/21.doc>
- [3] Ежегодный ущерб от кибератак составляет \$400 млрд. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.anti-malware.ru/news/2016-10-13/21196#>
- [4] Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_789/page2
- [5] Яцишин М. Ю. Проблеми уніфікації поняття кіберзлочинності у міжнародному праві / Яцишин М. Ю. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2013. – Вип. 23. – Ч. 1. – Т. 3. – С. 235-240
- [6] Номоконов В. А. Киберпреступность : угрозы, прогнозы, проблемы борьбы/ В. А. Номоконов, Т. Л. Тропина // Information Technology and Security. – 2013. – № 1. – С. 86-94.
- [7] Кубальський В. Н., Проценко І. М. Кіберзлочинність / В. Н. Кубальський // Енциклопедія міжнародного права : у 3 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін. ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Т.2. Е-Л. – Київ : Академперіодика, 2017. – 928 с. – С. 608-610.
- [8] Закон України Про основні засади кібербезпеки України від 05.10.2017 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>

Права дітей і сімей з дітьми на соціальний захист за актами ЄС та Ради Європи

Палій А.С.

науковий керівник: Широкова-Мурараш О. Г.
Кафедра міжнародного права,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
nastya09061997@gmail.com

Анотація — робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних проблем визначення та реалізації гарантій праа дітей, сімей з дітьми на соціальний захист, закріплених у актах ЄС та Ради Європи.

Ключові слова — право на соціальний захист, дитина, сім'я з дітьми, гарантії права на соціальний захист, акти ЄС, акти Ради Європи.

III. Основна частина

Основою юридичних гарантій права дітей на соціальний захист можна визначити положення конвенцій, прийнятих Радою Європи. Європейська конвенція про соціальне забезпечення 1972 р. в главі 6 «Допомога сім'ї», складовою якої визначено допомогу на дітей, передбачила основні засади надання допомоги дітям на території країн-підписантів. Положення даної Конвенції є основою правового регулювання соціального захисту дітей на території Європи. Актами Ради Європи передбачається й правове регулювання окремих прав дитини. Зокрема, Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) 2008 р. передбачає умови та порядок усиновлення дітей та визначає, що прийняття спільних переглянутих принципів та практики стосовно усиновлення дітей з урахуванням відповідного розвитку в цій сфері протягом останніх десятиріч допомогло б зменшити труднощі, викликані різницею між національними законодавствами, і водночас відповідати інтересам усиновлених дітей. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми 1980 р. врегульовує процедуру встановлення опіки чи піклування над дітьми, також передбачає необхідний порядок дій країн, які ратифікували конвенцію з питань виконання рішень про встановлення опіки та піклування над дітьми. Цікавими видаються положення Конвенції про контакт з дітьми 2003 р., яка передбачає правову регламентацію будь-яких форм спілкування з дітьми, та способи його забезпечення. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, 1975 р., передбачає правовий статус зазначених дітей, порядок встановлення батьківства таких дітей та набуття батьківських прав. Одним з найважливіших актів Ради Європи можна визначити Європейську конвенцію про здійснення прав дітей 1996 р., основною метою якої є підтримка їхніх прав, надання дітям процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення становища, при якому діти особисто або через інших осіб чи органи поінформовані та

I. Вступ

Поняття та напрями захисту прав дітей в європейських актах про права людини пройшли складний шлях розвитку та трансформації. На початку минулого століття права дитини розглядались в основному як заходи щодо захисту від рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми, проституції неповнолітніх, повної влади батьків, економічної експлуатації. З плином часу підходи змінилися в бік розширення прав дітей, до яких можна віднести й право на соціальний захист.

II. Постановка проблеми

Правова цінність соціального захисту дітей як суб'єктів та дитинства як періоду, протягом якого такі суб'єкти потребують особливого соціального захисту, підтверджена дослідженнями вітчизняних вчених, що вказують на цінність дітей яка беззаперечно визнається будь-яким суспільством, а цінність дитинства як певного періоду в житті людини, який сам по собі є неповторним явищем, також усвідомлена, але не дуже давно.[1]

Основою соціального благополуччя країн Європи є забезпечення достатнього життєвого рівня населення. Особливої уваги з боку держави завжди вимагають діти, які не в змозі самостійно забезпечити дотримання власних соціальних прав, та сім'ї з дітьми, які потребують додаткових гарантій соціального захисту внаслідок необхідності утримання дитини. Тим не менше, незважаючи на значну кількість гарантій права дітей та сімей з дітьми на соціальний захист та іншими актами європейського рівня, актуальним залишається питання щодо їх ефективності.

допущені до участі в розгляді судовим органом справ, що їх стосуються. Положення даної Конвенції передбачають правові гарантії забезпечення та реалізації основних прав дітей. [2]

У Загальній декларації прав людини 1948 р. зазначено, що сім'я є особливим осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави (ст. 16), а материнство і дитинство дають право на особливе піклування та допомогу (ст. 25). Дане положення конкретизоване нормами Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 р., ст. 16 якої визначено, що сім'я є головним осередком суспільства, який підлягає економічному, правовому та соціальному захисту такими засобами, як соціальна допомога та допомога сім'ям з дітьми, фіскальні заходи, надання сім'ям житла, допомога шойно одруженим та інші відповідні засоби. Таким чином, можна стверджувати, що при характеристиці гарантій права дітей на соціальний захист безпідставним буде виключення з їх переліку гарантій права сімей з дітьми на соціальний захист, оскільки протягом тривалого періоду інтереси сім'ї та дитини неподільні.

Крім того, з 23 лютого 2006 р. практика Суду визнається джерелом національного права. Визначальними у плані закріплення гарантій права сімей з дітьми на соціальний захист є рішення Європейського суду з прав людини у справах «Джонсон проти Ірландії» [3], «Ельсгольц проти Німеччини» [4], якими поширено сферу застосування ст. 8 Конвенції щодо визнання права на повагу до приватного і сімейного життя, на нешлюбні відносини, «Валла та Валлова проти Чеської республіки» [5], щодо обов'язку держави вживати ефективних заходів задля надання підтримки родині тощо.

Тим не менше, незважаючи на значну кількість гарантій права дітей та сімей з дітьми на соціальний захист, передбачених вищезазначеними та іншими актами європейського рівня, актуальним залишається питання щодо їх ефективності. Так, лише у випадку невиконання чи неналежного виконання положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., тлумачення яких надано у прецедентному праві Європейського суду з прав людини, передбачена можливість звернення до європейського юрисдикційного органу.

Щодо гарантій права на соціальний захист, передбачених Європейською соціальною хартією (переглянутою) 1996 р., на жаль, варто визнати їх неефективність. Ні даним актом, ні будь-яким іншим документом, прийнятим на міжнародному рівні не передбачена відповідальність за невиконання чи неналежне виконання положень ЄСХ(п). Контрольний механізм для спостереження за дотриманням державами зобов'язань, які вони взяли на себе при ратифікації, у

своїй основі спирається на процедуру розгляду національних доповідей відповідно до міжнародної правової практики. Проте необхідність уряду подавати звіти про виконання положень Хартії та про заходи, спрямовані на ратифікацію положень даного європейського акта, не можуть слугувати гарантією виконання державою зобов'язань, взятих на себе за цим документом.

IV. Висновки

Таким чином, більшості актів про права людини, в яких закріплено юридичні гарантії права на соціальний захист дітей та сімей з дітьми, властивий таких недолік, як відсутність дієвого ефективного механізму їх реалізації. Такий недолік властивий і актам ЄС та актам Ради Європи. Незважаючи на закріплення прав дітей та сімей з дітьми на соціальний захист в європейських конвенціях, механізм реалізації зазначених прав залишається недосконалим. Ідеться про необхідність удосконалення саме правових засобів виконання взятих на себе країнами-членами ЄС та Ради Європи зобов'язань, інакше право на соціальний захист набуває декларативного характеру. Не заперечуючи значення юридичних гарантій прав дітей та сімей з дітьми на соціальний захист у механізмі їх забезпечення, на сьогодні питання щодо ефективності зазначених гарантій залишається невирішеним. Практично в усіх європейських актах відсутній механізм їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Крестовська Н. М. Статус дитини як показник гуманності права: історичні аспекти / Н. М. Крестовська // Охорона дитинства. Дитяче право: Теорія, досвід, перспективи : матеріали конф., присвяч. 80-й річниці від дня заснування держ. Дитячого містечка ім. Ш. Комінтерну в Одесі / редкол.: А. І. Паньков, М. О. Баймуратов, Л. І. Кормич. – О. : Юрид. л-ра, 2001. – С. 198–202.
- [2] Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння / С. Шевчук // Практика Європ. суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 1999. – №2. – С. 221–238.
- [3] Джонстон и другие против Ирландии (Johnston and Others v. Ireland) : Постановление Европ. Суда по правам человека от 18 дек. 1986 г. (жалоба № 9697/82) // Сборник постановлений и решений Европейского Суда по правам человека. – Серия А, 112.
- [4] Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ельсгольц проти Німеччини» від 13 липня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2404.html.
- [5] Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Валла та Валлова проти Чеської республіки» від 26.10.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2801.html.

Міжнародно-правове регулювання у сфері міждержавного усиновлення

Проценко І.А.

Науковий керівник: Гулієв Аріф Джаміль Огли

Кафедра міжнародного права

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

Київ, Україна.

protsenkoi78@gmail.com

Анотація – робота присвячена розгляду правового механізму реалізації національних і міжнародно-правових норм у сфері міждержавного усиновлення дітей. За допомогою загальнонаукового діалектичного та історичного методів визначено проблему влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, окреслено поняття «міждержавне усиновлення».

Ключові слова – міждержавне усиновлення, міжнародно-правове регулювання міждержавного усиновлення, усиновлення іноземцями.

I. ВСТУП

У законодавстві різних країн передбачаються найрізноманітніші способи влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Серед них можна виділити: усиновлення, опіку та піклування, патронат, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу тощо. З-поміж названого усиновлення, безумовно, є найвищою формою, оскільки передбачає прийняття в сім'ю особи на правах дочки чи сина. Правове регулювання усиновлення з іноземним елементом забезпечується взаємодією колізійного та матеріально-правового регулювання [1]. Так, у законодавстві України в Законі про МПрП містяться колізійні норми щодо усиновлення (ст. 69), водночас в СК України міститься Розділ VI «Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства», в якому міститься матеріально-правове регулювання відносин щодо усиновлення іноземцями дітей в Україні. На сьогодні права дитини в Україні реалізуються в умовах економічних і соціальних суперечностей, нестабільності, що негативно позначається на вирішенні проблеми захисту дітей. Наприкінці ХХ ст. становище дітей значно погіршилося, з'явилася тенденція до збільшення кількості соціальних сиріт. Хоча причини, з яких діти позбавляються батьківського піклування й виховання, досить різні, проте наслідок один – дитина позбавляється конституційного права на сімейне виховання та батьківське піклування [2].

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Питання міждержавного усиновлення має велике значення, оскільки одним із основних напрямів державної політики України є реалізація комплексу заходів, спрямованих на охорону дитинства, забезпечення належного розвитку й виховання дитини, незалежно від того, чи проживає дитина з біологічними батьками, чи то виховується в дитячому будинку, чи в прийомній сім'ї. Упродовж останніх років в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості усиновлень за участю іноземців. Водночас при цьому виникає низка проблемних питань, які потребують вирішення в науковому та правовому аспектах. Зокрема, низку проблем при вирішенні питань міждержавного усиновлення створює те, що Україна не ратифікувала Гаазьку конвенцію про захист прав дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29.05.1993. Цьому питанню в роботі приділено особливу увагу.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Упродовж тривалого часу в Україні помітною була тенденція домінування усиновлення іноземцями, яке визначається як міждержавне або міжнародне усиновлення, під яким розуміють відповідні відносини, ускладнені іноземним елементом. Слід зазначити, що останні роки держава значно більше уваги стала приділяти влаштуванню дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що привело до того, що сім років тому кількість усиновлень громадянами України перевищила кількість іноземних усиновлень. Станом на 1 листопада 2015 р. на консульському обліку України за кордоном перебувало більше 20 000 усиновлених українських дітей [3], доля багатьох з них невідома або склалася не найкращим чином. Мають місце різноманітні порушення порядку усиновлення, зловживання посадових осіб, корупційні дії. Все це надає проблемі міждержавного усиновлення наукової і практичної актуальності, свідченням чого є удосконалення національного і міжнародного законодавства, а також численні наукові дослідження.

Стаття 69 Закону про МПрП містить колізійне регулювання міждержавного усиновлення, яке передбачає, що усиновлення та його скасування регулюються особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача [4]. Якщо дитина усиновлюється подружжям, яке не має спільного особистого закону, то застосовується право, що визначає правові наслідки шлюбу. Частина друга цієї статті встановлює, що здатність особи бути усиновлювачем визначається відповідно до її особистого закону. Особистим законом усиновлювача визначаються і правові наслідки усиновлення та його припинення.

Що стосується матеріально-правового регулювання міждержавного усиновлення, то в СК регулюються дві основні ситуації: коли дитина-громадянин України усиновлюється в консульській установі чи дипломатичному представництві за кордоном та коли дитина усиновлюється іноземцями в Україні.

Функцію захисту прав та інтересів дітей у міждержавному усиновленні міжнародне право покладає на державу походження дитини та державу, в якій проживають усиновлювачі. Відповідно до Декларації про соціальні та правові принципи щодо захисту та благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях «урядам необхідно розробити політику і законодавство та встановити належний нагляд за дотриманням прав дітей, яких всиновлюють за кордон. Усиновлення за кордон повинно, за можливості, проводитися лише у випадку, якщо у відповідних країнах вжиті подібні заходи» [5].

Серед уніфікованих актів у сфері міжнародного усиновлення варто звернути увагу на Гаазьку конвенцію про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 р., Гаазьку конвенцію про юрисдикцію, право, що застосовується та визнання рішень про усиновлення 1965 р., Мінську конвенцію про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р., Міжамериканську конвенцію про колізії усиновлення неповнолітніх 1994 р., Європейську конвенцію з усиновлення дітей (переглянуту), Кодекс Бустаманте 1928 р. та інші. Гаазька конвенція базується на основоположних принципах у сфері міжнародного усиновлення, передбачених Конвенцією ООН про права дитини, але разом із тим у ній були закріплені й нові правила усиновлення: визнання усиновлення і його правові наслідки, співвідношення норм конвенції з нормами національного законодавства і нормами міжнародних договорів та інші. Конвенція акцентує увагу на недопустимості отримання матеріальної вигоди будь-якими суб'єктами в процесі здійснення діяльності, направленої на виникнення, зміну чи припинення правовідносин у сфері міжнародного усиновлення.

Правове регулювання відносин усиновлення з іноземним елементом в Україні

здійснюється на основі низки нормативно-правових актів, міжнародних договорів, що визначають правові стандарти з усиновлення. Зокрема, Україна приєдналась до Конвенції ООН про права дитини, Мінської конвенції, до Європейської конвенції з усиновлення дітей (переглянутої). Однак Гаазька конвенція про захист прав дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення не ратифікована Україною на даний момент, що створює низку проблем при вирішенні цього питання [6].

IV. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку про те, що приєднання України до багатосторонньої системи співробітництва у сфері міжнародного усиновлення сприятиме ефективному захисту прав та інтересів дітей, усиновлених іноземними громадянами, й гарантуватиме професійний підхід до процесу усиновлення дітей, позбавлених батьківського піклування. Уніфікація процесу усиновлення створить чітку і прозору систему гарантій, які спрямовані на запобігання торгівлі дітьми, надасть можливість отримувати достовірні відомості про кандидатів на усиновлення, та дозволить вдосконалити контроль за дотриманням прав усиновлених дітей за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калакура В. Я. Міждержавне усиновлення та інші форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Наукова доповідь / Калакура Віктор Ярославович – Київ, 2015.
2. Український часопис прав людини. Конвенція про права дитини // К., 1999. – С. 190–156.
3. Національний звіт “Зведена III та IV Національні доповіді про реалізацію Україною положень Конвенції ООН про права дитини” (2002–2006). – К.: Державний інститут розвитку сім'ї та молоді, 2008. – С. 54.
4. Крыжановская В. Проблемы национального и межгосударственного усыновления в Украине [Електронний ресурс] / Виктория Крыжановская. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2014/4-3/06.pdf>.
5. Конвенція про права дитини. – К.: Право, 1995. – 31 с.
6. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання [Електронний ресурс] / Наталія Вікторівна Погорецька – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/4140/1/Pogorecka_4_5_54.pdf.

Право інформаційних технологій (ІТ - право) та інтерактивне громадянське суспільство

Синячова А.Л.

науковий керівник : Буроменський М.В.

Кафедра міжнародного права
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
sinyachevaal@gmail.com

Анотація — у статті проаналізоване право інформаційних технологій як абсолютно новий та сучасний тип регулювання відносин та взаємодія такого виду права з інтерактивним громадянським суспільством.

Ключові слова — ІТ - право; інтерактивне громадянське суспільство; Інтернет; мобілізація

I. ВСТУП

ІТ-право як певний тренд виник в Україні зовсім нещодавно і одразу викликав увагу як юристів-практиків, так і науковців. Поява необхідності врегулювати сферу ІТ з боку права була викликана передусім стрімким розвитком відповідної галузі. ІТ-право - це не штучний феномен, це правове регулювання відносин, які склалися та продовжують складатися у передовій галузі економіки, пов'язаної з розвитком інформаційних технологій. За останні роки з'явилась велика кількість видань, присвячених ІТ-праву. ІТ-право вивчають у кращих університетах США і Європи., формуються доктринальні підходи до права інформаційних технологій.

Розглядаючи ІТ – право як концепт, який властивий сучасній цивілізації, сучасному постіндустріальному (інформаційному) суспільству, не можна залишити поза увагою його співвідношення з іншими популярними концептом - "громадянське суспільство", розбудова якого в Україні у сучасних умовах набула значення одного з реальних чинників виходу зі складної ситуації, що склалася.

Сучасне громадянське суспільство створюється за допомогою певних форм самообілізації. Воно генералізується за посередництва законів і, особливо, закріплення суб'єктивних прав. У сфері громадянського суспільства діють не громадяни як суб'єкти політико-владних відносин і публічного права, а приватні особи зі своїми інтересами, суб'єкти приватного права, учасники громадянсько-правових відносин.

Сутність громадянського суспільства полягає в тому, що воно є результатом узгодження інтересів та відносин, які формуються між приватними особами і створеними ними об'єднаннями, котрі існують та діють в умовах ринку.

Можна погодитися з розумінням громадянського суспільства як цілісної сфери громадського життя, відносно самостійної від державних інституцій і механізму державної влади. Громадянське суспільство – це унікальна система взаємодії суспільних індивідів, соціальних груп, верств і прошарків, що збалансовує індивідуальні і групові прагнення.

II ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства, громадянське суспільство набуває нових рис, зумовлених тим, що важливу роль відіграють інформаційно – комунікаційні технології, які дозволяють збирати, обробляти, отримувати і передавати інформацію на локальному, загальнодержавному та міжнародному рівнях. Провідне місце серед таких технологій посідає Інтернет – глобальна телекомунікаційна мережа, яка з'явилася у 1969р. і активно розвивається, починаючи з 80-х років ХХ ст. Основною метою Інтернет має поширення інформації серед користувачів, обмін такою інформацією. Він є унікальним засобом комунікації, що не знає часових і просторових меж, оскільки обмін інформацією відбувається стрімко і незалежно від відстані і кордонів.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Всесвітня мережа у своєму розвитку пройшла три етапи. Перший етап пов'язують з Web 1.0., функціонально обмеженою надання користувачем можливостей читати інформацію і купувати речі. Настання другого етапу (Web 2.0) припадає на початок 2000-х років, коли завдяки розвитку ІТ з'явилися більш надійні веб – інфраструктури, що дозволило користувачам не лише споживати інформацію з Інтернету, але й публікувати її. На цьому етапі мережа Інтернет стала чимось більшим, ніж онлайн – енциклопедія, перетворившись на місце, де люди могли вчиняти різні дії. З цим етапом можна пов'язувати формування *інтерактивного громадянського суспільства*, під яким розуміємо систему взаємодії вільних громадян та їх добровільних об'єднань за допомогою Інтернету, у якому інформація є головним чинником соціалізації, з метою формування механізму реалізації та захисту

основних прав і свобод людини, задоволення індивідуальних та групових прагнень і сподівань, впливу на владні державні інституції, напрямок державного розвитку в цілому.

Яскравим прикладом прояву інтерактивного громадянського суспільства, що формується у глобальних масштабах, можна вважати Avaaz – рух, котрий за допомогою Інтернету об'єднує небайдужих людей, працюючи 17 мовами у 193 країнах, вважаючи своєю демократичною місією «подолання дистанції між світом, у якому ми живемо, і світом, у якому хотілося б жити більшості людей». На його рахунок мобілізація широкої підтримки кліматичних акцій, що спонукали до Паризької кліматичної угоди; відстоювання безкоштовного і відкритого Інтернету; рятування бджіл від пестицидів; акції за порятунку океану від пластика та ін. Особливістю цього та інших рухів є те, що об'єднання користувачів Інтернет у цьому випадку не має постійного характеру. «Інтерактивність» є проявом мобілізації, активізації частини суспільства для вирішення певних завдань, висловлювання позицій з певного приводу, підтримки певних громадських ініціатив.

Новий етап розвитку громадянського суспільства інформаційної доби (інтерактивного громадянського суспільства) пов'язаний з появою соціальної мережі на основі платформи Facebook, завдяки якій люди отримали можливість обговорювати і ділитися інформацією про власні чи чужі дії. Завдяки Інтернету відбувається соціальна інтеграція як процес утворення взаємозв'язків між індивідами, групами, яскравим прикладом чого є створення соціальних мереж, які набувають все більшого значення і охоплюють все ширше коло учасників, стаючи невід'ємною ознакою інтерактивного громадянського суспільства.

Разом із тим, поширення соціальних мереж стикається з істотними проблемами, значною мірою пов'язаними з недостатністю та вадами правового регулювання у цій сфері, на що зверталось увагу правознавцями.

Характер співвідношення інтерактивного громадянського суспільства та ІТ – права залежить від того, у якому сенсі розглядається ІТ – право : у широкому, у вузькому, у спеціальному значенні.

Якщо йдеться про ІТ - право у широкому сенсі, під яким розуміється сукупність усіх норм і правил, що регулюють діяльність по використанню інформаційних технологій та інформаційної правомірної активності в Інтернеті, то з таких позицій очевидно, що усі відносини інтерактивного громадянського суспільства є правовим полем ІТ – права у широкому сенсі, включаючи як приватноправові, так і публічно – правові його складові.

Але, якщо маємо на увазі ІТ – право у вузькому сенсі, тобто регулятивні норми (переважно цивільно - правові), що забезпечують функціонування ІТ – відносин у цивільному (торговому) обігу, то тут, фактично, йдеться про правове регулювання на засадах цивільного права з усіма завданнями, що постають перед цією галуззю громадянському суспільстві.

Що стосується ІТ – права у спеціальному сенсі, яким є сукупність норм та правил, що стосуються суто ІТ – відносин, то у контексті буття громадянського суспільства воно виконує «службову» роль, впорядковуючи інформаційно-комунікаційні відносини, відносини створення та використання програмного забезпечення, інтернет – відносини тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Джин Л. Коэн Эндрю Арато. Гражданское общество и политическая теория. Пер. с англ. / Общ. ред. И.И. Мюрберг. – М. : Весь Мир, 2003. – С. 7.
- [2] Біленчук П.Д., Сливка С.С. Філософія права : навчальн. посібн. / За ред. П.Д.Біленчука. – К. : Атіка, 1999. С. 58-59.
- [3] Шмідт Е., Розенберг Дж. Як працює Google / Пер. з англ. Ю. Гордієнка. – К : Видавнич група КМ-БУКС, 2016. – С. 274-275.
- [4] Avaaz – О нас [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Режим доступу: <https://secure.avaaz.org/page/ru/about/> (дата звернення 30.03.2018). – Назва з екрану.